

«СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ХАРКІВ - 2024

Міністерство освіти і науки України
Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної військової
адміністрації
Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради
Харківська державна академія фізичної культури
Кафедра менеджменту фізичної культури

**«СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**«STRATEGIC MANAGMEN OF PHYSICAL
CULTURE AND SPORTS»**

COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

ХАРКІВ - 2024

УДК 796.05(08)

С 83

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Мулик В.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Губа А.В.	<i>д.пед.н., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Цьось А.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	ВНУ ім. Лесі Українки, м. Луцьк
Мічуда Ю.П.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Сасенко В.Г.	<i>д.н.з організації та управління, професор</i>	ВШУтаА м. Ополе, Польща
Томенко О.А.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	СумДПУ ім. А.С.Макаренка, м. Суми
Попов О.Є.	<i>д.е.н., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Ананченко К.В.	<i>к.фіз.вих., доцент, начальник Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації</i>	ХОДА, м. Харків
Бондар А.С.	<i>к.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Леонов Я.В.	<i>д.е.н., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Середа Н.В.	<i>к.фіз.вих., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Петренко І.В.	<i>к.фіз.вих., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків

*Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту:
збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2024. 188 с.*

У збірнику наукових праць розміщено статті науковців, аспірантів, здобувачів освіти, викладачів закладів вищої освіти, керівників фізкультурно-спортивних організацій та інших управлінців сфери фізичної культури і спорту. Статті присвячені дослідженню особливостей стратегічного управління розвитком фізичної культури і спорту на різних рівнях.

ЗМІСТ

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Бабійчук І.В., Середа Н.В. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БІГОВОГО КЛУБУ «ХАРКІВ FORTIS RUN CLUB».....	7-12
Булгакова Т.М., Жукова Г. В. СИСТЕМА МОТИВАЦІЇ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ.....	13-17
Васильєв Н.М., Попрозман О. І. РОЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ У СПОРТІ.....	18-24
Гилун А.С., Середа Н.В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ...25-32	
Прончакова С.С., Середа Н.В. ХАРАКТЕРИСТИКА АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	33-38
Степанюк С.І., Серпутько О.К РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ДОКАЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНОГО КЛУБУ.....	39-43
Січкарук Я., Кургузенкова Л. А. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ.....	44-51
Темченко В. О., Бабічев А. В., Галазюк В. О., Коник Г. О. МЕНЕДЖМЕНТ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	52-59

ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Бакіко І.В., Савчук С.А.

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ».....60-65

Плачинда Т.С., Рибалко Л.М.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....66-73

ПРОМОУТЕРСЬКА ТА АГЕНТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ СПОРТУ

Бондар А.С., Середа Н.В., Петренко І.В.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ, ПРОМОУТЕРСЬКОЇ ТА
АГЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ СПОРТУ74-85

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ОЛІМПІЙСЬКИМ, ПАРАОЛІМПІЙСЬКИМ, НЕОЛІМПІЙСЬКИМ РУХОМ ТА ПРОФЕСІЙНИМ СПОРТОМ

Галазюк В.В., Коваль В.О.

СТРІЛЬБА З ЛУКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НОВІ ВИКЛИКИ І
МОЖЛИВОСТІ.....86-93

Собко Н.Г., Маленюк Т.В.

РІВЕНЬ КОНФЛІКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У СПОРТИВНІЙ
КОМАНДІ.....94-98

Приходько В. В., Дзюбенко М. І.

ПРОБЛЕМА СПОРТИВНОГО РЕГІОНУ У ВДОСКОНАЛЕННІ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СПОРТУ В УКРАЇНІ.....99-107

Тисленко С.В., Бричук М. С.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ БАСКЕТБОЛЬНИХ
АРБІТРІВ.....108-113

Фурман Д. О., Мічуда Ю. П.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
МОЛОДІЖНОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ
ВИРІШЕННЯ.....114-120

Чень Дундун, Бондар А.С.
ВПЛИВ СХІДНИХ ЄДИНОБОРСТВ НА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
ЦІННОСТЕЙ У КИТАЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ..... 121-130

Шевчук О.К., Когут І.О, Маринич В.Л.
ПРОВІДНІ НАПРЯМИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ СПОРТИВНОЇ
КУЛЬТУРИ.....131-135

ФІЛОСОФСЬКІ, ІСТОРИЧНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Бейлін М.В., Желтобородов О.М.
ІГРОВА ПРИРОДА СПОРТУ У СУСПІЛЬСТВІ
ПОСТСПОЖИВАННЯ.....136-142

Газнюк Л.М., Орленко О.М.
СПОРТ ЯК ЗОНА СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ МОЛОДІ.....143-149

Гончаров Г.М., Салтан Н.М.
РЕЛІГІЙНО-МІФОЛОГІЧНІ СЮЖЕТИ У СТРУКТУРІ СПОРТУ.....150-157

Джерелій В.В.
СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА СПОРТСМЕНА ДО
КОНКРЕТНОГО ЗМАГАННЯ.....158-168

Лях-Породько О.О., Щербашин Я.С.
ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ У КОНЦЕНТРАЦІЙНИХ ТАБОРАХ
1940-1944 РОКІВ.....169-172

Семенова Ю.А., Червона С.П.
СПОРТ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНА ФОРМА ДОЗВІЛЛЯ.....173-179

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Букарев В.Д., Попов О.Є.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ.....180-186

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

УДК 796.062.061.237

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БІГОВОГО КЛУБУ «ХАРКІВ FORTIS RUN CLUB»

Бабійчук І.В. здобувачка вищої освіти 4 курсу заочної форми навчання,
кафедра менеджменту фізичної культури

Середа Н.В. доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

***Анотація.** У статті наведено результати проведеного дослідження стосовно розвитку аматорського бігу. Розкрито організаційно-управлінські аспекти діяльності та розвитку аматорського бігового клубу «Харків Fortis Run Club».*

***Ключові слова:** менеджмент, аматорський біг, рекреація, спортивний клуб.*

Вступ. З організаційно-економічної точки зору всі спортивні клуби можна поділити на аматорські спортивні клуби, створені у форматі громадських об'єднань, по-перше, комерційні клуби фізкультурно-оздоровчої спрямованості, по-друге, клуби для занять професійними видами спорту (легка атлетика, футбол, хокей, теніс, волейбол, баскетбол тощо).

Діяльність спортивного клубу ґрунтується на засадах добровільності, виборності керівного органу, підзвітності членам клубу та адміністрації. Вищим органом спортивного клубу є загальні збори, на яких таємним голосуванням обирається правління клубу строком на два роки. Правління є основним керівним органом. До складу ради входять президент, віцепрезиденти та секретар. У період діяльності Ради можуть створюватися постійні та тимчасові комісії з питань пропаганди та агітації, підготовки

сертифікованих інструкторів та спортивних суддів, планування термінів проведення спортивних змагань та їх регламенту, організації та проведення спортивно-масових і фізкультурно-оздоровчих заходів, ремонту та будівництва нових тренувальних споруд, придбання та ремонту спортивного інвентарю тощо [1, 3].

Мета дослідження – визначити організаційні аспекти розвитку бігового клубу «Харків Fortis Run Club».

Метод дослідження. Для вирішення поставлених завдань наукового дослідження використовувався комплекс наукових методів дослідження: аналіз літературних джерел, аналіз документальних матеріалів, порівняльний аналіз, організаційний аналіз, системний аналіз, анкетування, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Бігові спортивні клуби є популярними організаціями, які спрямовані на підтримку і розвиток бігового спорту серед людей різного віку та рівня фізичної підготовки. Ось кілька ключових аспектів їх роботи:

1. Тренування: бігові спортивні клуби проводять регулярні тренування для своїх членів. Ці тренування можуть включати різні типи бігу, від довгих пробіжок до інтервальних тренувань, спрямованих на підвищення швидкості та витривалості.

2. Участь у змаганнях: багато бігових клубів активно беруть участь у різноманітних змаганнях, таких як марафони, пів марафони, забіги на 5 та 10 кілометрів, а також триатлони. Вони можуть організовувати власні забіги або підтримувати своїх учасників на змаганнях сторонніх організаторів.

3. Соціальна спільнота: бігові клуби створюють сприятливе середовище для спілкування та взаємодії між бігунами. Це може включати організацію спільних подій, вечірок, тематичних зустрічей та інших заходів, що сприяють формуванню спільноти.

4. Коучінг та поради: багато клубів надають своїм членам доступ до досвідчених тренерів та коучів, які можуть допомогти їм у поліпшенні техніки бігу, розвитку стратегій тренувань та досягненні своїх спортивних цілей.

5. Підтримка початківців: багато бігових клубів активно привертають новачків до своїх рядів, надаючи їм необхідну підтримку та мотивацію для початку зайняття бігом. Це може включати початкові програми тренувань, консультації щодо правильного обладнання та харчування.

6. Благодійність та громадські заходи: багато бігових клубів активно взаємодіють з місцевими громадами та організовують благодійні заходи, такі як збори коштів для місцевих благодійних організацій або участь у прибиранні місцевих парків і скверів.

Ці аспекти становлять лише частину роботи аматорських бігових спортивних клубів, які спрямовані на сприяння активному та здоровому способу життя через біг.

Покращення в зазначених напрямках може допомогти спортивному клубу аматорського бігу стати більш привабливим для учасників, підвищити його репутацію та забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

За результатами дослідження визначено, що більшість респондентів хочуть різноманітні бігові маршрути – 68,0% (рис. 1). Також встановлено, що 36,0% респондентів вважають кількість вихованців спортивного клубу аматорського бігу «Харків Fortis Run Club» слабкою стороною. Збільшення кількості вихованців може призвести до більш різноманітного та стимулюючого середовища для учасників клубу. Це може підвищити мотивацію до занять, сприяти взаємній підтримці та співробітництву.

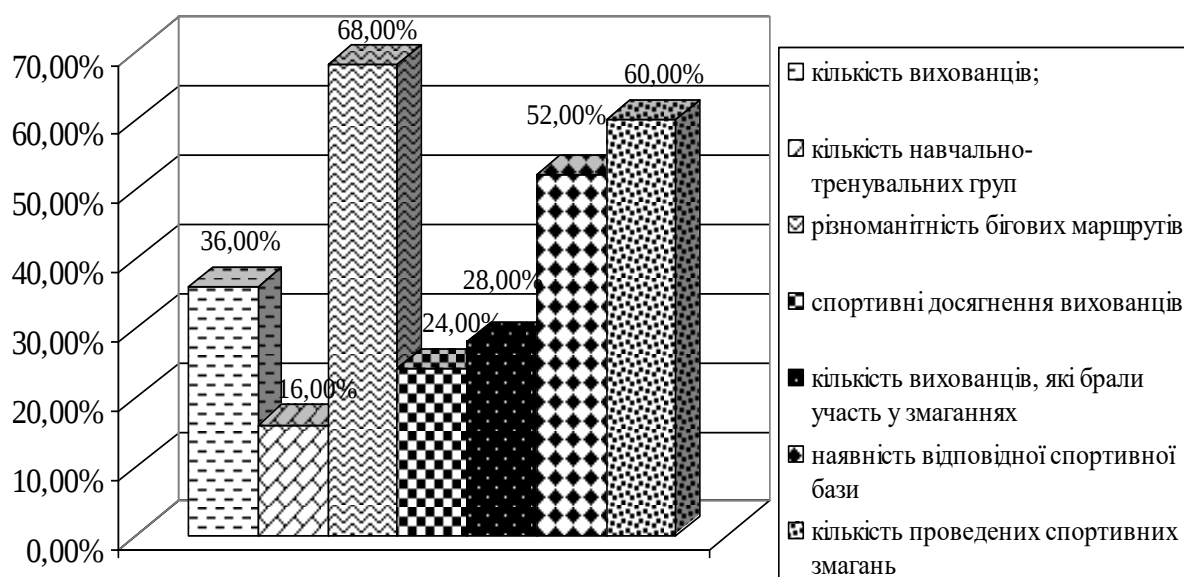

Рис. 1. Слабкі сторони спортивного клубу аматорського бігу «Харків Fortis Run Club»

Кількість навчально-тренувальних груп слабкою стороною вважають 16,0% респондентів. Це може впливати на розвиток клубу, забезпечуючи більшу розмаїтість програм, покращення якості навчання та тренувань, а також сприяючи створенню сприятливого середовища для спілкування та взаємодії.

Різноманітність бігових маршрутів – є найслабкішою стороною (68,0%) спортивного клубу аматорського бігу «Харків Fortis Run Club». Покращення даного показника дозволяє зберігати інтерес до тренувань, оскільки кожен маршрут може представляти нові виклики та види пейзажів. Зміна оточення та нові враження можуть допомогти зберегти концентрацію та позитивний настрій під час бігу. Також дозволяє навантажувати різні групи м'язів.

Спортивні досягнення вихованців (24,0%). Успіхи в спорті можуть підвищити самооцінку не лише у самого спортсмена, а й у його оточення. Вони можуть допомагати вірити у власні можливості та стимулювати до досягнення власних цілей.

Кількість вихованців, які брали участь у змаганнях (28,0%). Змагання дозволяють випробувати свої сили, встановити нові особисті рекорди та підвищити самооцінку. Бажання брати участь у змаганнях може зрости серед учасників клубу, коли вони бачать успіхи своїх товаришів.

Наявність відповідної спортивної бази (52,0%). Це надає клубу можливість забезпечити ефективні тренування для своїх вихованців., можливість тренуватись на високому рівні. Клуби з відповідною спортивною базою можуть мати більшу популярність та вищу репутацію в спортивній спільноті.

Кількість проведених спортивних змагань (60,0%). Перш за все це може привабити нових учасників. Існуючих учасників це може надихнути на досягнення нових висот. Чим більше спортивних змагань проводить клуб, тим більше він стає відомим і у спортивній спільноті.

Висновки. У результаті дослідження теоретичної частини, було встановлено, що спортивні клуби з древніх часів і донині є важливою складовою нашого життя. Розвиток та популяризація видів спорту, доступність та масштабність заходів, дає змогу кожному охочому бути причетним до покращення свого здоров'я та фізичної форми. Спортивні клуби надають доступ до різноманітних тренувань і програм, що сприяють зміцненню серцево-судинної системи, покращенню м'язової сили та гнучкості, підвищенню витривалості та сприятливо впливають на здоров'я загалом.

Результати опитування показали, що для споживачів є важливим кваліфікований тренерсько-викладацький склад (44,4%) та престижність спортивного клубу (52,0%). Також опитування довели, що онлайн мережі значно популяризують біг Instagram (72,0%), Twitter (36,0%), Facebook (15,0%). Респонденти вважають, що для більшого розвитку бігового клубу треба різноманітність бігових маршрутів (68,0%), та збільшити кількість проведення спортивних змагань (60,0%). Також більшість респондентів

вважають, що треба збільшення об'єм фінансування – 44,0%, підвищення престижу спортивного клубу – 52,0%.

Список використаної літератури

1. Бондар Т. С. Організаційно-педагогічна технологія менеджменту учнівських фізкультурно-оздоровчих клубів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.фіз.вих.: спец. 24.00.02. «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Харків. 2010. 20 с.
2. Серeda Н.В., Бондар А.С. Фізкультурно-оздоровчі клуби: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізкультурно-спортивного профілю. Харків: ХДАФК, 2017. 155 с.
3. Ткалич М. О. Спортивні клуби як учасники цивільних правовідносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.03. 22 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Одеса, 2010. 22 с.
4. Соціальний біговий клуб «Харків Fortis Run Club». <https://fortis.kharkov.ua/fitness/begovoy-club>

СИСТЕМА МОТИВАЦІЇ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ

Булгакова Т. М. кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра психології і педагогіки

Жукова Г. В. кандидат педагогічних наук, кафедра психології і педагогіки

***Національний університет фізичного виховання і спорту України
(Київ, Україна)***

***Анотація.** Розробка і запровадження ефективних мотиваційних моделей сприяє підвищенню конкурентоспроможності і продуктивності спортсменів. Це дозволяє вийти їм на новий рівень розвитку і відкриває можливості реалізувати свої можливості.*

***Ключові слова:** управління у спорті, студенти-спортсмени, мотивація.*

Вступ. Проблеми мотивації спортивної діяльності та створення мотиваційного механізму займають чільне місце в менеджменті спорту і досліджувалися багатьма вченими. Свої роботи проблемам мотивації спортивної діяльності присвятили такі вчені, як С. Войтенко [3], О. Гринь [1], В. Ковальчук [4], Г. Коробейніков [2], Н. Олійник [3], А. Перепелиця [4], Є. Фокіна [4].

Мета дослідження – комплексне дослідження основних напрямів мотивації у спорті, огляд основних методичних підходів та розробка на основі проведеного дослідження практичних шляхів вдосконалення мотивації спортивної діяльності у сфері фізичної культури та спорту.

Завдання дослідження: розглянути систему мотивації та її місце у сфері фізичної культури та спорту; охарактеризувати систему управління у спорті; внести рекомендації щодо підвищення ефективності мотивації спортсменів.

Матеріал і методи дослідження. При написанні даної роботи було

використано сукупність методів, способів та прийомів наукового дослідження та пізнання, які включають в себе як загальні, так і спеціальні методи, метод статистичного аналізу та метод відображення наукових досліджень у математичній формі. У дослідженні взяли участь студенти-спортсмени другого-четвертого курсів.

Результати дослідження та їх обговорення. Під мотивацією розуміють сили, що існують усередині чи поза людиною, що збуджують у ній ентузіазм і завзятість у виконанні визначених дій. Мотивація спортсменів впливає на їхню продуктивність, і частина роботи менеджера саме полягає у тому, щоб направити мотивацію на досягнення спортивних цілей. Вивчення мотивації дозволяє зрозуміти, що змушує людей досягати спортивних результатів, що впливає на вибір ними способу дії і чому вони дотримуються його протягом деякого часу.

Мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають спортсмена до активних дій та призводять до досягнення власних цілей та цілей команди. У менеджменті це психологічне явище використовують для виявлення важелів впливу на поведінку людей, тобто з метою здійснення їх мотивування. Це вид управлінської діяльності, спрямований на спонукання себе та інших членів своєї команди до діяльності, що забезпечує досягнення визначених цілей.

Сучасна практика зарубіжних та деяких українських психологічних досліджень свідчить про тенденцію до суттєвих змін в системі мотивації у сфері фізичної культури і спорту. Для спортсменів, перш за все, молоді, характерні психологічні, нематеріальні ціннісні орієнтації, що є спонукальними мотивами до спортивної діяльності. При цьому на перший план висуваються самореалізація і саморозвиток. З'явилося поняття неоматеріалістичної мотивації. В Україні це явище доки ще знаходиться в початковій стадії розвитку та лише у деяких окремих групах суспільства (молодь, підприємці). Неоматеріалістична орієнтація не заперечує тяжіння до

матеріального успіху, але розглядає його лише як передумову для самовираження і реалізації вищих інтересів і потреб, безпосередньо не пов'язаних зі споживанням [5].

При аналізі змагальної діяльності спортсменів-студентів особливого значення набуває психологічна складова, інтеграція психологічних і фізичних сил, мотиваційні альтернативи і впевненість у досягненні своєї мети спортсменів молодого віку. Все це в сукупності, а також стан готовності до змінної інтенсивності навантаження пред'являють серйозні вимоги до функціонального стану спортсмена. Отримані результати тестування показали, що такі показники психоемоційного стану, як товариськість, самооцінка, інтелект і уява, тривожність, самоконтроль і напруженість у молодих спортсменів знаходяться у межах норми. У ході дослідження з'ясувалося, що 87% опитаних перед кожним змаганням мають на меті максимально розкрити свої уміння і здібності під час прагнення до перемоги. Проте реалізувати повністю поставлену мету вдається тільки 47% респондентів. Причинами цієї розбіжності, на нашу думку, можуть бути неефективне керівництво, непорозуміння із тренером, незнання свого організму тощо. Зокрема, заважає зайва самовпевненість, неорганізованість, недостатня налаштованість на конкретне змагання.

Проведене дослідження теоретичних і емпіричних аспектів мотивації спортсменів у сфері фізичної культури і спорту дозволило визначити коло питань, пов'язаних з необхідністю адаптації системи мотивів і стимулів до мінливого спортивного середовища, створення системи мотивації, яка б враховувала характер спонукаючих факторів, швидку зміну умов зовнішнього середовища та ієрархії потреб людини. У спорті діє мотиваційна система, яка включає матеріальні і нематеріальні стимули. Нами був відзначений недолік системи оплати під час зв'язку оцінки спортивної діяльності з налагодженістю системи відстеження рівня досягнення цілей як кінцевих результатів спортивних команд та окремих індивідів.

На середньому щаблі спортивної діяльності необхідною є розробка спеціального відносно самостійного мотиваційного механізму, покликаного сприяти максимально ефективній реалізації мотиваційного процесу, здійснюючи безпосередній і опосередкований вплив на мотиви поведінки спортсменів. Результат в теорії очікувань розглядається на двох рівнях. Результати першого рівня – це власне результати виконання роботи, здійснення дій. Вони полягають в якості і кількості виробленого спортивного результату, величині витраченого часу, обсягу втрат часу тощо. Результати другого рівня – це ті наслідки для людини, які виходять з результатів першого рівня.

Підвищення самостійності молодих спортсменів у виконанні своїх функцій повинно поєднуватися із відповідальністю за наслідки. Активна участь в прийнятті управлінських рішень повинна поєднуватися з результатами праці. Звідси головний стратегічний курс на високий рівень освіти, кваліфікацію й етику спортсменів, надання широкому колу особистостей умов для розширення знань, безперервного підвищення професійної майстерності, самовираження.

Висновки. Проведене дослідження показало незначний вплив на результат у змаганнях спортивної кваліфікації спортсменів, оскільки наші респонденти були на початку або в середині своєї спортивної кар'єри. На нашу думку, основу досягнення і високого прагнення до перемоги студентів-спортсменів складають ефективне управління у сфері фізичного виховання і спорту, висока мотивація і психологічна готовність, індивідуальна фізична і тактична підготовка, плідна взаємодія з внутрішнім спортивним середовищем і системами іншого порядку.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективними напрямками подальшої роботи вважаємо дослідження управління мотивацією під час спортивної діяльності у студентів-ветеранів.

Список використаної літератури

1. Гринь О. Р. Психологічне забезпечення та супровід підготовки кваліфікованих спортсменів: навч. посіб. Київ: Олімпій. літ., 2015. 276 с.
2. Коробейніков Г. В. Оцінювання психофізіологічних станів у спорті. Львів: ЛДУФК, 2013. 312 с.
3. Олійник Н. А., Войтенко С. М. Психологічні особливості спортивної діяльності: монографія. Вінниця: ВНАУ, 2020. 240 с.
4. Перепелиця А., Фокіна Є., Ковальчук В. Мотивація як фактор впливу в спортивній діяльності. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 4. С. 89–94.
5. Gabriel C., Gh. Alina I. C. (2014). Research on the management of sports organizations. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2014. № 140. С. 667–670.

РОЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ У СПОРТІ

Васильєв Н.М. здобувач вищої освіти

Попрозман О.І. кандидат економічних наук, доцент

***Національний університет фізичного виховання і спорту України
(Київ, Україна)***

***Анотація.** Зосереджуючись на взаємодії між менеджментом та маркетингом, стаття розкриває вплив цих аспектів на комерційний успіх спортивних подій, розвиток спортивних брендів, залучення уваги аудиторії. Стаття висвітлює сучасні тенденції розвитку спортивного менеджменту та маркетингу.*

***Ключові слова:** спорт, менеджмент, маркетинг, управління, аналіз, конкуренція.*

Вступ. Роль менеджменту та маркетингу у спорті в сучасному світі стає все більш важливою на шляху до успіху та стабільності спортивних організацій, клубів, агентств та подій. Інноваційні підходи в управлінні та стратегіях маркетингу грають вирішальну роль у залученні уваги, підтримці фанатів, залученні спонсорів та партнерів та забезпечують успішну комерційну прибутковість. Детальне вивчення цих аспектів є ключовим для розуміння сучасних тенденцій у спортивній індустрії та розвитку спортивних брендів.

Мета дослідження та завдання дослідження. Дослідити та проаналізувати роль менеджменту та маркетингу у спорті з метою визначення їх впливу на ефективне управління спортивними організаціями, популяризацію спортивних заходів та залучення аудиторії.

Завдання дослідження. 1.Визначити теоретичні аспекти ролі менеджменту та маркетингу в спортивній індустрії. 2. Проаналізувати практичні приклади та стратегії успішних спортивних організацій у сферах

менеджменту та маркетингу. 3. Визначити вплив менеджменту та маркетингу на фінансовий успіх та стабільність спортивних структур.

Матеріал і методи дослідження. Матеріал дослідження включатиме аналіз наукових статей, публікацій у фахових журналах та книгах з питань менеджменту та маркетингу в спортивній сфері, а також статистичні дані про фінансові показники та маркетингові стратегії спортивних організацій.

Методи дослідження. 1. Літературний аналіз: дослідження зібрання та аналіз наукових та професійних публікацій для вивчення актуальних концепцій управління та маркетингу в спортивній сфері. 2. Кейс-стаді: аналіз успішних спортивних організацій для вивчення їхніх стратегій управління та маркетингу.

Обговорення та результати дослідження. Теоретичні аспекти ролі менеджменту та маркетингу в спортивній індустрії. Роль менеджменту та маркетингу в спортивній індустрії включає в себе кілька теоретичних аспектів. Менеджмент у спортивній індустрії орієнтований на досягнення успіху на ринку, ефективне управління ресурсами та організацію спортивних подій. Важливі аспекти включають фінансовий менеджмент, планування та стратегії, управління персоналом та організаційну структуру. Щодо маркетингу, важливо розуміти специфіку цільової аудиторії в спортивній індустрії, розвивати бренди спортивних команд та спортивних подій, проводити маркетингові дослідження та розробляти стратегії просування. Також, велике значення має співпраця зі спонсорами та партнерами, розвиток спортивного товару та послуг. Успішне поєднання менеджменту та маркетингу в спортивній індустрії сприяє створенню прибуткових та популярних спортивних брендів, а також забезпечує розвиток галузі в цілому [2, 4].

Приклади та стратегії успішних спортивних організацій у сферах менеджменту та маркетингу. Існує багато успішних спортивних організацій, які використовують вдалі стратегії у сферах менеджменту та маркетингу.

Одним з прикладів є Футбольний клуб «Ліверпуль», який використовує інноваційні стратегії в управлінні та маркетингу. Клуб активно використовує соціальні медіа для залучення фанатів та спонсорів, а також веде успішні маркетингові кампанії для продажу квитків, атрибутики та трансляції матчів. Крім цього, клуб ефективно управляє фінансами та інвестиціями в талановитих футболістів [1]. Ще одним прикладом є НБА (Національна баскетбольна асоціація) у США. Ця спортивна організація використовує стратегії маркетингу, пов'язані з побудовою бренду, продажем телевізійних прав, спонсорськими угодами та розвитком глобальної аудиторії через використання цифрових платформ. «Nike»: Як провідний виробник спортивного одягу та взуття, «Nike» використовує інноваційні маркетингові стратегії, спрямовані на спонсорство спортивних команд та спортсменів, організацію заходів і розвиток нових продуктів. Компанія постійно працює над створенням унікального бренду та популяризацією спортивного способу життя [3]. «Формула-1»: В світі автоспорту «Формула-1» успішно використовує стратегії маркетингу для залучення великої аудиторії та спонсорів, ефективно організує події та має високу комерційну цінність завдяки продажу спонсорських угод.

Ці організації демонструють успішність у сферах менеджменту та маркетингу завдяки своїм стратегіям, що дозволяє їм досягати великих успіхів у спортивній індустрії.

Таблиця 1

Статистичні дані у вигляді таблиць. Рекордні виплачені суми за трансфер футболіста до клубу «Ліверпуль»

Гравець	Продавець	Сума	Дата
Вірджіл ван Дейк	Англія «Саутгемптон»	75 млн фунтів стерлінгів	1 січня 2018
Аліссон Беккер	Італія «Рома»	66.8 млн фунтів стерлінгів	19 липня 2018
Набі Кейта	Німеччина «РБ Лейпциг»	45 млн фунтів стерлінгів	1 липня 2018
Діюгу Жота	Англія «Вулвергемптон Вондерерз»	41 млн фунтів стерлінгів	19 вересня 2020
Фабінью	Франція «Монако»	39 млн фунтів стерлінгів	1 липня 2018
Рекордні отримані суми за продаж футболіста ФК «Ліверпуль» іншим клубам:			
Гравець	Покупець	Сума	Дата
Філіппе Коутінью	Іспанія «Барселона»	120 млн фунтів стерлінгів	6 січня 2018
Луїс Суарес	Іспанія «Барселона»	75 млн фунтів стерлінгів	11 липня 2014
Фернандо Торрес	Англія «Челсі»	50 млн фунтів стерлінгів	31 січня 2011
Рагім Стерлінг	Англія «Манчестер Сіті»	44 млн фунтів стерлінгів	20 липня 2015
Хабі Алонсо	Іспанія «Реал Мадрид»	30 млн фунтів стерлінгів	20 серпня 2010

Після проведення аналізу можна підвести висновок стосовно трансферної компанії ФК «Ліверпуль». Отже, продаж футболістів виступає як стратегічний крок для більшості футбольних клубів. Він може стати джерелом великих фінансових здобутків через отримання трансферних відшкодувань, а також дозволяє клубам оптимізувати склад та забезпечувати

фінансову стабільність у даному випадку ФК «Ліверпуль» завдяки грамотній трансферній компанії заробив 52,2 млн. фунтів стерлінгів [1].

Таблиця 2

Структура та динаміка фінансових результатів «Nike Inc.», 2017-2018 рр., млн. дол. США

№	Найменування показника	2017 р.	2018 р.	Абсолютне Зростання	2018 р. до 2017 р.
1	Дохід від реалізації продукції	34350	36397	2047	1,06
2	Собівартість реалізованої продукції	19038	20441	1403	1,07
3	Валовий прибуток (збиток)	15312	15956	644	1,04
4	Інші доходи від операційної діяльності	-	66	66	-
5	Інші витрати від операційної діяльності	10759	11511	757	1,07
6	Фінансовий результат від операційної діяльності	4553	4511	-42	0,99
7	Доходи фінансової діяльності	59	54	-5	0,92
8	Витрати фінансової діяльності	-	-	-	-
9	Фінансовий результат від фінансової діяльності	59	54	-5	0,92
10	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	4612	4565	-47	0,99
11	Чистий прибуток	4240	1933	-2307	0,46

Аналізуючи основні показники результатів діяльності «Nike Inc.» можна відмітити, що за підсумком 2018 року доходи ТНК у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, збільшились на 6% і становили 36397 млн. дол. США, в той час, як собівартість продукції зросла на 7% - до 20441

млн. дол.США. Фінансовий результат діяльності компанії за підсумком 2018 року був позитивним та склав 4565 млн. дол США. Чистий прибуток компанії суттєво зменшився (більше ніж вдвічі) і в 2018 році склав 1933 млн. дол. США.В результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що протягом року спостерігається збільшення доходу від реалізації, собівартості продукції і валового прибутку [3].

Визначити вплив менеджменту та маркетингу на фінансовий успіх та стабільність спортивних структур. Менеджмент та маркетинг мають значний вплив на фінансовий успіх та стабільність спортивних структур. Ефективне управління фінансами та ресурсами допомагає спортивним організаціям збалансувати бюджет, генерувати прибуток та зменшити ризики фінансових втрат. Це може бути досягнуто шляхом ретельного планування, контролю витрат та ефективного використання фінансових ресурсів. З іншого боку, маркетингові стратегії допомагають спортивним організаціям збільшити прибутковість шляхом залучення більшої аудиторії, партнерів та спонсорів. Це може включати рекламні кампанії, спонсорські угоди, розвиток бренду, продаж білетів та атрибутики. Ефективно побудовані маркетингові стратегії допомагають збільшити доходи та розширити галузь впливу спортивної організації.

Отже, вдале поєднання менеджменту та маркетингу має безпосередній вплив на фінансовий успіх та стабільність спортивних структур, допомагаючи їм збалансувати фінансову діяльність та забезпечити стійкий розвиток у спортивній індустрії [2, 4].

Висновки Управління та маркетинг у сфері фізичної культури та спорту відіграють важливу роль в успішній діяльності спортивних організацій. Розробка ефективних стратегій управління і маркетингу допомагає залучити спонсорів, глядачів і поліпшити фінансовий стан спортивних організацій. Сучасні підходи до управління та маркетингу в цій сфері є ключовими для підвищення конкурентоспроможності та розвитку спортивного бізнесу.

Перспективи подальших досліджень 1. Вивчення впливу цифрових технологій на маркетинг та управління в спортивній галузі. 2. Аналіз стратегій управління та маркетингу у спорті, які спрямовані на залучення молоді. 3. Дослідження міжнародного спортивного маркетингу та управління для організацій з різних країн. 4. Розвиток нових підходів до управління та маркетингу у спортивному туризмі.

Ці напрямки досліджень можуть сприяти подальшому розвитку управління та маркетингу в сфері фізичної культури та спорту.

Список використаної літератури

1. Пекар В. Різнобарвний менеджмент. Еволюція мислення, лідерства та керування. Харків : 2-е видання, доповнення : Фоліо, 2018. 191 с.
2. Черленяка І.І., Маркетинг та менеджмент у фокусі викликів нової економіки. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 472 с.
3. Роулз Д. Цифровий брендинг : повне покрокове керівництво зі стратегії, тактики, інструментів та вимірювань. Харків : 2-ге видання : Фабула #PRO, 2020. 254 с.
4. Окландер М.А. Маркетингова цінова політика: навч. посіб. Київ, 2017. 240 с.

УДК [340.15:355.271](477)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гилун А.С. здобувачка вищої освіти 4 курсу

Серета Н.В. доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

***Анотація.** У статті розкрито організаційно-управлінські особливості функціонування сфери фізичної культури і спорту в умовах воєнного стану. Визначено слабкі та сильні сторони діяльності державних органів управління фізичною культурою і спортом в умовах кризи.*

***Ключові слова:** менеджмент, воєнний стан, фізкультурно-спортивна організація.*

Вступ. Управління сферою спорту в умовах воєнного стану потребує підвищеної уваги та спеціальної організації. На фоні загострення конфлікту, держава повинна забезпечити безпеку спортивних заходів та збереження життя спортсменів, глядачів та інших учасників.

При управлінні сферою спорту в умовах воєнного стану, необхідно враховувати специфіку такого періоду, зокрема, обмеження у переміщенні та зборах людей, обмеження у використанні транспорту, збільшення кількості військових об'єктів та блокпостів, введення комендантської години та інші обмеження [1, 2].

Мета дослідження – визначити організаційно-управлінські аспекти управління сферою фізичної культури і спорту в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Під час проведення наукового дослідження використовувались наступні методи дослідження, а саме: аналіз літературних джерел та документів, організаційний аналіз, системний аналіз, порівняльний аналіз, анкетування, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. У науковому дослідженні брали участь 20 працівників Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту, які працюють в умовах воєнного стану. З них 60% були чоловіками, а 40% - жінками. Віковий спектр учасників дослідження був різноманітним, від 25 до 55 років.

За результатами анкетування були отримані результати, які подані на рисунках нижче. Досліджуючи труднощі, які виникли у роботі Департаменту з початку повномасштабного вторгнення більшість працівників (75%) визнали військовий стан як серйозний виклик для їх професійної діяльності, водночас відзначивши, що найбільші труднощі у роботі – це загроза життю та здоров'ю що свідчить про серйозні проблеми та потенційні небезпеки, які можуть виникнути (рис. 1).

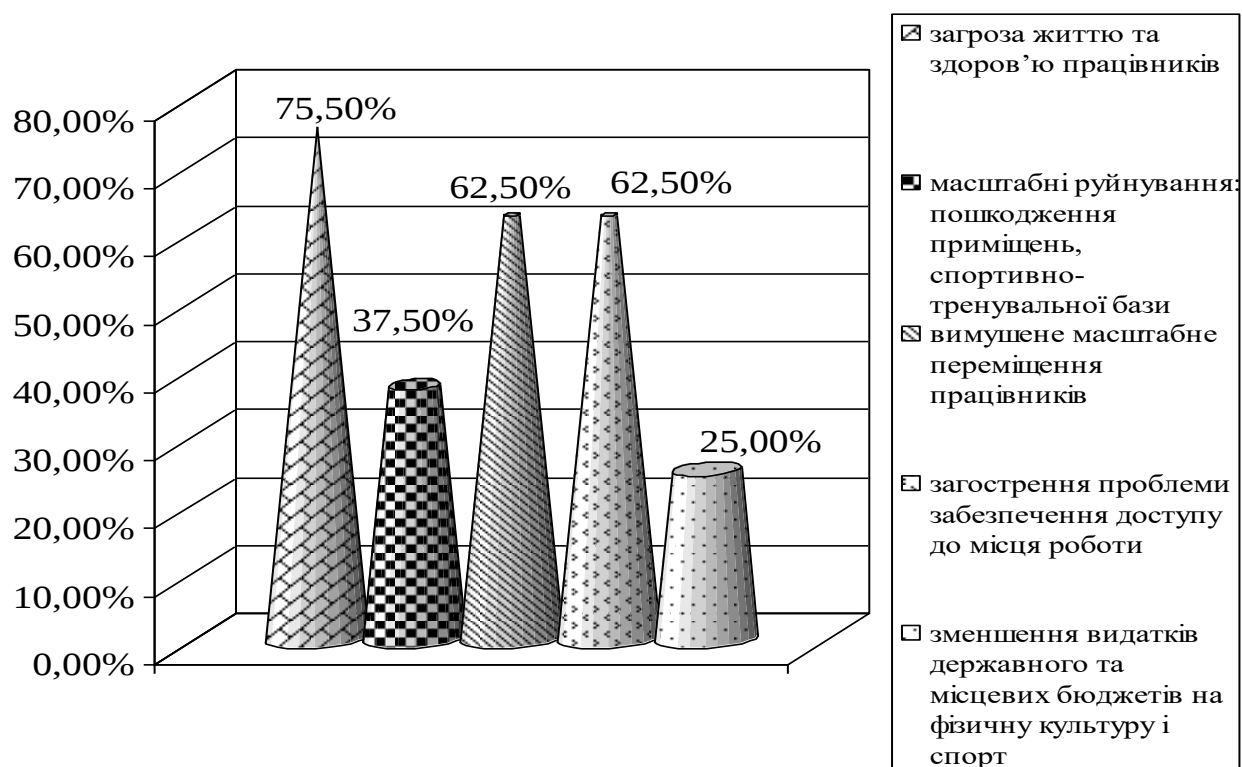

Рис. 1. Труднощі, які виникали у роботі Департаменту з початку повномасштабного вторгнення

Майже 62,5 % працівників вказали на вимушене масштабне переміщення та загострення проблеми забезпечення доступу до місця роботи,

а також на масштабні руйнування (37,5%). Деякі також зазначили зменшення видатків державного та місцевих бюджетів на фізичну культуру і спорт (25,0%).

Досліджуючи питання, які показники роботи департаменту покращилися із початком повномасштабного вторгнення, визначено що 85% працівників відповіли, що здоровий спосіб життя та спортивне вдосконалення наразі мають більш високий ступінь престижності, це свідчить про те, що для більшості здоровий спосіб життя та спортивне вдосконалення стали більш привабливими і бажаними, це може вказувати на позитивні зміни в уявленнях суспільства про здоровий спосіб життя, зростання інтересу до фізичної активності та здорового способу життя (рис. 2)

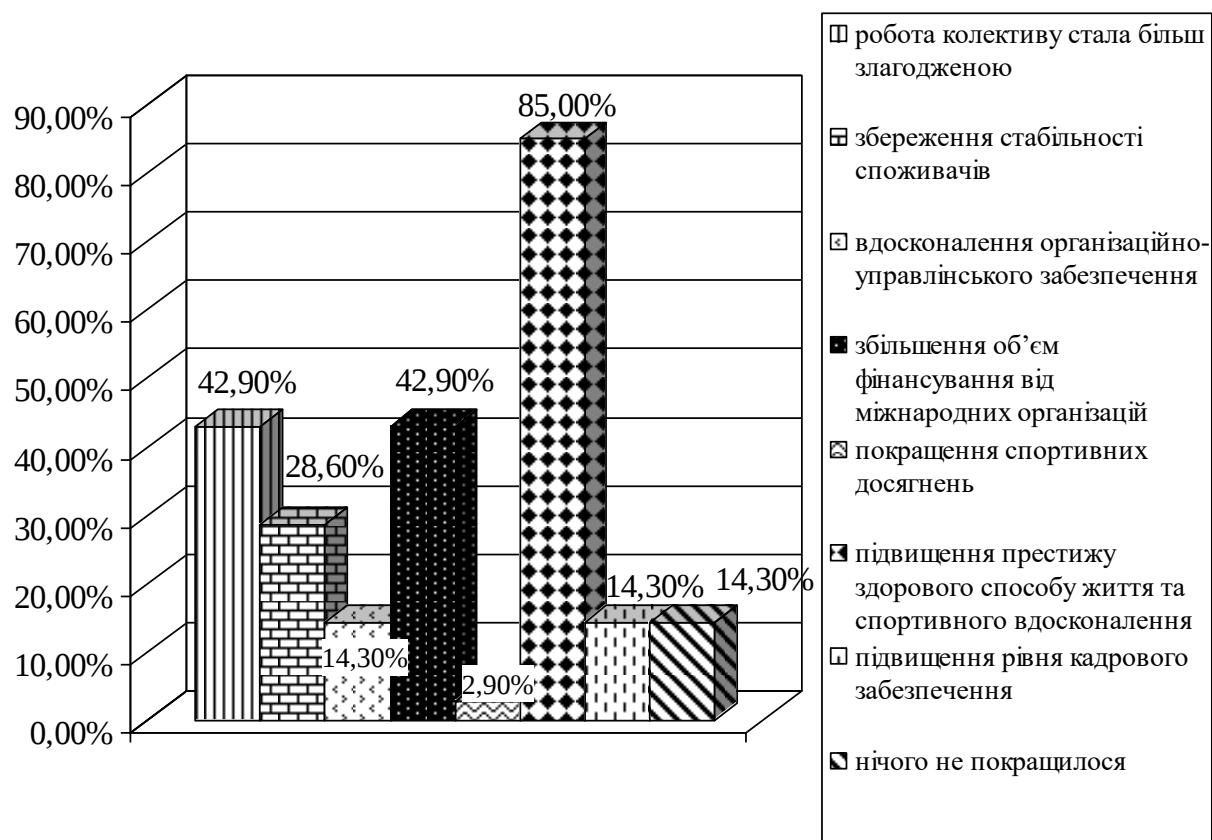

Рис. 2. Показники Департаменту, які покращилися з початком повномасштабного вторгнення

Також результати показують, що значна частина учасників (42,9%) вважають роботу колективу більш злагодженою та збільшення об'єму фінансування від міжнародних організацій. А 28,60% працівників припускають, що такий показник, як збереження стабільності споживачів, став краще з початку повномасштабного вторгнення. Найменша кількість людей (14,3%) визнали, що покращився рівень кадрового забезпечення і також така сама кількість (14,3%) працівників відзначили, що у роботі Департаменту нічого не покращилося. Покращення спортивних досягнень вихованців є показником який не має значного покращення (2,9%).

Аналізуючи показники Департаменту, які погіршилися із початком повномасштабного вторгнення були отримані наступні результати результати, які відображені у діаграмі на рисунку 3. На думку працівників Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту з початку оголошення військового стану найбільш погіршилися такі показники, як кількість споживачів фізкультурно-спортивних послуг (71,40%), документообіг та комп'ютеризація (66,50%) та низький рівень лояльності до персоналу (71,40%) працівник Департаменту обрали майже одноголосно. Також слід підкреслити, що більшість працівників (57,10%) вважають, що погіршилась кількість підзвітних фізкультурно-спортивних організацій, на нашу думку, це може призвести до виникання проблем з доступом до спортивних заходів та послуг для громадян. На третьому місці – спортивні досягнення та вимоги до працівників, які обрали 14,30% респондентів.

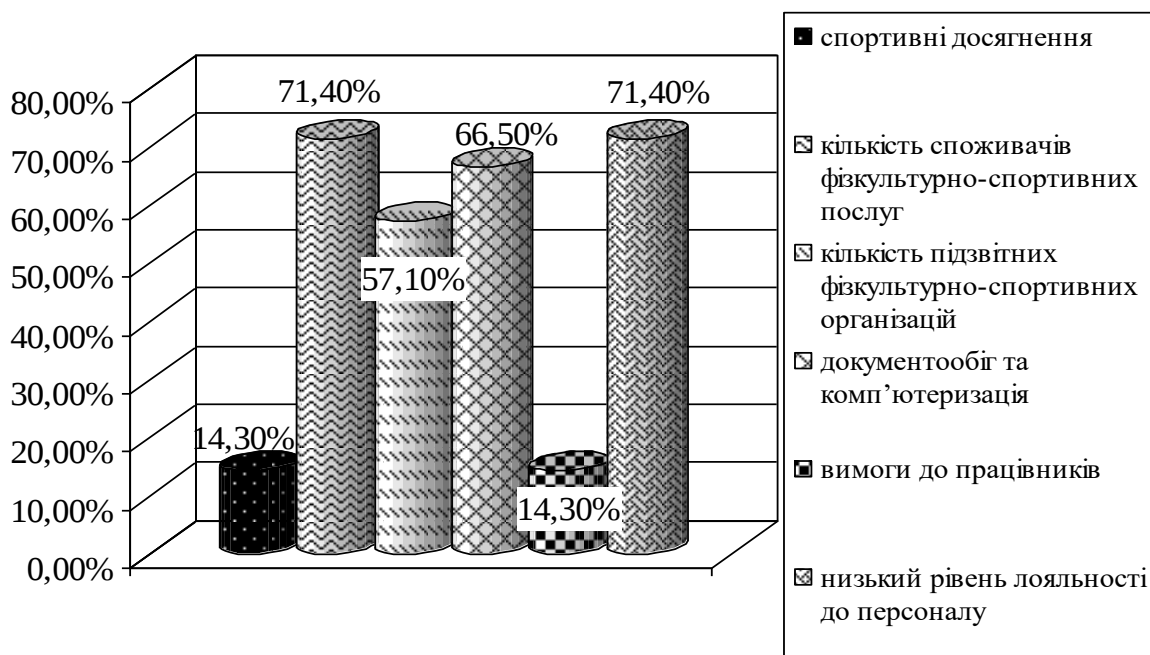

Рис. 3. Показники Департаменту, які погіршилися з початком повномасштабного вторгнення

Згідно з результатами відповідей на четверте запитання, на думку працівників найбільш важливими заходами для покращення роботи Департаменту в умовах воєнного стану є оновити матеріально-спортивну базу, підвищити рівень спортивно-педагогічної майстерності тренерсько-викладацького складу, відкриття нових залів та збільшення об'ємів фінансування - ці дані становлять 69,1%. Менша кількість відсотків (28,6%) віддана покращенню організації медичного забезпечення, що вказує на великий інтерес у забезпеченні здоров'я громади, на розширення виховної роботи, що свідчить про важливість освіти та підтримки активного способу життя та на прагнення підвищення рівня зацікавленості у населення і популяризації активного способу життя. Також так само 78,9% на розробку нових стратегій у фізичній культурі і спорті та на розвиток нових послуг. 14,3% працівників вважають, що потрібно використовувати інноваційні технології у спортивно-тренувальному процесі, та така ж кількість (14,3%) віддали перевагу покращенню організаційно-управлінської діяльності

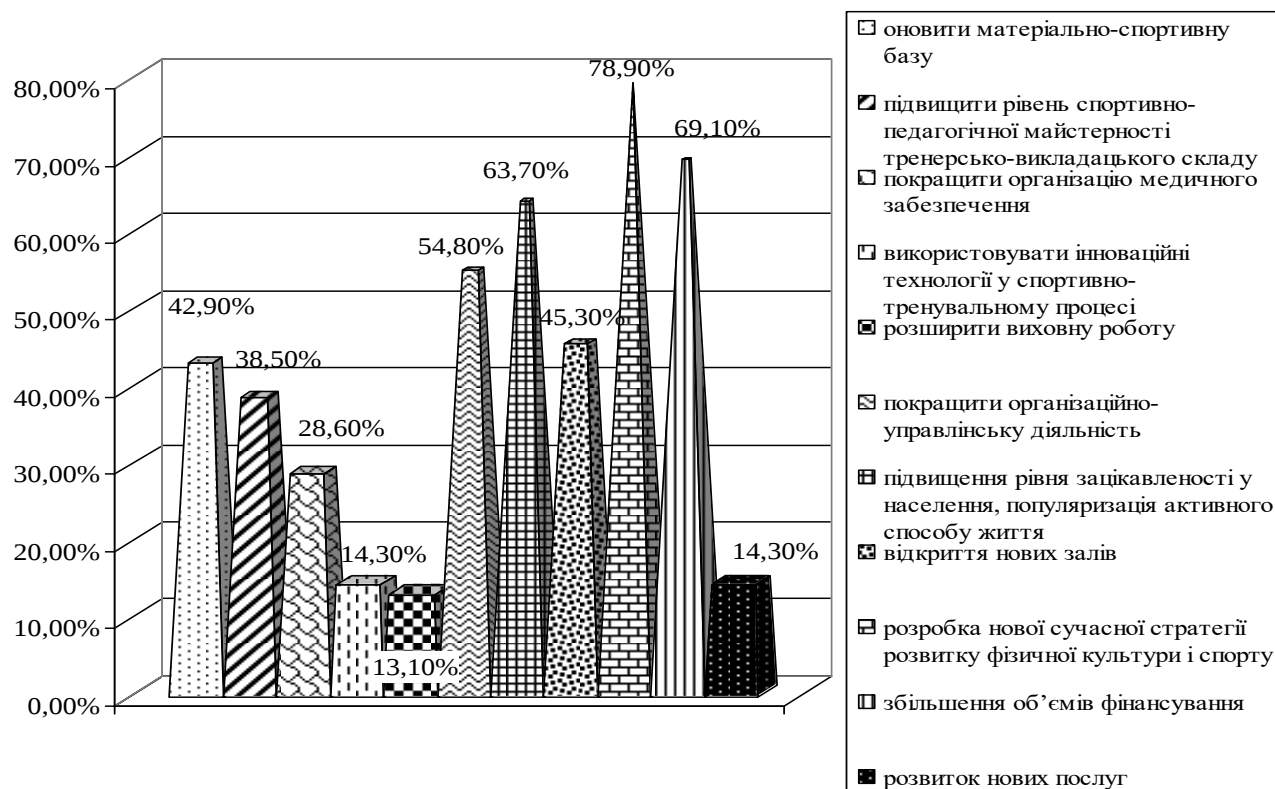

Рис. 4. Заходи які необхідно здійснити для покращення роботи Департаменту в умовах воєнного стану

Після завершення повномасштабного вторгнення в управлінні молоддю та спортом можуть виникнути як виклики, так і можливості. Ось деякі з них, виклики:

1. Психологічний вплив травми. Молодь, особливо ті, хто був безпосередньо залучений до конфлікту, може відчувати емоційні та психологічні наслідки. Потрібна підтримка та ресурси для відновлення психологічного благополуччя.

2. Зниження інтересу до спорту. Під час конфлікту спортивні програми та інфраструктура можуть постраждати, що може призвести до зниження інтересу молоді до спорту. Потрібні заходи для стимулювання інтересу та підтримки участі в спорті.

3. Будівництво миру через спорт. Спорт може бути ефективним інструментом для зміцнення миру та відновлення соціальної коесистентності

після конфлікту. Однак це вимагає великих зусиль з боку уряду та міжнародних організацій для підтримки мирних ініціатив через спорт [4].

4. Фінансові обмеження. Відновлення інфраструктури та програм після конфлікту може вимагати значних фінансових ресурсів, що може бути викликом у період відновлення економіки та фінансування інших сфер.

Висновки. У результаті дослідження теоретичної частини, було встановлено, що воєнний стан негативно впливає на розвиток спорту у країні. Зменшується кількість спортивних заходів, змагань та тренувань, обмежуються можливості участі у міжнародних змаганнях та співпраці з іншими країнами. Крім того, здоров'я спортсменів та тренерів під час війни перебуває в значному ризику, що може вплинути на їх підготовку до змагань та здатність до виконання спортивних завдань.

Результати опитування показали, що 75,0% респондентів визнали воєнний стан як серйозний виклик для їх професійної діяльності, водночас відзначивши, що найбільші труднощі у роботі – це загроза життю та здоров'ю що свідчить про серйозні проблеми та потенційні небезпеки, які можуть виникнути. Майже 85,0% працівників відповіли, що здоровий спосіб життя та спортивне вдосконалення наразі мають більш високий ступінь престижності. З початку оголошення військового стану найбільш погіршилися такі показники, як кількість споживачів фізкультурно-спортивних послуг (71,40%), документообіг та комп'ютеризація (66,50%) та низький рівень лояльності до персоналу (71,40%).

Список використаної літератури

1. Бондар А. С. Особливості підготовки майбутніх спортивних менеджерів в умовах воєнного стану в Україні. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса : Видавничий дім “Гельветика”. 2022. С. 38-41.

2. Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави: матеріали круглого столу (м. Львів, 12 травня 2023 року) / за заг.ред. В.С. Бліхара, Г.З. Леськів. [Електронний ресурс] Львів : ЛьвДУВС, 2023. 239 с.
3. Вадим Гутцайт: «Уже немає спорту поза політикою». URL: https://lb.ua/sport/2022/09/06/528503_vadim_guttsayt_uzhe_nemaie_sportu.html (дата звернення: 26.0.2023)
4. За час повномасштабної війни, яку розв'язала Росія, в Україні було зруйновано або пошкоджено 94 спортивні об'єкти. URL: <https://suspilne.media/250387-za-cas-povnomasstabnoi-vijni-aku-rozvazala-rosia-v-ukraini-bulo-zrujnovano-abo-poskodzeno-94-sportivni-obekti/> (дата звернення: 29.04.2023)
5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Верховна рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=36> (дата звернення: 4.05.2023).

ХАРАКТЕРИСТИКА АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Прончакова С.С. здобувачка вищої освіти 3 курсу, кафедра менеджменту фізичної культури Харківської державної академії фізичної культури

Серета Н.В. доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

***Анотація.** У статті наведено результати проведеного теоретико-методичного аналізу діяльності фізкультурно-спортивних організацій в умовах кризи. Надано характеристику особливостям застосування антикризового менеджменту в діяльності фізкультурно-спортивної організації.*

***Ключові слова:** криза, управління, менеджмент, фізкультурно-спортивна організація.*

Вступ. У період кризи питання економічної, фінансової, матеріальної, технічної стабільності фізкультурно-спортивної організації є як ніколи актуальними. На сьогоднішній день через війну в Україні велика кількість організацій та підприємств зазнали чимало несприятливих чинників, які перешкоджають подальшому розвитку, тому в таких умовах особливо важливо вміти застосовувати антикризові заходи для подальшого функціонування фізкультурно-спортивної організації.

Проблема управління фізкультурно-спортивними організаціями в кризових ситуаціях, як в системі регіональної так і національної економіки, в цілому є вкрай важливою та актуальною, оскільки саме управління, як одна із невід'ємних функцій будь-якої організованої економічної системи, покликане забезпечити збереження і розвиток цієї системи та вимагає

адаптації кожного окремого підприємства до нового середовища і відповідно зміни, у зв'язку з цим, логіки і принципів його функціонування.

Мета дослідження – охарактеризувати особливості антикризового менеджменту в діяльності фізкультурно-спортивної організації.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Антикризовий менеджмент можна розглядати як процес, що містить такі етапи, як прогнозування початку кризової ситуації, включаючи визначення джерела загроз, небезпек та ризиків, а також вжиття заходів щодо обмеження та мінімізації негативного впливу кризових ситуацій для подальшого розвитку фізкультурно-спортивної організації [2, 4].

Змістом антикризового управління є визначення правил та процедур управління, які можуть стабілізувати ситуацію та поступово вивести організацію з кризового стану. Оскільки наслідки управлінських рішень стають все більш непередбачуваними, використання конкретних інструментів та засобів управління ускладнюється. Тому процес управління кризовими ситуаціями зазвичай поділяють на чотири основні етапи.

I етап – діагностика наявної ситуації для запобігання кризам та вжиття заходів для пом'якшення її перших проявів, при цьому основна увага приділяється виявленню причин, що призводять до ризику, їх ідентифікації, ранжуванню та оцінюванню можливих втрат.

II етап – підготовка до настання кризи, що полягає у розробленні антикризових планів, що включають формування альтернативних варіантів рішень з урахуванням меж можливого негативного прояву ризикових ситуацій; при цьому слід зазначити, що ухвалення антикризових заходів є можливим за умови комплексного обґрунтування як самого рішення, так і основних критеріїв ризикової ситуації, а саме ймовірності настання та ціни

ризик; одночасно мають розроблятися заходи щодо відповідальності з управління ризиком.

III етап – координація та контроль заходів, що запроваджуються і які вже були запроваджені на попередніх етапах в межах підготовки до кризи, на етапі запровадження антикризових дій; при цьому одним з найважливіших питань є своєчасність реагування, тобто оперативне вжиття відповідних заходів, що буде головною умовою стабілізації ситуації і зниження загрози втрати.

IV етап – контроль та оцінка вжитих антикризових заходів, що включає процедуру з їх перевірки, на основі чого формуються висновки, які дають змогу в подальшому уникати кризових явищ у діяльності фізкультурно-спортивної організації та мінімізувати їхній вплив [1, 8].

Незалежно від факторів, за якими виникають кризові ситуації на фізкультурно-спортивній організації, основною причиною кризи є неефективне управління. Для того, щоб максимально швидко і менш проблематично вийти з несприятливої ситуації, у фізкультурно-спортивній організації розробляються заходи з антикризового управління.

Завдання антикризового управління часто рознесені в часі, характеризують якісно відмінну оцінку стану фізкультурно-спортивної організації і припускають використання різних інструментів управління. Після вивчення і узагальнення різних вітчизняних та закордонних джерел, було виділено три основні інструменти антикризового управління:

- моніторинг та діагностика на основі аналізу показників фінансово-економічного стану фізкультурно-спортивної організації;
- планування і розробка антикризової стратегії;
- контролінг [5, 6].

Розглянемо докладніше кожен з інструментів.

Моніторинг є одним з найбільш дієвих інструментів прогнозування і коригування розвитку фізкультурно-спортивної організації, а також

антикризового управління її діяльністю. Основною метою створення системи моніторингу економічної політики є забезпечення інформацією про фінансово-господарські операції акціонерів, інвесторів і менеджерів фізкультурно-спортивної організації.

Для створення системи моніторингу в організації необхідно здійснити вибір інформативних показників. При розробці системи індикаторів моніторингу важливе місце займає питання про структуру показників, що відображають функціональні складові економічної політики фірми.

Системи показників на практиці організацій існують давно, але оцінити їх як інструмент управління непросто. Після аналізу різних джерел інформації, було відзначено, що більшість авторів виділяють наступні показники:

– коефіцієнт поточної ліквідності (або коефіцієнт покриття), який розраховується як відношення поточних активів до короткострокових зобов'язань. Даний показник виділений у зв'язку з тим, що дає чітке уявлення, якою мірою короткострокові зобов'язання можуть бути покриті активами, можливість перетворення яких в готівковий грошовий капітал очікується в майбутньому. Якщо динаміка даного показника відображає зниження, це означає, що фізкультурно-спортивна організація починає оплачувати свої боргові зобов'язання (кредиторські заборгованості) уповільненими темпами, накопичує банківські позики, тобто організація має фінансові труднощі. Тому саме цей коефіцієнт найбільш широко використовується як показник короткострокової платоспроможності.

– коефіцієнти рентабельності (прибутковості) найчастіше використовується при аналізі показників ефективності. Це відносні показники, що порівнюють отриманий ефект з витратами або ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту. Розрахунок таких показників, як і вивчення їх динаміки, дозволять в процесі моніторингу зафіксувати

перші ознаки відхилень від нормального функціонування фізкультурно-спортивної організації [4].

Залежно від розміру фізкультурно-спортивної організації, стадії життєвого циклу, цілей проведення моніторингу можуть розраховуватися і інші фінансові показники, необхідні для оцінки фінансово-господарської діяльності фізкультурно-спортивної організації.

Висновки. За результатами проведеного аналізу літературних джерел, можна дійти висновку, що антикризовий менеджмент фізкультурно-спортивної організації має свої основні поняття, завдання та інструментарій, володіючи якими можна будувати стратегію та план антикризового управління.

Охарактеризувавши особливості кризових ситуацій в діяльності фізкультурно-спортивних організацій слід зазначити, що кризові ситуації частіше залежать від зовнішніх чинників, на які досить тяжко вплинути. Але розуміючи передумови кризи та її наслідки, можна досягти виходу організації із кризового стану, проте іноді вихід із однієї кризи передусе новій кризі, тож прийняття рішень антикризового характеру є вкрай відповідальним для керівництва. Кризові ситуації в діяльності фізкультурно-спортивних організацій можуть мати свої особливості через специфіку їх функціонування та взаємодії з різними зацікавленими сторонами.

Список використаної літератури

1. Бондар А. С. Особливості підготовки майбутніх спортивних менеджерів в умовах воєнного стану в Україні. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса : Видавничий дім “Гельветика”. 2022. С. 38-41.

2. Гобела В.В., Живко З.Б., Леськів Г.З., Мельник С.І. Управління кризовими ситуаціями: навч. посіб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 228 с.
3. Гой В.В., Васильєв О.В. Антикризове управління корпоративними підприємствами: теоретичні аспекти. *Ефективна економіка*. 2018 № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/157.pdf
4. Євась Т.В., Коломієць А.М. Методичні підходи до оцінки ефективності системи менеджменту підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2019. Вип. № 2(10). С. 39-45. URL : https://pnv.in.ua/images/Magazine/2_2019.pdf#page=39
5. Мартинець В.В. Особливості антикризового управління промисловим підприємством. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 11. Ч. 4. С. 48-51.
6. Маслак О.О., Гром'як О.Б. Експрес-діагностика внутрішніх криз на підприємстві. *Економіка промисловості*. 2013. № 1–2. С. 68–75.
7. Науменко А.П., Гаврилко Т.О. Антикризове управління підприємством. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2010. Вип. 25. С. 48–54.
8. Приходько І.І. Організація і менеджмент фізичної культури: навчальний посібник для студентів напряму підготовки «Фізичне виховання» Х.: «Цифрова друкарня №1», 2013. 178 с.
9. Путятіна Г.М., Н.В. Серeda Маркетингова діяльність некомерційних організацій (на прикладі дитячо-юнацьких спортивних шкіл): навчальний посібник для студентів ВНЗ фізкультурно-спортивного профілю – Харків, 2013. 102 с.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ДОКАЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНОГО КЛУБУ

¹**Степанюк С. І.** кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

²**Серпутько О. К.** здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти тренер з айкідо Eurasia Aikido Organization

¹*Херсонський державний університет*

(Івано-Франківськ, Україна)

²*Громадська організація «АЙВА ДОДЖО» (Херсон, Україна)*

Анотація. У представленій статті розглядається дослідження стосовно виокремлення ролі соціального доказу як ефективного засобу популяризації як окремого виду спорту, чи одноборства, так і діяльності цілого клубу, федерації, чи організації.

Ключові слова: спортивний менеджмент, спортивний клуб, бойові мистецтва, айкідо, традиційні бойові мистецтва

Вступ. Не зважаючи на те, що вибір секції чи спортивної дисципліни для дитини, або для дорослого, зазвичай має визначатися особливостями фізичної будови та розвитку, генетичною схильністю, попереднім досвідом фізичного виховання, а також особистими вподобаннями, тим не менш, дуже часто люди слідує за натовпом, копіюючи поведінку інших людей, поступаючись власними переконаннями та психологічним комфортом. Дане явище, коли люди роблять вибір своїх подальших дій на основі попереднього вибору більшості, отримало назву соціального доказу, і воно працює також і в спорті, особливо, якщо мова йде про діяльність приватних клубів, в яких представлені неолімпійські види спортивних дисциплін, бойових мистецтв, танцювальних напрямків тощо. Таким чином, наявною є ситуація, яку доводить і життєвий досвід, і аналіз останніх досліджень, коли певні

напрямки стають враз популярними через те, що з певних причин велика кількість людей вирішує займатися саме цим видом фізичної активності, в той же час інші напрямки, в яких можуть бути представлені найкращі педагоги та професіонали своєї справи, занепадають, адже соціальний інтерес наразі до них є зниженим. Про те, як ефективно взаємодіяти з силою соціально доказу задля залучення людей до спортивної діяльності клубу, а також з метою популяризації здорового способу життя – в представленій науковій розвідці.

Мета дослідження та завдання дослідження. Метою представленого дослідження є виокремлення ролі соціального доказу як ефективного засобу популяризації як окремого виду спорту, чи одноборства, так і діяльності цілого клубу, федерації, чи організації. Спортивний менеджмент та управління направлені на широке залучення мас до занять спортом, для чого в умовах сучасного ринку недостатньо просто розповісти про переваги того чи іншого виду спорту, люди йдуть до людей, за людьми, і висувають досить високі вимоги і до оснащеності залів, і до рівня обслуговування їх як клієнтів. Тому завданням даного дослідження став пошук шляхів управління соціальним доказом для розвитку як конкретного клубу чи секції, так і організації, чи федерації в цілому.

Методи дослідження. Нажаль сучасні українські науковці майже не приділяють увагу проблемам управління спортивними клубами, особливо, коли мова йде про бойові мистецтва, перетворюючи їх на субкультуру. Тим не менш, їхня кількість зростає, як і чисельність практикуючих бойові мистецтва, тому тема управління спортивним клубом та, зокрема, клубом бойових мистецтв, потребує детального вивчення і нових ефективних методів організації.

В ході дослідження, ми використовували метод аналізу літературних джерел, метод теоретичного аналізу та узагальнення наукових даних з урахуванням власного досвіду керування клубом айкідо.

Результати дослідження та їх обговорення. Підтримка та схвалення суспільства – це ті чинники, що керують вибором та поведінкою більшості людей, і тому вибір більшості апіорі сприймається нами як істина. І дана соціальна закономірність спрацьовує на всіх рівнях сприйняття, в тому числі і при виборі спортивної дисципліни, секції, чи клубу, змушуючи поступатися власними переконаннями та пріоритетами на користь думки більшості.

Беручи до уваги такий інструмент маркетингу, як соціальний доказ, маркетолог, чи керівник спортивного клубу має можливість укріпити статус бренду, розповісти про нього більшій кількості людей, залучити до роботи неординарних спеціалістів, з метою надання більш широкого спектру послуг кращої якості, і, звичайно, для клієнта соціальний доказ працює як доведення правильності його вибору. Аби даний інструмент працював ефективно і природно, потрібні такі умови:

1. Звучати з вуст інфлюєнсера, людини, яку знають і якій довіряють, причому дане повідомлення не повинно бути рекламним і мати будь-які ознаки реклами, воно має виглядати як власний життєвий досвід, або ж добровільний позитивний відгук.
2. Ситуативність та реальність – як важливі умови, життя клубу без прикрас, або в режимі онлайн, реальні проблеми та як вони вирішуються, не лише перемоги та сильні сторони, але й те, що є насправді, аби клієнт точно знав, що його не дурять, тоді він сприймає клуб як частину свого життя, росте лояльність та залученість.
3. Реальний відгук має містити не тільки думку про клуб, але і інформацію про інфлюєнсера, аби знати його, чи її життєвий шлях, і що ця людина дійсно має привід лишати даний відгук.

Очевидним є те, що застосування соціального доказу в спортивній індустрії є прийнятним в інтернет-ресурсах, на сторінках компанії, чи клубу в соцмережах, на сайті тощо. Проте, як показує досвід, сучасний маркетинг у спорті без даного інструменту важко собі уявити, особливо, якщо діяльність

пов'язана зі співробітництвом з іншими компаніями, наприклад, реалізація спортивних товарів, надання послуг, або це інша спортивна федерація чи клуб, з якою ми співпрацюємо заради спілкування вихованців та взаємного розвитку; також використання соціального доказу не уникнути, якщо мова йде про новий клуб, що тільки відкрився, або ж якщо специфіка його роботи є складною та незрозумілою для пересічного громадянина, тобто потребує пояснення та навіть схвалення від інших.

Висновки. Соціальний доказ являє собою потужну концепцію маркетингу, що безпосередньо стосується впливу дій та думок інших людей на поведінкову реакцію потенційних клієнтів. Тому саме соціальні докази при їх правильному використанні будуть працювати на стимулювання залучення нових та старих членів спортивного клубу та зміцнення довіри до певного клубу, або його тренерів, або виду спорту чи бойового мистецтва, школи, організації, і так далі. Серед різноманіття засобів соціального доказу для маркетингової діяльності в сфері спорту варто обирати ті, які будуть стимулювати широкі маси займатися спортом, вести здоровий спосіб життя, а також, сприяти залученню талановитої молоді до професійного спортивного виховання. Адже, якою б не була специфіка діяльності конкретного спортивного клубу, головна маркетингова мета – це фізичне та ментальне здоров'я нації, яке є неможливим без спорту.

Ведення успішного бізнесу без етичної складової є неможливим, тому і використані засоби мають відповідати реальності, підтверджуючи надійність та професійність вітчизняних спортивних структур.

Список використаної літератури

1. Hassan Ali. What Is Social Proof, and Why Is It Essential For Marketing in 2023? URL: <https://www.wyzowl.com/social-proof/>
2. Scott A. Graupensperger, M.A, Alex J. Benson, Ph.D., and M. Blair Evans, Ph.D. Everyone else is doing it: The association between social identity and

- susceptibility to peer influence in NCAA athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. Volume 45 (2023): Issue 5 (Oct 2023). DOI: <https://doi.org/10.1123/jsep.2017-0339>
3. Sports marketing trends and best practices: Reaching fans in a digital age. The University of Kansas. URL: <https://onlinesportmanagement.ku.edu/community/sports-marketing-trends>
4. Stepanyuk, S., Serputko, O., Kharchenko-Baranetska, L., Koval, V., & Tkachuk, V. The problem of preparation of aikido athletes of the second period of adulthood for the first and second dan degree attestation. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University*. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports), (1(145), 2022. p. 13-16. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.1\(145\).03](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.1(145).03).

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Січкарук Я. бакалавр

Кургузенкова Л. А. доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і економіки спорту

*Національний університет фізичного виховання і спорту України
(Київ, Україна)*

Анотація. Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту з акцентом на івент менеджменті у кіберспорті вимагає комплексного підходу, що поєднує інноваційні технології, взаємодію з аудиторією та багатоканальну комунікацію. Такий підхід сприяє зростанню популярності кіберспорту та покращенню загального досвіду учасників та глядачів.

Ключові слова: кіберспорт, івент менеджмент, стратегічне управління, інновації, взаємодія, комунікація.

Вступ. Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту є важливим елементом сучасного суспільства, і кіберспорт стає однією з його важливих складових. Ефективний розвиток кіберспорту вимагає стратегічного підходу, який охоплює такі аспекти, як інфраструктура, підготовка кадрів, залучення спонсорів і формування спільноти. У цьому контексті івент менеджмент відіграє ключову роль у забезпеченні успішних турнірів та чемпіонатів, що залучають широкую аудиторію.

Здатність організувати ігрові заходи високого рівня є важливою для розвитку кіберспорту. Професійне управління івентами вимагає досвіду та знань у галузі логістики, маркетингу та взаємодії з аудиторією. У цьому дослідженні ми розглянемо, як стратегічне управління впливає на розвиток

кіберспорту, зосереджуючись на організації івентів та передовому досвіді провідних компаній.

Основні питання, які ми будемо досліджувати, включають розробку стратегій для кіберспорту, проведення ігрових заходів, підготовку кадрів та залучення спонсорів. Наш аналіз базується на сучасних дослідженнях та досвіді провідних організацій у кіберспорті. Для цього ми використовуємо різні методи аналізу, зокрема SWOT-аналіз і PEST-аналіз, щоб отримати комплексне уявлення про розвиток кіберспорту та ефективне стратегічне управління

Мета дослідження. Мета цього дослідження полягає у вивченні стратегічних підходів до розвитку кіберспорту з фокусом на івент менеджменті. Дослідження прагне визначити ключові фактори, що сприяють успішному проведенню кіберспортивних заходів, а також їхній вплив на загальний розвиток фізичної культури і спорту.

Завдання дослідження:

1. Аналіз стратегічних підходів: Вивчити ефективні стратегії, які застосовуються в розвитку кіберспорту, особливо в контексті івент менеджменту.
2. Оцінка факторів успіху: Визначити ключові фактори, які впливають на успішне проведення кіберспортивних заходів та їх популярність серед глядачів.
3. Вивчення передового досвіду: Дослідити приклади провідних компаній та організацій у сфері кіберспорту, щоб з'ясувати їхні підходи до стратегічного управління та організації івентів.
4. Розробка рекомендацій: На основі зібраної інформації запропонувати рекомендації для подальшого розвитку кіберспорту, включно зі стратегіями залучення спонсорів, підготовки кадрів та формування інфраструктури.

5. Вплив на фізичну культуру і спорт: Дослідити, як розвиток кіберспорту та ефективний івент менеджмент можуть сприяти популяризації фізичної культури і спорту серед різних вікових груп і соціальних прошарків.

Матеріали та методи дослідження: Для цього дослідження було застосовано комплексний підхід, використовуючи різні джерела інформації та методи аналізу, щоб отримати повну картину про стратегічне управління розвитком кіберспорту з акцентом на івент менеджменті. Спочатку було проведено ґрунтовний літературний огляд, який охоплював наукові статті, звіти та інші матеріали, що висвітлюють сучасні тенденції та найкращі практики у галузі кіберспорту. Це дозволило виявити ключові аспекти, які визначають успіх кіберспортивних заходів, та зрозуміти, які стратегії використовують провідні організації для організації та проведення івентів.

Використано SWOT-аналіз для оцінки сильних та слабких сторін, можливостей і загроз, пов'язаних із розвитком кіберспорту. Додатково застосовано PEST-аналіз для виявлення впливу політичних, економічних, соціальних і технологічних факторів на івент менеджмент у кіберспорті.

Результати дослідження та їх обговорення. Успішне проведення кіберспортивних заходів значною мірою залежить від надійної та сучасної інфраструктури, яка включає високоякісне обладнання для геймерів, потужне інтернет-з'єднання та добре організовані майданчики для змагань. Ця інфраструктура є ключовим чинником, що забезпечує плавний перебіг подій, задоволення гравців і глядачів, а також сприяє справедливості і прозорості змагань. Дослідження, проведене в галузі кіберспортивного менеджменту, виявило, що відсутність належної інфраструктури може призвести до різних проблем, таких як затримки в грі, збії в зв'язку, незручності для гравців і глядачів, а також сумніви в чесності змагань. Ці проблеми можуть серйозно вплинути на репутацію кіберспортивних заходів і організаторів, що, у свою чергу, може призвести до зниження інтересу до кіберспорту в цілому. Для

забезпечення надійної та сучасної інфраструктури організаторам кіберспортивних заходів необхідно вкладати значні ресурси в обладнання, технічне обслуговування та логістику. Це включає забезпечення високоякісних комп'ютерів, моніторів, клавіатур, мишей, мережевого обладнання та інших необхідних пристроїв, а також забезпечення стабільного і потужного інтернет-з'єднання. Крім цього, організатори повинні забезпечити добре організовані і зручні майданчики для змагань, які забезпечують комфортне перебування як для гравців, так і для глядачів. Успішне забезпечення надійної та сучасної інфраструктури може призвести до збільшення інтересу до кіберспортивних заходів, збільшення кількості глядачів та учасників, а також підвищення репутації організаторів. Крім цього, це може сприяти розвитку кіберспорту в цілому, збільшенню інвестицій в галузь і зростанню можливостей для учасників кіберспорту. Отже, надійна та сучасна інфраструктура є ключовим чинником успіху кіберспортивних заходів, і організатори повинні вкладати значні ресурси в забезпечення відповідної інфраструктури для забезпечення плавного перебігу подій, задоволення гравців і глядачів, а також підвищення репутації кіберспорту в цілому.

SWOT-аналіз — це інструмент стратегічного планування, який використовується для визначення та оцінки внутрішніх і зовнішніх факторів, які можуть вплинути на організацію чи галузь. У цьому випадку SWOT-аналіз призначений для управління кіберспортивними подіями.

Підсумовуючи, сильні сторони організації кіберспортивних подій включають сучасні технології, зростаючу аудиторію та інтерактивні елементи. Слабкими сторонами є недостатня підготовка, обмежене фінансування та можливі технічні проблеми. Можливості — це нові технології, стратегічні партнерства та зростаючий ринок. Загрозами є конкуренція, нормативні зміни та кіберзлочинність. Розуміючи ці фактори, менеджмент кіберспортивних подій може розробити стратегії, щоб

використати свої сильні сторони, усунути слабкі сторони, скористатися можливостями та пом'якшити загрози.

Таблиця 1

SWOT-аналіз для івент менеджменту в кіберспорті

Категорія	Фактори
Сильні сторони	1. Сучасна технологічна інфраструктура для проведення кіберспортивних заходів. 2. Велика і зростаюча аудиторія, зацікавлена у кіберспорті. 3. Інтерактивні елементи, що сприяють залученню глядачів.
Слабкі сторони	1. Недостатня підготовка кадрів для івент менеджменту у кіберспорті. 2. Обмеженість у фінансуванні для дрібних івентів. 3. Можливі технічні проблеми під час проведення заходів.
Можливості	1. Нові технології, такі як доповнена і віртуальна реальність, можуть розширити можливості для кіберспортивних заходів. 2. Стратегічні партнерства з великими брендами та спонсорами. 3. Зростаючий інтерес до кіберспорту в суспільстві, що сприяє розширенню ринку.
Загрози	1. Конкуренція з боку інших видів розваг і кіберспортивних організацій. 2. Регуляторні та політичні зміни, які можуть обмежити розвиток кіберспорту. 3. Ризики безпеки та кіберзлочинність, які можуть вплинути на проведення заходів.

Аналіз PEST — це стратегічний інструмент, який використовується для аналізу зовнішніх факторів макросередовища, які можуть впливати на організацію чи галузь. У цьому випадку аналіз PEST призначений для управління кіберспортивними подіями.

Таким чином, політичні фактори, які можуть впливати на управління кіберспортивними подіями, включають державне регулювання, політику щодо інтелектуальної власності та політичну стабільність. Економічні фактори включають економічне зростання, спонсорство та підтримку брендів, а також коливання валют. Соціальні фактори включають зростання популярності кіберспорту, зміну культурних уподобань і потенціал для поєднання кіберспорту з традиційними видами спорту.

*Таблиця 2***PEST-аналіз для івент менеджменту в кіберспорті**

Категорія	Фактори
Політичні	1. Вплив державного регулювання на кіберспорт та організацію івентів 2. Політика держав щодо інтелектуальної власності в ігровій індустрії. 3. Політична стабільність в регіонах, де проводяться кіберспортивні заходи.
Економічні	1. Економічне зростання, яке стимулює інвестиції у кіберспорт. 2. Зміни у спонсорстві та підтримці від брендів. 3. Коливання валютних курсів, що можуть впливати на міжнародні івенти.
Соціальні	1. Зростаюча популярність кіберспорту серед молоді. 2. Зміна культурних уподобань на користь цифрових розваг. 3. Взаємодія кіберспорту з традиційними видами спорту та можливості їх поєднання.
Технологічні	1. Розвиток нових технологій, таких як віртуальна та доповнена реальність. 2. Поява нових ігрових платформ та технологій стрімінгу 3. Інновації у сфері кібербезпеки для захисту кіберспортивних заходів.

Технологічні чинники включають розвиток нових технологій, нових ігрових платформ і потокових технологій, а також інновації в кібербезпеці. Розуміючи ці фактори, менеджмент кіберспортивних подій може розробити стратегії, щоб отримати вигоду від можливостей, пом'якшити загрози та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Висновки. У результаті дослідження було виявлено, що успіх івент менеджменту в кіберспорті залежить від ряду ключових факторів, таких як сучасна технологічна інфраструктура, високоякісне обладнання, інтерактивна взаємодія з аудиторією та надійне інтернет-з'єднання. Також важливою є підготовка кадрів, здатних ефективно організовувати заходи, а також стратегічні партнерства з брендами та спонсорами, що забезпечують фінансування та підтримку івентів.

SWOT-аналіз показав, що кіберспорт має значні переваги, такі як велика і зростаюча аудиторія, але також стикається зі слабкими сторонами, зокрема недостатньою підготовкою кадрів та обмеженістю у фінансуванні. Можливості для розвитку івент менеджменту в кіберспорті включають використання нових технологій, таких як віртуальна і доповнена реальність, а також розширення співпраці з великими брендами. Водночас загрози, такі як конкуренція з іншими формами розваг та ризики кібербезпеки, потребують ретельного планування та стратегічного управління.

На основі отриманих результатів можна зробити висновок, що для подальшого успішного розвитку івент менеджменту в кіберспорті необхідно зосередитися на кількох ключових напрямках. По-перше, потрібно забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів, здатних організовувати та управляти кіберспортивними заходами на високому рівні. По-друге, необхідно інвестувати в інфраструктуру та технології, щоб створювати унікальні та високоякісні івенти. По-третє, слід активніше розвивати партнерства з брендами та спонсорами, щоб залучити додаткові ресурси. Важливо враховувати загрози, пов'язані з конкуренцією та кібербезпекою, і впроваджувати стратегії для їх подолання.

Перспективи подальшого дослідження в даному напрямку. Подальші дослідження в галузі івент менеджменту в кіберспорті можуть зосереджуватися на розробці інноваційних форматів кіберспортивних заходів, які використовують нові технології, такі як віртуальна та доповнена реальність. Це може допомогти організаторам створити більш захоплюючий досвід для глядачів, а також вивести івент менеджмент у кіберспорті на новий рівень. Аналіз найкращих практик та інновацій в індустрії розваг може надати корисні ідеї для вдосконалення кіберспортивних подій і допомогти організаторам створити унікальні та привабливі формати заходів.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Л. В. Івент менеджмент у кіберспорті: досвід провідних організаторів. Спортивний менеджмент і маркетинг. 2021. №6. С. 27–32.
2. Відео Росса, «Підвищення рівня вашої кіберспортивної події за допомогою віртуальних рішень» (<https://www.rossvideo.com/blog/elevating-your-esports-event-with-virtual-solutions/>)
3. Кравченко П. І., Семенов Ю. С. Стратегічне управління у кіберспорті: виклики та перспективи. Теорія і практика фізичної культури та спорту. 2020. №3. С. 35–40.
4. Соціальні таблиці, «Вимоги до майданчиків для кіберспорту, які повинен знати кожен планувальник» (<https://www.socialtables.com/blog/event-planning/esports-venue-requirements/>)
5. Черненко І. О. Сучасні технології у кіберспорті: перспективи використання в івент менеджменті. Журнал технологій кіберспорту. 2019. №4. С. 18–25
6. eMarketer, «Esports: Definition, types, & benefits to marketers 2023» (<https://www.emarketer.com/insights/esports-ecosystem-market-report/>)
7. OddsMatrix, «Найкращий постачальник спортивних даних у 2023 році [4 приклади] - Новини - OddsMatrix» (<https://oddsmatrix.com/sports-betting-data-providers/>)

УДК 796.011.1:005.3(075.8)

МЕНЕДЖМЕНТ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Темченко В.О. кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Бабічев А. В. кандидат наук з державного управління, доцент

Галазюк В. О. старший викладач, кафедра фізичного виховання та спорту

Коник Г.О. старший викладач, кафедра фізичного виховання та спорту

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Харків,
Україна)*

***Анотація.** Розглянуто питання вдосконалення системи управління фізкультурно-спортивною діяльністю в закладі вищої освіти на прикладі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

***Ключові слова:** фізична культура, спорт, менеджмент, спортивний клуб, заклад вищої освіти*

Вступ. Фізична культура і спорт у закладах вищої освіти є невід’ємною складовою частиною гуманітарної освіти, що сприяє формуванню особистості майбутнього фахівця у процесі становлення його професійної компетенції. Як навчальна дисципліна фізичне виховання у закладах вищої освіти є актуальною для майбутніх фахівців усіх спеціальностей.

У сучасному суспільстві фізична культура здобувачів вищої освіти набуває статус субкультури, суть якої полягає у виконанні біологічної, інформативної, естетичної, комунікативної, гедоністичної, компенсаторної і ряду інших, притаманних лише фізичній культурі, функцій. Мета фізкультурної освіти у вишах – задовольнити об’єктивну потребу студентської молоді у засвоєнні системи спеціальних знань, набуті професійно значимі уміння та навички, забезпечити гармонійний розвиток фізичних якостей [6].

В умовах сьогодення фізкультурно-спортивний рух є важливим компонентом соціально-культурного життя суспільства, а також поліфункціональним явищем, що займає провідне місце в фізичній та духовній культурі; є відносно самостійною сферою національного виховання; робить певний внесок у гуманітарну політику держави [4]. Загальний стан галузі фізичної культури і спорту та її дальший розвиток у вищих залежать від організації ефективної структури регулювання. Застосування системного підходу в управлінні дозволяє розглядати заклад вищої освіти в єдності частин і зв'язку із зовнішнім середовищем. Останніми роками у сфері фізичного виховання та спорту ідеї та принципи системного підходу все частіше застосовуються при вирішенні проблем розвитку цієї галузі. Системний підхід розглядає управління та регулювання як процес, управлінська діяльність розглядається не як миттєва дія, а як серія неперервно пов'язаних дій, їх називають управлінськими функціями. Кожна управлінська функція теж уособлює процес, оскільки складається із серії взаємопов'язаних дій, а процес управління за таким підходом є сумою всіх функцій [5].

У закладі вищої освіти регулювання в системі фізичного виховання й масового спорту має бути сукупністю конкретних форм і методів свідомої діяльності, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування і планового розвитку сфери фізичної культури й масового спорту з метою найповнішого задоволення потреб молоді у фізичному вдосконаленні [2]. Аналіз досліджень та публікацій показав, що реорганізація системи фізичного виховання у закладах вищої освіти України потребує пошуку не тільки нових підходів до фізкультурно-оздоровчої роботи зі студентами, а й нової моделі управління галуззю студентської фізичної культури та спорту як у цілому в Україні, так і у кожному закладі вищої освіти [1].

Мета дослідження та завдання дослідження. Метою дослідження є проведення аналізу структури управління фізкультурно-спортивною діяльністю в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Матеріал і методи дослідження. Проведено аналіз структури та менеджменту фізкультурно-спортивної діяльності Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Методи дослідження: огляд сучасної літератури за темою дослідження, моніторинг інтернет-ресурсів, організаційний аналіз, системний аналіз, порівняння та співставлення, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Реформування вищої освіти, розпочате в Україні після революції гідності, не залишило осторонь і сферу фізичної культури та спорту. У багатьох закладах вищої освіти відбувся перехід від традиційного до спортивно орієнтованого фізичного виховання, що надало можливість цілеспрямованого розвитку багатьох видів спорту. Традиційно високою популярністю серед студентської молоді користуються ігрові види спорту, одноборства, а також види рухової активності - аеробіка та фітнес, заняття у тренажерних залах та кросфіт.

Розвитку діяльності з фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти сприяла також автономія вишів, яка передбачає самостійність, незалежність і відповідальність у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів [3]. У сфері фізичної культури і спорту це призвело до створення фізкультурно-спортивних центрів, спортивних клубів з видів спорту тощо.

На сучасному етапі у вишах України відсутня єдина система управління сферою фізичної культури та спорту, регламентована на державному рівні. У зв'язку з високою конкуренцією та рівнем спортивних результатів кафедри фізичного виховання та спорту закладів вищої освіти

внаслідок обмеженого штату не в змозі забезпечити належний розвиток видів спорту. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є створення нових підрозділів фізкультурно-спортивного спрямування – спеціалізованих спортивних клубів, що дозволяє проводити у виші, при наявності спортивної інфраструктури і тренерсько-викладацького складу, цілеспрямовану роботу з розвитку видів спорту, які мають сталі традиції розвитку.

У Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна переведення навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у розряд факультативної без підсумкового контролю, а також розширення мережі спортивних клубів потребувало проведення структурної та управлінської реформи галузі фізичної культури та спорту. Створення Ради з питань фізичної культури та спорту, університетського фізкультурно-спортивного центру, який об'єднав спортивні клуби та адміністративно-господарську службу спортивних споруд, оптимізувало структурну схему. Наразі управління сферою фізичної культури та спорту здійснюється Радою з питань фізичної культури та спорту, яка проводить свою діяльність на підставі Положення, затвердженого вченою радою університету. До складу Ради окрім представників підрозділів фізкультурно-спортивного спрямування входять також проректори, представники профспілкових комітетів та органів студентського самоврядування, центру зв'язків з громадськістю.

Сфера фізичного виховання і масового спорту в університеті одночасно є відносно самостійною системою – такою, що має свої цілі, завдання, принципи функціонування у взаємодії з іншими структурними підрозділами, що також характеризує її як цілісну систему. Динамічність системи фізичного виховання і масового спорту характеризує неперервність її змін загалом, а також змін окремих складових. Змінюються методика, рівень спортивних результатів, інвентар, обладнання, форми організації діяльності фахівців, матеріально-фінансове забезпечення. Усі ці зміни відбивають

об'єктивний процес розвитку сфери фізичного виховання та масового спорту, що має враховуватися в діяльності університетських підрозділів фізкультурно-спортивного спрямування.

Нажаль, внаслідок вторгнення російських окупантів велика кількість спортивних споруд у закладах вищої освіти Харкова було зруйновано. Повноцінне функціонування роботи з фізичного виховання та спорту в Каразінському університеті значно ускладнилося. Але, попри виклики війни, розвиток фізичної культури та спорту, не зупинився.

У плані поновлення пошкодженої спортивної інфраструктури відновлено повноцінне функціонування тенісного комплексу «Унікорт», частини фехтувального сектору навчально-спортивного комплексу «Каразінський», універсальної ігрової спортивної зали у будівлі банківського інституту, реконструкцію спортивної зали в головному корпусі університету та обладнання там спортивних локацій для силових видів спорту, фітнесу та однокласників.

До занять спортивно орієнтованим фізичним вихованням з початку військової агресії залучено понад 950 здобувачів вищої освіти, які наразі мають можливість займатися фізичним вдосконаленням з 7 видів спорту (рухової активності) як дистанційно, так і у змішаному режимі, відвідуючи офлайн-заняття з тенісу, стрільби з лука та у тренажерній залі. Результати залучення здобувачів вищої освіти до занять спортивно орієнтованим фізичним вихованням, які демонструють зацікавленість до занять фізичною активністю, наведено у таблиці 1. Дані за 2023–2024 навчальний рік наведено станом на 25.04.2024 року.

Таблиця 1

**Залучення здобувачів вищої освіти
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
до занять спортивно орієнтованим фізичним вихованням**

№ з/п	Вид спорту (рухової активності)	2022–2023 навчальний рік	2023–2024 навчальний рік
1	Аеробіка та фітнес	189	180
2	Атлетизм	230	252
3	Бадмінтон	29	-
4	Волейбол	140	151
5	Кросфіт	40	36
6	Пауерліфтинг	23	15
7	Стрільба з лука	50	72
8	Теніс	-	68
9	Футзал	63	103
10	Чирлідінг	54	57
Разом:		828	934

Спортивно орієнтоване фізичне виховання фактично є дисципліною за вибором без підсумкового контролю, набір на яку проводиться протягом усього навчального року. Можна констатувати, що 2023-2024 навчального року зацікавленість студентів до занять спортивно орієнтованим фізичним вихованням зросла на 12,8% у порівнянні з попереднім навчальним роком.

Збірні команди університету та провідні спортсмени протягом останніх двох років досягли високих результатів. Команда з футзалу виборола 5 місце на Європейських університетських іграх 2022 р. та стала бронзовим призером чемпіонату України 2024 р. серед закладів вищої освіти. Анастасія Сошенко стала чемпіонкою світу з акробатичного рок-н-ролу. Микита Дюняшев у 2023 році встановив рекорд України зі стрільби з лука серед юніорів, був чемпіоном України та переможцем Кубка України, учасником юніорського чемпіонату світу, а Вікторія Степаненко виконала норматив майстра спорту

України зі стрільби з лука та стала бронзовою призеркою чемпіонату України 2024 р. Марта Федіна (артистичне плавання) неодноразово перемогала на чемпіонатах світу та Європи, а Марина Литовченко завдяки успішним виступам на змаганнях з пара-настільного тенісу, виборола ліцензію на участь в Паралімпіаді-2024 у Парижі. Переможцями та призерами змагань Універсіади України 2023 року були представники Каразінського університету у стрільбі з лука, тхеквондо WTF та фехтування.

Все це – результат спільної системної роботи університетських підрозділів фізкультурно-спортивного спрямування: кафедри фізичного виховання та спорту і університетських спортивних клубів.

Висновки. В результаті проведеного аналізу розкрито напрямки організації роботи та структури галузі фізичної культури і спорту у виші на прикладі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Цілеспрямована робота фізкультурно-спортивних підрозділів сприяє розвитку видів спорту, які мають сталі традиції у закладі вищої освіти.

Перспективи подальших досліджень. У подальшому передбачається пошук напрямків модернізації менеджменту у сфері фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти у поствоєнний період.

Список використаної літератури

1. Бабічев А., Темченко В., Акінін Л. Модернізація системи управління галуззю фізичної культури та спорту у закладі вищої освіти. *Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи: збірник тез XXII Міжнародної науково-практичної конференції*, 2022. Харків : ХДАФК. С. 503-505.
2. Попрошаєв О.В., Білик О.А. Організація фізичного виховання у закладах вищої освіти: тенденції та перспективи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 5к (134). С. 111-116.

3. Про вищу освіту: Закон України Редакція від 27.10.2022 № 2438-IX [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Сіренко Р.Р. Система фізичного виховання молоді та розвитку масового спорту як об'єкт державного регулювання в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2019. № 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_1_33.
5. Сіренко Р. Р. Державне управління системним розвитком сфери фізичної культури і масового спорту: програмно-цільовий підхід. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2017. Вип. 2. С. 180-190. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2017_2_27.
6. Товт В. А. Основи теорії та методики фізичного виховання : навч. посіб. / укл. : В. А. Товт, О. А. Дуло, М. Ю. Щерба. Ужгород : ПП «Графіка», 2010. 140 с.

ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

УДК: 796.011:07(075.8)

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ»

Бакіко І.В. доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Савчук С.А. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Луцький національний технічний університет (Луцьк, Україна)

***Анотація.** У статті описується зміст робочої програми з навчальної дисципліни «Управління у сфері фізичної культури і спорту». Вказується, що управління сферою фізичної культури і спорту можна розглянути як цілеспрямований, організуючий, координуючий, систематичний та контролюючий вплив органів державного управління на галузь фізичної культури і спорту, який спрямований на підвищення ефективності її функціонування.*

***Ключові слова:** фізична культура, спорт, управління, програма, здобувач.*

Вступ. Управління сферою фізичної культури і спорту можна розглянути як цілеспрямований, організуючий, координуючий, систематичний та контролюючий вплив органів державного управління на галузь фізичної культури і спорту, який спрямований на підвищення ефективності її функціонування. Наука управління розглядається фахівцями різних країн як міжгалузева. Вона має давню історію, налічує велику кількість наукових шкіл, концепцій та визначень сутності управління. Одне із них, найбільш популярне, належить американському науковцеві Друкеру. За його визначенням управління – це «особливий вид діяльності, який

перетворює неорганізовану юрбу людей у ефективну, цілеспрямовану та продуктивну групу» [1, 2, 3, 4, 5].

Мета дослідження та завдання дослідження: визначення змісту робочої програми з навчальної дисципліни «Управління у сфері фізичної культури і спорту» для здобувачів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» освітнього рівня «магістр».

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення мети дослідження нами були застосовані наступні методи і прийоми наукового дослідження: загальнонаукові методи теоретичного пізнання, педагогічні спостереження.

Результати дослідження та їх обговорення. Метою вивчення дисципліни «Управління у сфері фізичної культури і спорту» є теоретична та практична підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту щодо теорії управління та управлінської діяльності.

Завдання вивчення дисципліни є:

- усвідомити роль фізичного виховання і спорту в житті сучасного суспільства, структуру фізкультурного та спортивного руху в Україні, особливості діяльності різних його ланок;
- знати систему управління сферою фізичного виховання і спорту, структурну побудову та зміст діяльності державних і громадських організацій, види регламентування їх діяльності, засади соціальної та юридичної відповідальності;
- знати систему кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту, порядок підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації фахівців та ефективного використання кадрових ресурсів;
- оволодіти інформацією про організації різних типів, які функціонують в сфері фізичного виховання і спорту, регламентування їх діяльності, діловодство, ділові наради, основи спонсорської діяльності;

- вивчити принципи, функції та методи управління, особливості їх прояву в організаціях різних типів, зв'язувальні процеси, що супроводжують виконання функцій управління;
- оволодіти знаннями та базовими вміннями сучасної технології управління персоналом організацій сфери, засвоїти інформацію про формальні і неформальні групи, форми влади, стилі керівництва, управління конфліктними ситуаціями;
- отримати уявлення про стан міжнародного спортивного руху на сучасному етапі, особливості побудови та діяльності міжнародних організацій різних типів.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми 017 «Фізична культура і спорт» (табл. 1).

Таблиця 1

**Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в
результаті засвоєння освітньої компоненти**

Код	Зміст компетентності
	Інтегральна компетентність (ІК)
	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту.
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК5	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	
СК4	Здатність управляти робочими або навчальними процесами у сфері фізичної культури та спорту, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів.
СК5	Здатність розв'язувати проблеми у сфері фізичної культури та спорту у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН1	Аналізувати особливості, протиріччя та перспективи розвитку сучасної сфери фізичної культури і спорту, критично осмислювати проблеми у галузі та на межі галузей знань.
ПРН2	Приймати ефективні рішення щодо вирішення проблем у сфері фізичної культури та спорту, генерувати та порівнювати альтернативи, оцінювати ризики та ресурсні потреби.

ПРН4	Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань фізичної культури та спорту до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
ПРН7	Застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення, методи статистичного аналізу даних для розв'язання складних задач фізичної культури та спорту.
ПРН8	Організовувати ефективну роботу колективу, спрямовану на досягнення визначених цілей з урахуванням економічних, правових та етичних аспектів.
ПРН9	Розробляти та реалізовувати наукові і прикладні проєкти, спрямовані на розв'язання проблем інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту, а також дотичні до неї міждисциплінарні проєкти.

Теми лекційного матеріалу: Тема 1-2. Теоретичні основи науки управління; Тема 3. Система управління сферою фізичного виховання і спорту в Україні. Органи публічної влади; Тема 4-5. Громадські організації в сфері фізичного виховання і спорту; Тема 6. Спортивні школи та спортивні клуби як складові системи фізичного виховання та спорту України; Тема 7. Організаційні основи функціонування сфери фізичного виховання; Тема 8-9. Контроль та зв'язувальні процеси в управлінській діяльності; Тема 10-11. Управління персоналом організацій сфери фізичного виховання і спорту; Тема 12-15. Міжнародний спортивний рух і управління діяльністю міжнародних організацій.

Самостійна робота здобувачів вимагає особливої уваги тому, що частина питань кожної теми виноситься на самостійне вивчення здобувачами. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених кафедрою для вивчення навчальної дисципліни. Навчальний матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальними матеріалами, який опрацьовується на навчальних заняттях.

У процесі вивчення дисципліни «Управління в сфері фізичної культури і спорту» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; залікове модульне тестування та опитування; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації та доповіді на наукових заходах; екзамен.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Управління в сфері фізичної культури і спорту» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту (табл. 2).

Таблиця 2

Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Заліковий модуль 1				Заліковий модуль 2			Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Оцінка за ІЗ	Екзамен
Бали	ПК	МК	Всього	ПК	МК	всього		
40	60	100	40	60	100	100	100	100
%	-	-	25 %	-	-	25 %	10 %	40 %

*ПК – поточний контроль;

*МК – модульний контроль.

«Відмінно» («А»: 90 – 100 балів) – здобувач демонструє повні й глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки.

«Добре» («В»: 82 – 89 балів; «С»: 74 – 81 бал) – здобувач демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.

«Задовільно» («D»: 64 – 73 балів; «E»: 60 – 63 бала) – здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки.

«Незадовільно» («FX»: 35 – 59 балів; «F»: 0 – 34 бала) – здобувач не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.

Висновки. Робоча програма навчальної дисципліни – це нормативний документ університету, що визначає місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця, мету й завдання її вивчення, роль та значення дисципліни для забезпечення оволодіння здобувачами вищої освіти системою необхідних знань та вмінь.

Як відомо, робоча програма навчальної дисципліни розробляється лектором – провідним викладачем кафедри або створеною для цього робочою групою кафедри, яка викладає таку дисципліну на основі освітньої програми та навчального і робочого навчального планів підготовки фахівця певного освітнього ступеня.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку будуть полягати у вивченні змісту робочих програм з навчальної дисципліни «Управління у сфері фізичної культури і спорту» інших закладів вищої освіти України.

Список використаної літератури

1. Городинська І.В. Управління фізичною культурою і спортом. Херсон: Вид-во ХДУ, 2020. 112 с.
2. Грибан Г.П. Управління у сфері фізичної культури і спорту. Житомир : Вид-во «Рута», 2022. 124 с.
3. Жданова О.М., Чеховська Л.Я. Управління сферою фізичного виховання і спорту. Дрогобич: Коло, 2019. 224 с.
4. Кузьмін О.Є. Сучасний менеджмент: навчально-прикладний посібник. Львів: Центр Європи, 2015. 118 с.
5. Мічуда Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку. К.: Олімп. літ-ра, 2017. 216 с.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Плачинда Т.С. доктор педагогічних наук, професор

Рибалко Л.М. доктор педагогічних наук, професор

***Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка» (Полтава, Україна)***

***Анотація.** Актуалізується питання цифровізації освітнього процесу, зокрема під час професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту. Аналізуються результати опитування здобувачів освіти щодо їхнього ставлення до цифровізації освіти. Узагальнюються позитивні та негативні наслідки цифровізації освіти.*

***Ключові слова:** цифровізація освіти, професійна підготовка, здобувачі освіти, фахівці фізичної культури та спорту, ІТ технології.*

Вступ. Стрімкий розвиток ІТ технологій та повсякчасне їх застосування у професійних та життєвих ситуаціях спонукає до переосмислення значення сучасних досягнень і необхідності їх впровадження в освітню галузь. Сучасні метаморфози, пов'язані з необхідністю переходу на дистанційну (змішану) форму навчання, примусили суб'єктів освітнього процесу до активного застосування інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ). При цьому як викладачі, так і здобувачі освіти запевнилися у позитивному впливі на якість надання та здобуття освіти впровадження ІКТ в освітній процес, адже звички студентства до повсякчасного використання персональних електронних пристроїв стали у нагоді і під час навчання. Проте, не можна й замовчувати про негативний вплив ІКТ під час професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема з фізичної культури та спорту.

Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту, позитивний вплив цифровізації освіти та попередження ймовірних негативних впливів на суб'єктів освітнього процесу, потребує проведення педагогічних досліджень. Сисоєва С. О. наголошує на необхідності вивчення наступних напрямів цифровізації освіти: модель викладача / педагога цифрової освіти, зміст його фахової підготовки; технології розробки цифрового освітнього контенту, методики оцінки його якості та застосування в освітньому процесі з урахуванням ергономічних, валеологічних, психолого-педагогічних вимог; ефективні методи, форми, засоби навчання у відкритому освітньому просторі і їх методологічне обґрунтування, зокрема співвідношень традиційного та електронного навчання, контактної і самостійної роботи учнів, методики контролю успішності та сформованості освітніх результатів в умовах перенесення навчального процесу в глобальну мережу; засоби забезпечення якості навчання, попередження можливих ризиків в умовах цифровізації освіти тощо [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці Духаніна Н. М. та Лесик Г. В. наголошують, що якісні зміни в системі освіти неможливі без цифрової трансформації освітнього процесу, яка передбачає максимально повне використання потенціалу цифрових технологій [2]. Арешонков В. Ю. акцентує питання цифровізації освіти у контексті зміни цілей, пріоритетів, корпоративної ідеології, організаційних принципів і підходів, структури закладу освіти тощо, а не лише кількісне накопичення технічних засобів [1]. Наразі, цифровізація освіти набуває актуалізації та зацікавлення даною науковою проблемою чималою кількістю вітчизняних дослідників (Биков В. Ю., Ковальчук В. І., Колеснікова І. В., Подольська І. С., Сбруєва А. А., Семеніхіна О. В., Юрченко А. О. та ін.), проте залишається нерозкритим питання цифровізації професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту.

Мета дослідження та завдання дослідження. Дослідити питання доцільності цифровізації професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту.

Матеріал і методи дослідження. У ході дослідження застосовувалися методи аналізу та синтезу наукових джерел; систематизація інтернет ресурсів щодо питання цифровізації освіти; педагогічне спостереження; опитування.

Результати дослідження та їх обговорення. Як правильно зазначає Сисоєва С. О., «однією з найважливіших проблем цифровізації освіти є те, що інновації в цифровому освітньому просторі є не тільки технічними й технологічними інноваціями, а й змінами у змісті та організації освітнього контенту, в структурі та організаційних принципах діяльності закладів освіти. Це вимагає перегляду концептуальних положень, змісту категорій і понять усталеної педагогічної науки, їхньої адаптації (або розроблення нового змісту) до цифрового освітнього простору».

Сучасні ІТ можливості з одного боку полегшують професійну діяльність педагога та покращують сприйняття здобувачами освіти дидактичного матеріалу, з іншого – це додаткове навантаження на викладача під час підготовки навчальної інформації та, певною мірою, призведення до негативних наслідків в учінні здобувачів. На цьому ж наголошує у своєму науковому доробку Сисоєва С. О. та зазначає наступні проблеми вищої освіти під час її цифровізації [4]:

1. втрата базових когнітивних навичок (вміння читати, рахувати, писати), зниження якості навчання;
2. «публічна» модель педагога-викладача, високі вимоги до його психологічних якостей, зростання конфліктів;
3. зниження особистісних контактів, «відтік» талановитої молоді і викладачів за кордон, зниження загального рівня підготовки, проблеми контролю якості;
4. зміна вимог до змісту навчання, подальша зміна засобів навчання;

5. оновлені вимоги до кваліфікації фахівців, зниження потреби в «інтелектуальному» фахівці і «тяжіння» до його технологічного образу, скорочення контингенту вищої освіти;

6. рух у бік «освітніх послуг», відхід від фундаментальності, зміна / перерозподіл функцій адміністрації закладів вищої освіти і викладачів, зростання конфліктів, зниження якості навчання;

7. втрата статусу вітчизняної вищої освіти, зниження контингенту учнів.

Нами проведене опитування серед здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 017 Фізична культура та спорт Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» щодо їхнього ставлення до цифровізації освіти. В опитуванні взяло участь 187 здобувачів освіти, з них 67 осіб (35,8%) – 1 курсу, 59 осіб (31,6 %) – другого, 24 особи (12,8 %) – третього та 37 осіб (19,8 %) – 4 курсу. Переважна більшість опитаних здобувачів схилиються до денної форми навчання – 58,3 %; 21,9 % здобувачів не проти дистанційної форми навчання, а 19,8 % опитаних за змішану форму здобуття освіти.

Більшість здобувачів (78,1 %) позитивно ставляться до застосування ІТ технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти (Рис.1).

Рис. 1. Ставлення здобувачів освіти до застосування ІТ технологій під час освітнього процесу

Надають перевагу лекціям із застосуванням ІТ технологій (у тому числі, відео матеріали, презентації тощо) 62 % респондентів; 25,1 % опитаних зазначили, що традиційні лекції їх більш влаштовують; за самостійне вивчення лекційного матеріалу із застосуванням навчальних платформ, на кшталт Google Class, Moodle тощо, проголосувало 12,8 % анкетованих (Рис. 2).

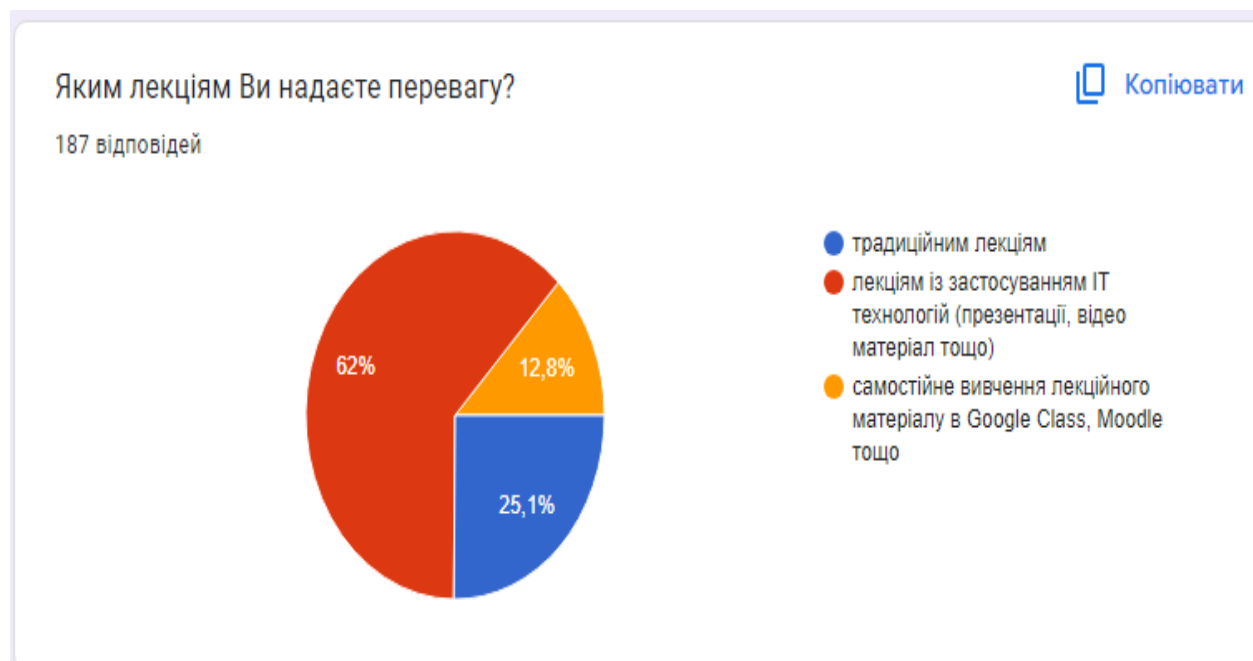

Рис. 2. Відповіді здобувачів освіти щодо застосування ІТ технологій під час лекцій

На запитання, чи покращує якість освіти застосування ІТ технологій в освітньому процесі, майже всі здобувачі (82,9 %) відповіли ствердно; 27 % не змогли обрати ствердну відповідь, і лише 2 % опитаних вважають, що застосування ІТ технологій в освітньому процесі не підвищують якість надання освітніх послуг (Рис. 3).

На Вашу думку, чи покращує якість освіти застосування ІТ технологій

 Копіювати

187 відповідей

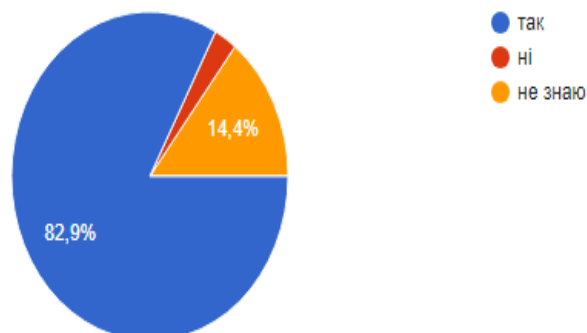

Рис. 3. Відповіді здобувачів освіти щодо впливу ІТ технологій на якість освіти

Проаналізувавши відповіді майбутніх фахівців фізичної культури та спорту констатуємо, що здебільшого здобувачі підтримують впровадження сучасних досягнень цифровізації в освітній процес, що, на їх думку, покращує сприйняття дидактичного матеріалу та полегшує учіння здобувачів. Можемо виокремити позитивні моменти цифровізації професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту [3]:

1. надзвичайно гнучка, мобільна, персоналізована та диференційована система навчання;
2. індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти, який може обирати найбільш оптимальні для нього засоби навчання;
3. суттєве вдосконалення змісту освіти, через застосування інноваційних методів, засобів та технологій навчання;
4. організація відповідних форм навчання й управління навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти шляхом врахування типових ІТ-звичок молоді постійно користуватися персональними електронними пристроями (комп'ютери, планшети, смартфони тощо);
5. зручність під час оновлення та редагування матеріалів в он-лайн режимі, використання аудіо та відео матеріалів;

6. зручне розміщення навчально-методичних матеріалів (курси лекцій, презентації, посібники та інше) на платформах Moodle, Google Class тощо;

7. неупереджене оцінювання здобувачів освіти, застосовуючи Google форми, Kahoot контроль тощо.

Проте, варто враховувати й можливі негативні наслідки впровадження ІТ технологій які були зазначені вище та не допускати таких проявів з боку студентства.

Висновки з даного дослідження. Вимоги сьогодення, зокрема необхідність цифровізації освіти, потребує об'єднання зусиль науковців різних галузей, задля міждисциплінарного вирішення завдань щодо сучасних трансформацій в організації освітнього процесу. З метою забезпечення якості та доступності освіти, посилення індивідуалізації та диференціації навчання, набуття здобувачами освіти цифрової компетентності тощо, заклади вищої освіти мають впроваджувати в освітній процес доступні цифрові технології.

Застосування ІТ технологій під час професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту уможливилює вдосконалення освітнього процесу та забезпечення якості надання освітніх послуг, про що говорять відповіді здобувачів освіти під час опитування.

Перспективи подальших досліджень передбачають виокремлення найефективніших засобів цифровізації для якісної професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту.

Список використаної літератури

1. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. Вісник НАПН України. 2020. № 2 (2). С. 1-6.
2. Духаніна Н. М., Лесик Г. В. Цифровізація освітнього процесу: проблеми та перспективи. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/e55d44ea-332f-4002-b46c-e22e223e2f34/content> (дата звернення 14.03.2024 р.).

3. Плачинда Т. С. Дистанційне навчання під час професійної освіти: позитив і негатив. Наука та освіта : зб. пр. XVII Міжнар. наук. конф., 15–22 січня 2023 р., м. Хайдусобосло, Угорщина / за ред. д.т.н. проф. А. В. Горошка. Хмельницький: ХНУ, 2023. С. 36-38
4. Сисоева С. О. Цифровізація освіти: педагогічні пріоритети. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2545/ (дата звернення 14.03.2024 р.).

ПРОМОУТЕРСЬКА ТА АГЕНТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В СФЕРІ СПОРТУ

УДК 378:796

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ, ПРОМОУТЕРСЬКОЇ ТА АГЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ СПОРТУ

Бондар А.С. професор, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, завідувачка кафедрою менеджменту фізичної культури

Середа Н.В. доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Петренко І.В. доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність підготовки фахівців з організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту, що обумовлена зростанням комерціалізації спортивної індустрії та зростанням інтересу громадськості до спорту. Особливості підготовки фахівців включають практичний підхід, забезпечення можливостей стажування та робочої практики в різних галузях спортивної індустрії, включаючи спортивні організації, рекламні агентства, спортивні агентства та інші організації, що дозволяє здобувачам освіти отримати необхідний професійний досвід та знання.

Ключові слова: здобувачі освіти, сфера спорту, майбутні фахівці, організатори, промоутери, спортивні агенти, спортсмени, івенти, бренди.

Вступ. Спеціальна підготовка організаторів, промоутерів і агентів у сфері спорту необхідна в сучасних умовах, тому, що спортивна індустрія стає все більш складною і конкурентною, тому для успішної роботи у цьому напрямку важливо мати спеціалізовані знання і навички. Така підготовка допомагає зрозуміти особливості спортивного менеджменту, маркетингу,

правових аспектів, фінансів та інших важливих сфер, які необхідні для успішної діяльності у сфері спорту [2].

Спеціальна підготовка дозволяє розвивати навички в області переговорів, спілкування, маркетингу та просування спортивних заходів та товарів [4]. Це надає можливість виявити талановитих та кваліфікованих фахівців, які зможуть успішно представляти спортивні бренди та організовувати різноманітні спортивні події [6].

Також, спеціальна підготовка у сфері спорту [3; 5] допомагає зрозуміти етичні та організаційні аспекти роботи зі спортсменами, клубами, спонсорами та іншими учасниками спортивного світу. Розуміння цих питань забезпечить професійну та успішну діяльність в цій галузі.

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність та розкрити особливості підготовки фахівців з організаційної, промоутерської та агентської діяльності у сфері спорту.

Матеріал і методи дослідження. У дослідженні використано комплекс теоретичних і практичних методів, серед яких аналіз, синтез, порівняння, соціологічне опитування (у соціологічному опитуванні взяло участь 50 респондент з числа фахівців сфери фізичної культури та спорту).

Результати дослідження та їх обговорення. Проведене опитування серед фахівців сфери фізичної культури та спорту, щодо доцільності підготовки майбутніх фахівців організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту показало, що більшість фахівців (90%) вважають, що в сучасному спортивному світі потрібні підготовлені фахівці з організації спортивних змагань і фізкультурно-спортивних заходів, спортивні промоутери та агенти.

Найбільш важливими для організаторів, промоутерів і агентів у сфері спорту, на думку більшості опитаних (86%), є практичні навички у сфері маркетингу, переговорів, управління, уміння просувати та продавати

спортивні події, правові аспекти, спілкування зі спонсорами та громадськістю.

Основними можливостями та перевагами, які вбачають фахівці фізичної культури у проведенні спеціальної підготовки організаторів, промоутерів та агентів у сфері спорту, є можливості для отримання нових знань та практичних навичок (36%), можливість створення мережі професійних контактів (24%), можливість підвищити професійні перспективи (20%), кар'єрні можливості в галузі спортивного менеджменту (20%).

Опитування показало, що більшість фахівців сфери фізичної культури та спорту вважають за необхідне цілеспрямовану підготовку фахівців організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту.

Об'єктивна потреба у підготовці фахівців організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту підтверджується наявним законодавством, де зазначені такі поняття, як «організатор спортивних змагань», «організатором фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів». Так у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» зазначено, що:

- організатором спортивних змагань є юридична (юридичні) або фізична (фізичні) особа (особи), яка (які) ініціювала (ініціювали) проведення спортивних змагань та здійснює (здійснюють) організаційно-методичне забезпечення їх підготовки і проведення;

- організатором фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів – є юридична або фізична особа, яка проводить фізкультурно-оздоровчий або спортивний захід та здійснює організаційне, фінансове та інше забезпечення підготовки і проведення цього заходу.

Спорт визначається, як діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та інших підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них.

У свою чергу, суб'єктами сфери фізичної культури і спорту є: фізичні особи, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі спортсмени; фахівці сфери фізичної культури і спорту; заклади фізичної культури і спорту; відповідні органи влади.

У Проекті Закону України від 28.08.2023 № 9650 «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо удосконалення правового регулювання питань, пов'язаних з професійним спортом» [1] рекомендовано до статті 1 абзац двадцять третій ввести поняття «спортивний агент» до переліку суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, а саме: «Суб'єктами сфери фізичної культури і спорту є: фізичні особи, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі спортсмени; фахівці сфери фізичної культури і спорту; фізичні або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність у сфері фізичної культури та спорту, у тому числі заклади фізичної культури і спорту, професійні (професіональні) спортивні ліги, спортивні агенти; відповідні органи влади».

Статтю 1 доповнити новим абзацом наступного змісту: «спортивний агент – фізична або юридична особа, зареєстрована в установленому законодавством порядку, яка здійснює діяльність щодо сприяння у працевлаштуванні спортсменів та тренерів у професійні спортивні клуби та ліги».

У статті 20 частину дев'яту доповнити новим абзацом такого змісту: «здійснюють акредитацію спортивних агентів, які провадять свою діяльність у відповідному виді спорту» [1].

Якщо врахувати, що «промоутери» в спорті – це фахівці, які відповідають за просування та рекламу спортивних подій, здебільшого боксу, рестлінгу, але також футболу та інших видів спорту. У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» у статті 45 зазначено, що «реклама в місцях проведення фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів здійснюється організаторами цих заходів відповідно до закону». Отже можна зазначити,

що згідно Закону «промоутерами» виступають «організатори фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів».

Промоутери займаються організацією і рекламою спортивних змагань, допомагаючи залучити увагу глядачів та спонсорів. Розвивають та координують маркетингові кампанії, просувають спортивні події на телебаченні, в інтернеті, соціальних мережах та засобах масової інформації. Їхня головна мета – забезпечити успішне проведення спортивних заходів та забезпечити максимальну публічність та прибуток від цих подій.

З метою підготовки майбутніх фахівців організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту на кафедрі менеджменту фізичної культури Харківської державної академії фізичної культури започатковано підготовку фахівців за освітньою програмою за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт «Організаційна, промоутерська та агентська діяльність в сфері спорту» першого бакалаврського рівня вищої освіти.

Організатори спортивних змагань і фізкультурно-спортивних заходів можуть працювати у різних галузях фізичної культури та спорту. Ось деякі можливі місця роботи для них:

1. Спортивні федерації, де організатори можуть працювати на керівних посадах, відповідаючи за планування та координацію спортивних заходів своєї галузі.
2. Спортивні клуби та організації, де організатори можуть бути важливими членами команди спортивного клубу або організації, виконуючи завдання з планування та координації спортивних подій та програм.
3. Агенції спортивного менеджменту та маркетингу, де організатори можуть займати керівні посади і виконувати функції спортивного менеджменту, маркетингу щодо просування спортивних заходів.
4. Олімпійські комітети та місцеві спортивні організації, в яких організатори можуть працювати, допомагаючи в плануванні та координації різних спортивних заходів на місцевому рівні.

5. Спортивні агентства та промоутерські компанії, де організатори можуть укласти угоди зі спортсменами та організаціями, у тому числі, стосовно просування спортивних подій.

Отже, можливостей для працевлаштування організаторів спортивних змагань та фізкультурно-спортивних заходів досить багато, і вони можуть знайти роботу в різних секторах спортивної індустрії.

Організатори спортивних змагань, подій та івентів – це люди або організації, які відповідають за планування, координацію та виготовлення найважливіших аспектів спортивних подій. Вони відповідають за обрання місця проведення подій, реєстрацію учасників, підготовку площадок, забезпечення безпеки, рекламу та багато іншого.

Організатори можуть бути різними: від невеликих клубних подій до великих міжнародних турнірів і олімпіад. Вони можуть представляти спортивні організації, федерації, агентства, промоутери, агенти або просто група зацікавлених осіб, які бажають організувати спортивну подію чи змагання.

Організатори спортивних подій часто мають великий досвід у цій галузі, знають, як працює спортивна індустрія, мають зв'язки з учасниками, спонсорами, представниками медіа та іншими зацікавленими сторонами. Вони відповідають за всі аспекти підготовки та проведення спортивної події та прагнуть забезпечити її успішне і безпечне проведення.

Проведене дослідження показало, що є певні відмінності у функціях, які виконують у своїй діяльності Організатори спортивних заходів, спортивні промоутери та спортивні агенти. Організатори спортивних змагань та фізкультурно-спортивних заходів виконують наступні функції:

1. Планування та координація подій.
2. Бюджетування та фінансування.
3. Управління та логістика.
4. Маркетинг та реклама.

5. Управління екіпажами та волонтерами.
6. Забезпечення безпеки та медичної допомоги.
7. Переговори з партнерами та спонсорами.

Спортивні промоутери виконують функції, спрямовані на просування спортивних подій та спортивних змагань. Ось декілька основних функцій, які вони виконують:

1. Маркетинг та реклама, де спортивні промоутери розробляють та впроваджують маркетингові стратегії для просування спортивних подій та спортсменів, використовуючи різноманітні канали зв'язку, включаючи соціальні мережі, традиційні ЗМІ та інтернет-ресурси.

2. Організація медіа-промоції, полягають у тому, що промоутери відповідають за публічне виступ спортивних подій та учасників перед масовими ЗМІ, що допомагає залучити увагу аудиторії та створити попит на спортивні заходи.

3. Укладення угод та спонсорська діяльність, де промоутери мають вести переговори з потенційними спонсорами, укладають спонсорські угоди та партнерські відносини для забезпечення фінансової підтримки спортивних подій та учасників.

4. Управління громадськими відносинами, під яким розуміємо, що промоутери відповідають за відносини з громадськістю, роблять прес-релізи, спілкуються з журналістами, організують інтерв'ю та публічні виступи учасників спортивних заходів.

5. Підтримка учасників та спортивних команд, яким промоутери надають підтримку та допомогу у плануванні та просуванні їхнього образу та бренду.

Організатори спортивних змагань та промоутери в спорті виконують різні функції і мають відмінні обов'язки, але вони можуть співпрацювати у забезпеченні успішного проведення спортивних подій.

Організатори спортивних змагань відповідають за планування, координацію та проведення самої події. Це включає в себе вирішення дуже різних завдань, від вибору місця проведення та розробки розкладу до логістики, безпеки та фінансування. Їхня основна мета полягає в організації та виконанні всіх дій, які стосуються практичного аспекту проведення самої спортивної події.

З іншого боку, промоутери займаються маркетинговою та рекламною стороною спортивних заходів. Вони відповідають за просування спортивних змагань та команд, привертаючи увагу глядачів, спонсорів та ЗМІ. Їхня робота полягає в розробці маркетингових стратегій, укладанні спонсорських угод, організації медіа-промоції та забезпеченні високої глядацької активності на події.

Отже, організатори спортивних змагань займаються практичними аспектами планування та проведення спортивних заходів, тоді як промоутери займаються маркетинговими та рекламними аспектами, забезпечуючи популярність та успіх спортивної події через медіа-промоцію та спонсорство.

Спортивні агенти виконують функції, спрямовані на представництво та управління інтересами спортсменів та тренерів. Ось декілька основних функцій, які вони виконують:

1. Укладення контрактів – в процесі чого спортивні агенти ведуть переговори та укладають контракти від імені клієнтів з клубами, спонсорами, рекламодавцями та іншими зацікавленими сторонами.

2. Управління кар'єрою – спортивні агенти допомагають спортсменам та тренерам планувати їхню кар'єру, вибирати правильні змагання та заходи для участі, а також брати участь в переговорах про нові контракти.

3. Маркетинг та реклама – спортивні агенти розробляють та впроваджують стратегії маркетингу та реклами для підвищення профілю спортсменів та тренерів та забезпечення їхньої популярності.

4. Фінансове управління – спортивні агенти надають консультації та керують фінансами клієнтів, щоб забезпечити їм найкращі умови для фінансового успіху.

5. Забезпечення правової підтримки – спортивні агенти відстоюють права та інтереси своїх клієнтів в рамках правових питань, що виникають у процесі їхньої спортивної діяльності.

6. Громадські відносини – спортивні агенти грають важливу роль у веденні переговорів та спілкуванні з представниками клубів, агентів та спонсорів.

Програма підготовки фахівців організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту є комплексною та включає різні аспекти, що відображають основні аспекти цих професій. У програму включені ключові складові:

1. Організаційна діяльність в спортивній сфері:

- Планування та управління спортивними заходами.
- Фінансове управління та бюджетування в спортивній діяльності.
- Логістика та управління спортивними інфраструктурами.
- Правові аспекти в спортивній діяльності.

2. Промоутерська діяльність в спорті:

- Маркетинг та реклама спортивних подій та команд.
- Медіа-промоція та відносини з громадськістю в спортивній сфері.
- Укладення спонсорських угод та партнерська робота.

3. Агентська діяльність в спортивній сфері:

- Укладення контрактів та переговори в спортивній галузі.
- Управління кар'єрою спортсменів та тренерів.
- Правові аспекти агентської діяльності в спортивній сфері.

Під час навчання фахівців організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту важливо мати практичний компонент для отримання практичних навичок і закріплення теоретичних знань.

Програмою передбачена практична підготовка майбутніх фахівців. Практика передбачається в різних сферах спортивної діяльності у різних організаціях, таких як:

1. Спортивні організації, де здобувачі освіти можуть проходити стажування або практику в професійних спортивних організаціях, клубах або федераціях, де отримують можливість вивчати організаційні процеси, управління заходами та специфіку роботи в спортивному середовищі.

2. Рекламні агентства та PR-компанії – передбачає стажування в рекламних агентствах або компаніях з PR дозволить студентам пізнати специфіку медіа-промоції спортивних подій, розробку рекламних кампаній та вивчити професійні навички у сфері спортивного маркетингу.

3. Спортивні агентства – це навчання в спортивних агентствах, яке надасть можливість здобувачам освіти отримати практичний досвід укладання угод, ведення переговорів та керування кар'єрою спортсменів та тренерів.

4. Університетські, аматорські чи шкільні спортивні організації – де здобувачі освіти можуть брати участь у волонтерських програмах, які дозволять їм отримати практичний досвід роботи щодо організації та проведення спортивних заходів та управління спортивними командами.

Такий підхід в організації процесу підготовки фахівців організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту забезпечує кілька важливих аспектів:

1. Практичні навички, що дозволять студентам отримати реальний досвід та навички роботи в специфічній галузі, яка допоможе їм більш ефективно реалізувати свої знання та навички у майбутній професійній діяльності.

2. Розширення професійної мережі під час практики, де здобувачі освіти зможуть побудувати корисні зв'язки з керівниками, співробітниками

та іншими фахівцями в сфері спортивної діяльності, що може бути корисним у майбутньому.

3. Персоналізований підхід, а саме можливість працювати у реальному професійному середовищі, що дозволить здобувачам освіти зрозуміти, які конкретні аспекти цієї галузі їх цікавлять і які напрямки вони хочуть розвивати в майбутньому.

4. Академічний успіх, або практичний підхід, який допомагає здобувачам освіти набути більше практичних навичок, що може вплинути на їхні бачення пройденої програми та підвищити їхні академічні досягнення.

Висновки: У ході дослідження доведено, що необхідність підготовки фахівців з організаційної, промоутерської та агентської діяльності в сфері спорту обґрунтовується зростанням комерціалізації спортивної індустрії та зростанням інтересу громадськості до спорту. Для успішної роботи в цій галузі фахівці повинні мати додаткові знання та навички, необхідні для ефективного управління спортивними заходами, підтримки спортивних подій та управління кар'єрою спортсменів.

Особливості підготовки фахівців включають практичний підхід, забезпечення можливостей стажування та робочої практики в різних галузях спортивної індустрії, включаючи спортивні організації, рекламні агентства, спортивні агентства та інші сфери, що дозволяє студентам отримати необхідний професійний досвід та знання. Практичний підхід також забезпечує розширення професійної мережі для студентів та сприяє їхньому особистому та професійному розвитку.

Таким чином, підготовка фахівців з організаційної, промоутерської та агентської діяльності у сфері спорту є важливою для задоволення різноманітних потреб спортивної індустрії та громадськості, а також забезпечення професійного розвитку майбутніх спеціалістів у цій галузі.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у вивченні механізму формування вітчизняного ринку спортивних послуг, де

можуть гравцями виступати організатори спортивних заходів, спортивні промоутери та спортивні агенти.

Список використаної літератури

1. Проект Закону України від 28.08.2023 № 9650 «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо удосконалення правового регулювання питань, пов'язаних з професійним спортом». <https://ips.ligazakon.net/document/JI09818A>
2. Çiftçia, S., Mirzeoğlu, N. (2014). The research of qualifications of sport manager. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Volume 152. 152. 740 – 745.
3. López-Carril, S., Villamón, M. & González-Serrano, M.H. (2021). Linked(In)g Sport Management Education with the Sport Industry: A Preliminary Study. *Sustainability*. 13 (4), 2275. <https://doi.org/10.3390/su13042275>
4. Weese, W. J., El-Khoury, M., Brown, G. and Weese W. Z. (2022). The Future Is Now: Preparing Sport Management Graduates in Times of Disruption and Change. *Front. Sports Act. Living, Sec. Sports Management, Marketing, and Economics*. Volume 4. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.813504>
5. Dina A.M. Miragaia, Jorge A.P. Soares, (2017). Higher education in sport management: A systematic review of research topics and trends. *Jornal of hospitalty, leisure, sport and tourism education*. 21. 101-116. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2017.09.00>
6. Singh, D. (2021). Sports management and curriculum design in physical education. New Delhi. 192 p.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ОЛІМПІЙСЬКИМ, ПАРАОЛІМПІЙСЬКИМ, НЕОЛІМПІЙСЬКИМ РУХОМ ТА ПРОФЕСІЙНИМ СПОРТОМ

УДК :[799.322/004.915]

СТРІЛЬБА З ЛУКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НОВІ ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ

¹**Галазюк В.О.**, старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
старший тренер збірної України зі стрільби з лука

²**Коваль В.О.**, тренер-викладач Хмельницької ДЮСШ №3, член Виконкому
Європейської федерації стрільби з лука

*¹Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна
(Харків, Україна)*

²Громадська організація «Федерація стрільби з лука України»

***Анотація.** Проведено аналіз факторів, що впливають на стан розвитку стрільби з лука в Україні, досліджено статистичні показники, можливості для розвитку виду спорту в умовах та після завершення воєнних дій.*

***Ключові слова:** стрільба з лука, воєнний стан, адаптація, психічний стан, міжнародна комунікація, статистика.*

Вступ. Стрільба з лука в Україні, до початку повномасштабного вторгнення росії, була представлена у більшості областей України та мала здобутки на міжнародній арені. Ведення воєнних дій на території України, в результаті чого знищені спортивні об'єкти, частина спортсменів і тренерів долучились до лав захисників України, отримали поранення, а частина – виїхала за кордон або не має можливості брати участь у тренувальному та змагальному процесі. Нажаль, маємо і загиблих спортсменів, які захищали Україну. Це те, що призводить до необхідності

змін та адаптації підготовки спортсменів до участі у змаганнях різного рівня.

Відповідаючи викликам сьогодення, стрільба з лука має можливість змінитись, удосконалюючи підготовку до змагань національного та міжнародного рівня, розширюючи міжнародну комунікацію з колегами з інших країн, розвиваючи реабілітаційний процес відновлення фізичного і психічного здоров'я поранених захисників, а також, цивільного населення, що постраждало від ведення воєнних дій.

Мета дослідження: проаналізувати вплив на становище виду спорту стрільба з лука в умовах ведення воєнних дій в Україні, запропонувати можливі шляхи подальшого розвитку стрільби з лука в Україні.

Завдання дослідження - дослідити стан виду спорту стрільба з лука протягом 2016-2023 років та шляхи розвитку в умовах ведення воєнних дій.

Матеріал і методи дослідження. У роботі проаналізовані дані статистичної форми 5-ФК роботи ДЮСШ та СДЮСШОР за 2016, 2020, 2023 роки, зміни показників психологічного стану українців, зниження чисельності населення України в результаті ведення воєнних дій.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналітичне дослідження оприлюднене у січні 2024 року, проведене компанією Gradus, показало, що українці у 2023-2024 роках мали «Відчуття стресу» у 77%, «Відчувають себе самотніми» – 64%, «Відчували необхідність допомоги» – 40%, але 8% звертались по допомогу. [1]

Виділяють 4 рівні допомоги, які обернено пов'язані за показниками вартість/масовість: самодопомога, неформальні сервіси (допомога громади і сім'ї), послуги на рівні первинної медичної допомоги, спеціалізована допомога у психіатричних відділеннях та закладах. Саме на перших двох рівнях, де низька вартість допомоги при великій кількості залучених, може бути актуальним включення стрільби з лука, як частини процесу реабілітації. Зокрема, для ветеранів та внутрішньо переміщених осіб. [2]

Проведені дослідження зі студентами університету Дікле у Туреччині, показали, що заняття стрільбою з лука дають позитивний ефект, при оцінці здатності керувати собою при проживанні стресу, а також забезпечення підвищення рівня збудження.

Оцінки, що враховували значення рівня хвилювання учасників: передтестове значення спортсменок становило $7,52 \pm 4,02$, посттестове значення $10,31 \pm 4,52$ та дотестове значення у чоловіків-спортсменів $10,27 \pm 3,50$, посттестове значення $13,11 \pm 3,48$. [3]

За даними Українського інституту майбутнього на початок 2022 року, до російського повномасштабного вторгнення, в Україні проживало близько 37 мільйонів людей. Наразі в Європі перебуває понад 4,5 мільйони українців, ще частина вирушила далі. Тобто загалом за межами України наразі деє 6,5 мільйонів. [4]

Серед тих українців, які виїхали за кордон є і спортсмени-лучники. Так, у Польщі в одному з клубів з 2016 року існує відділення стрільби з лука, яке щорічно залучає 20-60 молодих українців старшого шкільного віку, більшість з яких не повертається до України, поодинокі спортсмени приїзять до України для участі у всеукраїнських змаганнях, з 24 лютого 2022 року лише в цьому клубі одночасно перебувало до 150 українців. До інших країн також виїхали спортсмени, переважно шкільного віку та студенти. На сьогоднішній день важко оцінити кількість спортсменів-лучників, які виїхали за кордон, але їх відсутність впливає на внутрішню конкуренцію та зниження результатів збірних команд України зі стрільби з лука у різних вікових категоріях на міжнародній арені.

Через ведення бойових дій знищено базу стрільби з лука у м.Нова Каховка, Херсонської області, секція у м.Маріуполь опинилась під російською окупацією. Секції у прикордонних містах мають суттєві обмежені, пов'язані з безпековою ситуацією, руйнуванням спортивних об'єктів, виїздом з міст та неможливістю тренуватись для багатьох

спортсменів. Це як потужні секції у Харкові, Сумах, так і інші секції у Одесі, Чернігові, Києві, Дніпрі, Запоріжжі. Майже припинила існування секція стрільби з лука у Полтаві. Секції у інших містах, хоч і не мають руйнувань об'єктів, але стикаються зі значним відтоком підготовлених раніше спортсменів, а також складнощами із залученням нових вихованців, частина з яких виїжджають за кордон або не мають можливості відвідувати спортивні заняття через навчання, зрив тренувального процесу постійними тривогами, зміну місця проживання, іншими складнощами безпекового характеру.

Для розуміння змін, які відбувались із залученням спортсменів у стрільбу з лука, було розглянуто показники статистичного звіту 5-ФК за 2016, 2020, 2023 роки. Результати наведено у табл.1 та на діаграмах рис.1 та рис.2

Таблиця 1

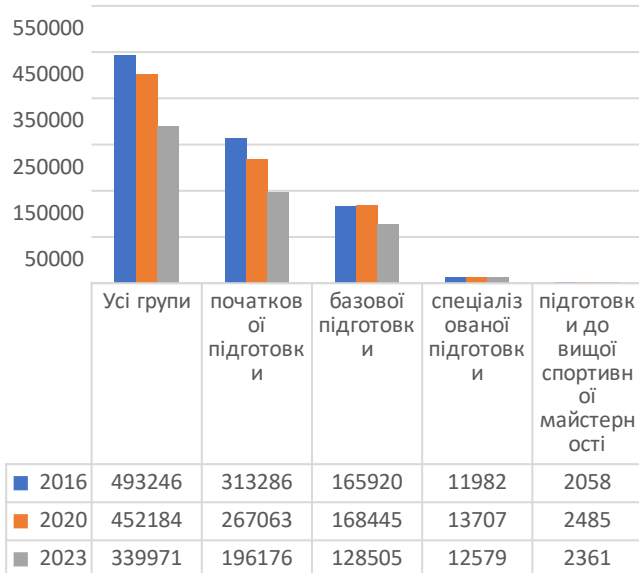
Рік	Назва показника	Кількість спортсменів, що займаються у групах (осіб)								
		Усі групи	початкової підготовки	Відношення груп ІПП до всіх груп	базової підготовки	Відношення груп БП до всіх груп	спеціалізованої підготовки	Відношення груп СП до всіх груп	підготовки до вищої спортивної майстерності	Відношення груп ІПВД до всіх груп
2016	Організації, установи, у підпорядкуванні яких перебувають школи, відділення з видів спорту	493246	313286	63,5%	165920	33,6%	11982	2,4%	2058	0,4%
	Відділення з олімпійських видів спорту	433207	274466	63,4%	147850	34,1%	9545	2,2%	1346	0,3%
	Відношення кількості тих, хто займається у відділеннях з олімпійських видів спорту до до кількості у відділеннях у організаціях, школах, відомствах	87,8%	87,6%		89,1%		79,7%		65,4%	
	Стрільба з лука у відділеннях з олімпійських видів спорту	1406	655	46,6%	582	41,4%	121	8,6%	48	3,4%
2020	Організації, установи, у підпорядкуванні яких перебувають школи, відділення з видів спорту	452 184	267 063	59,1%	168 445	37,3%	13707	3,0%	2 485	0,5%
	Відношення до показника 2016 року	91,7%	85,2%		101,5%		114,4%		120,7%	

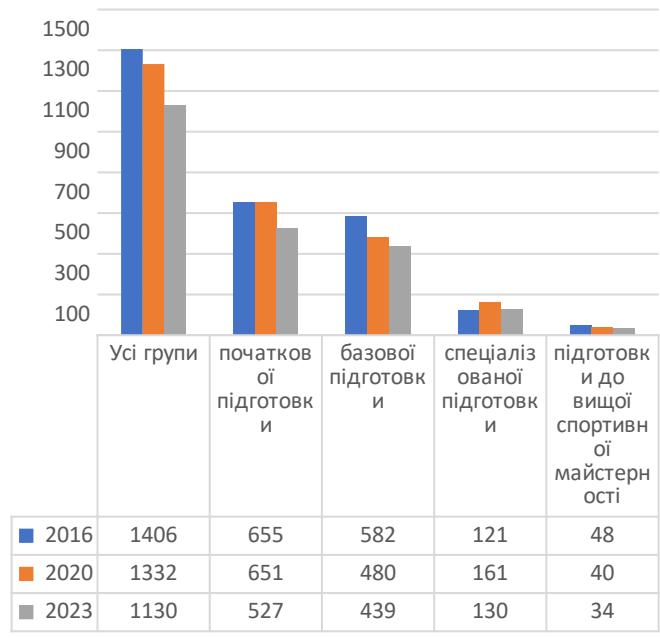
2023	Відділення з олімпійських видів спорту:	390 657	230 779	59,1%	147 389	37,7%	10913	2,8%	1 576	0,4%
	Відношення до показника 2016 року	90,2%	84,1%		99,7%		114,3%		117,1%	
	Відношення кількості тих, хто займається у відділеннях з олімпійських видів спорту до кількості у відділеннях у організаціях, школах, відомствах	86,4%	86,4%		87,5%		79,6%		63,4%	
	Стрільба з лука у відділеннях з олімпійських видів спорту	1 332	651	48,9%	480	36,0%	161	12,1%	40	3,0%
	Відношення до показника 2016 року	94,7%	99,4%		82,5%		133,1%		83,3%	
	Організації, установи, у підпорядкуванні яких перебувають школи, відділення з видів спорту	339 971	196 176	57,7%	128 505	37,8%	12 579	3,7%	2 361	0,7%
	Відношення до показника 2016 року	68,9%	62,6%		77,4%		105,0%		114,7%	
	Відділення з олімпійських видів спорту:	290 734	168 583	58,0%	110 910	38,1%	9 691	3,3%	1 543	0,5%
	Відношення до показника 2016 року	67,1%	61,4%		75,0%		101,5%		114,6%	
	Відношення кількості тих, хто займається у відділеннях з олімпійських видів спорту до кількості у відділеннях у організаціях, школах, відомствах	85,5%	85,9%		86,3%		77,0%		65,4%	
	Стрільба з лука у відділеннях з олімпійських видів спорту	1 130	527	46,6%	439	38,8%	130	11,5%	34	3,0%
	Відношення до показника 2016 року	80,4%	80,5%		75,4%		107,4%		70,8%	

Організації, установи, у підпорядкуванні яких перебувають школи, відділення з видів спорту

Стрільба з лука у відділеннях з олімпійських видів спорту

Аналіз статистичних даних, згідно форми 5-ФК, яка відображає дані ДЮСШ та СДЮСШОР за 2016, 2020 та 2023 роки, показує, що відділення олімпійських видів спорту втратили у 2023 році, порівняно з показниками 2016 року, більше 30% загальної чисельності тих, хто займається цими видами спорту, в першу чергу – втративши чисельність груп початкової підготовки. Порівняння даних стрільби з лука показує, що масовість знизилась менше, ніж на 20%, порівняно до показників 2016 року, в той же час, співвідношення чисельності груп різного рівня підготовки показує низьку чисельність спортсменів, що займаються у групах початкової підготовки у стрільбі з лука.

Спорт виступає презентаційним майданчиком України у Європі та світі. Саме спортсмени мають можливість виїздів на офіційні змагання, інформування колег з інших країн про події в Україні та вплив російської агресії як на цивільне населення, так і на спортсменів, складнощі підготовки

в умовах постійних тривог, а також зруйновані, пошкоджені, переобладнані спортивні об'єкти.

Маючи представника України у складі Виконавчого комітету Європейської федерації стрільби з лука, стає легше доносити позиції про необхідність підтримки нашої країни серед керівників європейських федерацій, а відповідно і до членів цих організацій.

Реалії сьогодення змушують змінюватись українців в умовах воєнного стану та наслідків активного ведення воєнних дій, де число поранених військових та цивільних перевищує тисячі, а велика частина українців матимуть не стільки фізичні ушкодження, скільки психологічні, більше 50% цивільного населення потребуватиме допомоги психологів, а більше 20% - матимуть посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), внаслідок якого суттєво погіршується емоційний стан, пам'ять, працездатність, настрої.

Стрільба з лука входить до програми змагань серед ветеранів війни та поранених «Ігри нескорених», інших заходів, а самі учасники відзначають позитивний вплив тренувального та змагального процесу на їх фізичне та психічне здоров'я. Проведені дослідження показують високий терапевтичний ефект, коли заняття організованою фізичною активністю здатні заміщати або підсилювати дію ліків, а також економічний ефект, коли фізично активна людина відчуває себе краще та потребує менших витрат на лікування та підтримання здоров'я. На сьогоднішній день, стрільба з лука активно застосовується у процесі реабілітації поранених у реабілітаційних закладах Львова та Львівської обл., Луцька, Харкова, Києва.

Специфікою стрільби з лука є як економічна доступність виду спорту, так і вікова та практично немає обмежень до фізичного стану для занять. Зокрема, стрільба з лука доступна ампутантам верхніх та/або нижніх кінцівок, слабозрячим, юним та віковим учасникам. У якості терапії можуть бути організовані сімейні заняття, де одночасно займаються діти, батьки та

дідусі і бабусі, що корисно для реабілітації фізичної, психічної та відновлення сімейних зв'язків членів родин захисників України.

Висновки. Проаналізовані показники та реальний стан розвитку стрільби з лука в Україні, вплив обмежень воєнного стану, через військову агресію росії в Україні. Показано, що стрільба з лука має можливості для змін у відповідності до вимог сьогодення та розвитку нових напрямків, серед яких варто виділити реабілітацію поранених та ветеранів війни, міжнародну комунікацію.

Перспективи подальших досліджень. Планується залучення грантових коштів для фінансування нагальних потреб виду спорту, напрацювання моделей включення стрільби з лука в процес реабілітації українців, постраждалих від ведення воєнних дій.

Список використаної літератури

1. Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги. *Worldwide online and smartphone surveys | Gradus*. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/mental-health-and-attitudes-ukrainians-towards-psychological-assistance-during-war/> (дата звернення: 26.04.2024).
2. Аспекти психічного здоров'я та психосоціальної підтримки під час спалаху COVID-19. 14 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/5406/file/metnal_health_breifing_note.pdf (дата звернення: 26.04.2024).
3. Aysan, H. A. (2016). The Effects of Archery as a Sports Branch on Coping with Stress. *Studies on Ethno-Medicine*, 10(1), 39–43. <https://doi.org/10.1080/09735070.2016.11905469>
4. Демографічне майбутнє України - як наша країна відновлюватиме демографічний потенціал. Головні новини з України сьогодні - Kyiv Post. URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/31481> (дата звернення: 26.04.2024).

РІВЕНЬ КОНФЛІКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У СПОРТИВНІЙ КОМАНДІ

Собко Н.Г., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту

Маленюк Т.В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту

***Центральноукраїнський державний університет імені Володимира
Винниченка (Кропивницький, Україна)***

***Анотація.** Підібрано та застосовано тестові методики для визначення рівня конфліктності особистості у футбольній команді.*

***Ключові слова:** конфліктність особистості, рівень, футболісти, спортивна команда.*

Вступ. Сучасний спорт – це діяльність, де боротьба за результат, престиж, славу супроводжується постійними конфліктними ситуаціями.

Остапенко Ю. О. із однодумцями [4, с. 40] наголошують, що зменшення кількості конфліктних ситуацій – дуже серйозна практична проблема, що постає перед тренерами спортивних колективів, оскільки спортивна команда об'єднує весь колектив у єдине ціле.

У спеціальній літературі знаходимо наступне визначення поняття конфлікт: «Конфлікт – це такі відносини між суб'єктами соціальної взаємодії, що характеризуються їх протиборством на основі протилежно спрямованих мотивів (потреб, інтересів, цілей, ідеалів, переконань) чи суджень (думок, поглядів, оцінок тощо)» [1, с. 136; 6, с. 86].

Кононець М. О. [3, с. 9] зауважує, що конфліктна людина – це людина, яка найчастіше створює й залучає інших в конфлікти і конфліктні ситуації, активно використовує конфліктогени спілкування, сприяє ескалації конфлікту.

Під поняттям «конфліктності особистості», вказує Кривенко О. М. [2, с. 21], прийнято вважати схильність особи до конфліктного вирішення суперечностей, які виникають у ході спілкування та взаємодії в соціумі. Конфліктність особистості визначається дією психологічних, соціально-психологічних (до яких також належать некомпетентність у спілкуванні) та соціальних факторів. Вона може бути викликана ситуативними (наявність бар'єрів на шляху до досягнення мети, посилення нервово-психічної напруги, нерозуміння та його демонстрація, збої у взаємодії, недостатня чи викривлена інформованість, підвищена збудливість, які й супроводжують утруднене спілкування) та особистісними (нетерпимість до недоліків інших, імпульсивність, нестриманість, упереджене ставлення до людей, неухважність, егоїзм тощо) чинниками.

Конфліктність особистості – риса вдачі та особистісна властивість, яка припускає частоту ескалацій й вступу особистості у конфлікти. Визначається комплексною дією факторів:

- психологічних (темперамент, агресивність, ригідність, низька саморегуляція, актуальний емоційний стан, соціально-психологічні установки і цінності, компетентність у спілкуванні тощо);
- соціальних (умови життя й діяльності, особливості середовища й соціального оточення, загальний рівень культури тощо) [3, с. 5].

Відтак, визначення рівня конфліктності особистості в спортивній команді набуває нині актуальності.

Мета дослідження: визначити рівень конфліктності особистості кожного члена футбольної команди. **Завдання дослідження:** підбір тестових методик, проведення тестування та аналіз результатів.

Матеріал і методи дослідження. У опитуванні взяло участь 19 спортсменів-футболістів команди «Зірка» м. Кропивницького, яка приймає участь у чемпіонаті України серед аматорів. Використані наступні методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення, тестування.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз спеціальної літератури (Ложкін Г. В., 2007; Галаган В. Я., 2008; Кононець М. О., 2017) дозволив нам відібрати тестові методики для оцінки конфліктності особистості.

Тест 1. Оцінка конфліктності особистості [3, с. 5; 5, с. 373].

За допомогою даного тесту з'ясовували рівень особистісної конфліктності кожного гравця команди. Результати тесту дозволили краще зрозуміти які властивості характеру притаманні кожному спортсмену і чому кожен з них поводить в конфліктній ситуації саме так, а не інакше. Високий рівень конфліктності припускає наявність цілої низки рис характеру, що зумовлюють продукування конфліктів, використання конфліктогенів спілкування, і, звичайно ж, підвищення конфліктної взаємодії у колективі.

Розподіл результатів за тестом 1 представлений в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники рівнів конфліктності спортсменів-футболістів

№ з/ч	Рівень конфліктності	Розподіл результатів	
		Абс.	%
1.	дуже низький	-	-
2.	низький	-	-
3.	нижче середнього	2	10,53
4.	трохи нижче середнього	2	10,53
5.	середній	12	63,16
6.	трохи вище середнього	2	10,53
7.	вище середнього	1	5,25
8.	високий	-	-
9.	дуже високий	-	-

Шкала розподілу результатів зосередилась в діапазоні між нижче середнього і вище середнього рівнів. Позитивним є факт відсутності високого і дуже високого рівнів конфліктності серед опитаних, що, на наш погляд, пояснюється відносно тривалим перебуванням більшості гравців команди разом, звиканням до партнерів по команді та пристосуванням до колективу.

Водночас, констатуємо відсутність дуже низького і низького рівнів конфліктності особистості, що вказує на необхідність цілеспрямованої роботи спортивного менеджера (тренера) щодо його зниження серед спортсменів-футболістів.

Тест 2 . Чи конфліктна Ви особистість [3, с. 9; 5, с. 380].

Наведений тест надав можливість скласти об'єктивну оцінку поведінки кожного члена команди у конфліктних ситуаціях, що, на нашу думку, може допомогти спортсмену краще усвідомити свою сутність та можливість корегування власної поведінки, зокрема у конфліктах. Тест 2 було проведено анонімно, з метою осмислення кожним спортсменом своєї поведінки за об'єктивної оцінки, з подальшим її корегуванням.

Висновки. Здійснено аналіз результатів тестування, що характеризують рівень конфліктності особистості кожного футболіста спортивної команди. Отримані результати можуть бути корисними для кожного спортсмена для корекції власної поведінки у колективі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні можливих (наявних) причин конфліктних ситуацій у спортивній (футбольній) команді.

Список використаної літератури

1. Ковальчук Р., Багас О. Соціально-психологічні конфлікти у колективі. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : *Психологічні науки*. № 3 (14). 2019. С. 134-144.

URL: https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/psy_zbirnyk/article/view/221/222

2. Кривенко О. М. Педагогічні умови формування у майбутніх інженерів умінь попередження конфліктів у професійній діяльності. Кваліфікаційна робота. Київ. 2020. 116 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44964>

3. Психологія конфлікту: зошит для індивідуальної роботи для студ. усіх спец. денної та заочної форми навчання / Уклад.: М. О. Кононець. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 52 с. URL: <https://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/09/>
4. Остапенко Ю. О., Остапенко В. В., Стасюк Р. Н., Долгова Н. О. Причини виникнення конфліктів у футболістів підліткового віку та їх профілактика. *Спортивні ігри*. 2021, №3 (21), 40–49. URL: https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/8149/22664/65ded5d0d360d
5. Психологія конфлікту: навч.-метод. посіб. для підготовки магістрів усіх форм навчання / В. Я. Галаган, В. Ф. Орлов, О. М. Отич, О. О. Фурса. Київ: ДЕТУТ, 2008. 422 с.
6. Слободянюк А. В., Андрущенко Н. О. Психологія управління та конфліктологія : навч. посіб. для практичних та семінарських занять. Вінниця : ВНТУ, 2010. 120 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Slobodianiuk_Anatolii/Psykholohiia_upravlinnia_ta_konfliktolohiia.pdf?PHPSESSID=udktjfv6uatjp1mcfpkvakrq42

УДК 796.062:352.07(477)(045)

ПРОБЛЕМА СПОРТИВНОГО РЕГІОНУ У ВДОСКОНАЛЕННІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СПОРТУ В УКРАЇНІ

¹**Приходько В. В.** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики спортивної підготовки

²**Дзюбенко М. І.** старший викладач кафедри фізичної культури та спорту

¹*Придніпровської державної академія фізичної культури і спорту*

(Дніпро, Україна)

²*Український державний університет науки і технологій (Дніпро,*

Україна)

***Анотація.** Запропоновано і обґрунтовано потребу вдосконалення наукових досліджень за темою «спортивного регіону». Використання цього феномену сприятиме подальшому розвитку спорту в сучасній Україні.*

***Ключові слова:** управління спортом, наукові дослідження, спортивний регіон, розвиток спорту в Україні.*

Вступ. У дослідженні, фрагмент якого подано у даній статті, узагальнено накопичений на пострадянському просторі досвід і дані наукових досліджень з вдосконалення регіонального управління спортом, які принаймні корисно знати і, можливо, використати в сучасній Україні. Штучні само обмеження щодо використання російськомовних джерел у темі розвитку спорту, які носять в Україні зрозумілий політичний характер, у даному випадку недоречні. Вони не мають стримувати поступ України у розвитку спорту вищих досягнень. Адже, як ми тепер це добре розуміємо, спорт став частиною політики недружньої Росії. Якщо ж ми скористаємось даними розвідок кращих російських науковців, це аж ніяк не піде на шкоду Україні.

Щодо українських авторів це праці В.А. Базенка, О.В. Дрюкова, М.В. Дутчака, Т.К. Єсентаєва, Ю.О. Павленка, В.М. Платонова, Р.О. Сушко,

О.А. Шинкарук, Ю.М. Шкретія та ін. Це й роботи фахівців Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту: Приходько В.В. Концепція управління сучасною системою підготовки спортсменів : монографія. Дніпро: Інновація, 2018. 464 с.; Приходько В.В. Формування сучасної системи підготовки спортсменів : монографія. Дніпро : Інновація, 2019. 384 с.; Приходько В. Розвиток спорту в умовах об'єднаних територіальних громад : монографія. Дніпро : Інновація, 2020. 348 с. А також: Сергеев А.Ю. Управління сферою фізичної культури і спорту адміністративно-територіальної одиниці на основі цільового програмування (на прикладі Дніпропетровської області) : дис. ...канд наук з фіз. вих. Дніпро, 2017. 261 с.

Мета дослідження – актуалізувати проблему спортивного регіону у подальшому вдосконаленні управління розвитком спорту в Україні.

Матеріал і методи дослідження - використані методи теоретичного дослідження, а саме вивчення та узагальнення даних літературних джерел, абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

Результати дослідження та їх обговорення. Стаття підсумовує творчий період в житті її авторів, присвячений темі розвитку спорту в Україні. Так, однією з небагатьох спроб змін в управлінні спортом ще за часів СРСР є проведений організаційно-педагогічний експеримент. Голова спорткомітету у м. Ніжині Чернігівської області В. В. Приходько довів можливості малих міст у підготовці спортсменів високого класу. Якщо до початку експерименту в місті зазвичай через рік готували по одному майстру спорту СРСР, то вже за підсумками 1977 р. за спортивними показниками це місто (приблизно 50 тис. жителів) поділило разом з промисловим центром м. Барнаулом чільне місце, випередивши ряд обласних міст України (Житомир, Луцьк, Кіровоград, Івано-Франківськ і Чернігів). При цьому міста Дрогобич та Кам'янець-Подільський, які були віднесені за ознаками подібності економічною географією до однієї групи міст і відтак обрані для порівняння з

Ніжином, навіть не отримали залікових балів у так званому Всесоюзному соціалістичному змаганні.

Ніжинський борець-дзюдоїст І. Богданович був єдиним представником від Чернігівської області, який входив до складу збірної України і виступав у фіналі II Всесоюзних спортивних ігор молоді. Стрілець зі спортивного пістолету у вправі МП-8 А. Барило виборов перше місце на Чемпіонаті Європи серед молоді. Студент Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя (НДПІ) спринтер В. Ігнатенко першим зі спортсменів Чернігівської області потрапив до збірної команди СРСР з легкої атлетики, став неодноразовим чемпіоном країни в бігу на 100, 200 м і в естафеті 4 x 100 м, чемпіоном Всесвітньої універсиади студентів в м. Софії в естафетному бігу 4 x 100 м, завоював дві бронзові медалі на чемпіонаті Європи в 1978 р. В. Тищенко, теж студент НДПІ, у 1978 р. став чемпіоном Української РСР з бігу на 1500 м і увійшов до складу збірної СРСР. У 1979 р. троє спортсменів - майстрів спорту міжнародного класу (В. Ігнатенко, В. Тищенко та І. Богданович) в складі збірної України виступили у фіналах VII Спартакіади народів СРСР, де стали переможцями і призерами, а Віктор Тищенко опісля зайняв 9-е місце на XXII Олімпійських іграх в 1980 р. у Москві [5].

Підкреслимо позицію, що тема «спортивного регіону», якій присвячена стаття, не відмінняє роль окремих локацій усередині регіонів, які мають значні успіхи у розвитку окремих видів спорту. Хоча ці досягнення й не завжди стають тригером розвитку виду спорту в регіоні. Як, наприклад, за часів СРСР школа стрибунів у висоту, що створена у м. Бердичеві видатним українським тренером В.О. Лонським. У цьому місті В.О. Лонський підготував 18 майстрів спорту і 4 майстрів спорту міжнародного класу, але на спорт у житомирській області практика виховання стрибунів у висоту не була у той час поширена.

Підкреслимо, що об'єктивно існуючі «спортивні регіони» не відміняють роль особистості в розвитку спорту. Але їх поява це зазвичай лише «точковий приклад» розкриття яскравого таланту, як наприклад особа олімпійського чемпіону з акробатичного фрістайлу з м. Миколаєва О. Абраменко. Адже він не перекреслює факт існування регіонів, де таланти з'являються і досягають всесвітньо відомих успіхів значно частіше, що кваліфікується як тенденція.

Хоча регіональні дослідження вже започатковані, в науці про спорт було відсутнє поняття «спортивний регіон», що стримує проведення відповідних спрямованих на цю тему досліджень. Відтак, в нашій роботі у першому наближенні ми дотримуємось наступного визначення. **Спортивний регіон** – це територія країни (низки країн), примітна об'єктивно існуючою, багаторічно підтвердженою тенденцією успішного розвитку одного або групи якихось, наприклад, гірськолижних видів спорту. Зафіксована тенденція є сталою, довготривалою і відрізняє цю територію більш частими і стабільними успіхами її спортсменів у даному виді (видах) спорту на відміну від інших. Зауважимо, що у дослідженні ми ототожнюємо регіон з областю України.

Ситуація в Україні, на жаль, нам видається не розкритою щодо сутності «спортивного регіону», а це стримує виявлення і підтримку перспективних для подальшого розвитку видів спорту на окремих територіях, включаючи як їхні міста, так і об'єднані територіальні громади (ОТГ). В умовах обмежених ресурсів на розвиток спорту вищих досягнень, визначення пріоритетних видів спорту з точки зору медальних перспектив на найбільших змаганнях сучасності, є для різних областей і міст не лише актуальною, але й гострою соціально-економічною проблемою. Її вирішення приведе до усвідомлення органами влади в регіонах і федераціями де і які саме види спорту розвивати.

Натомість відомо, що згідно Наказу від 14 грудня 2016 р. № 4656 Міністерством молоді та спорту України пріоритетними визначено 19 літніх

олімпійських видів: бокс, боротьба вільна і греко-римська, важка атлетика, велосипедний спорт, веслування академічне, веслування на байдарках і каное, гімнастика спортивна та художня, дзюдо, легка атлетика, плавання, плавання синхронне, стрільба з лука, стрільба кульова, стрибки у воду, сучасне п'ятиборство, теніс, фехтування [1]. Самий спосіб визначення пріоритетних видів наприкінці 2016 г. викликає подив. Адже практика децентралізації влади, розпочата у 2015 р. (передача повноважень у регіони з різних аспектів суспільного життя), проігнорована Міністерством молоді та спорту України? Давайте ще раз, у 2016 р. і всі наступні роки, визначення видів спорту для їх пріоритетного розвитку відбувається не в областях України, виходячи з оцінки їхніх власних можливостей і переваг, але за них у м. Києві!

Виходячи з такого підходу не викликає подив і та частина науковців, які підміняють національні федерації, кожна з яких відповідає за розвиток «своїх» видів спорту, щоб визначати «основні напрями вдосконалення олімпійської підготовки українських спортсменів» у 19 видах спорту! [4]. Ігнорування ролі національних федерацій, і стратегії децентралізації влади, яке демонструє Мінмолодьспорт, а з ним і частина науковців, поза сумнівом, не відповідає європейській практиці і у т. ч. міжнародному спортивному законодавству.

Натомість як принципово іншу історію слід розглядати дослідження науковців О.В. Кувалдіної та В.О. Дрюкова, які є фахівцями з фехтування, присвячене аналізу виступу збірної команди України з фехтування на іграх XXXII олімпіади, а також визначенню шляхів підготовки і перспектив виступу на наступній Олімпіаді [3]. Як ми вважаємо, це є наочний приклад плідного співробітництва науковців разом з фахівцями федерації щодо вдосконалення практики підготовки у конкретному виді в Україні.

Відтак, автори до порядку денного поставили тему досліджень за проблематикою «спортивного регіону», а подальші наукові розвідки повинні

сприяти започаткуванню мапи спортивних регіонів в Україні. Науковці мають не лише визнати існування «спортивних регіонів», що утворились тривалим «природнім шляхом», прикладом яких є «борцівський регіон» Кавказу і Закавказзя, але й долучитись до глибоких досліджень феномену, ґрунтуючись на відомих працях, присвячених темі спортивного таланту, спортивної орієнтації і спортивного відбору. Крім того, звертає на себе увагу і той відомий факт, що спортивні регіони можуть утворюватися штучно - свідомою цілеспрямованою і ефективною управлінською діяльністю, беручи до уваги прихильність населення території до виду спорту. Як приклад існування ще на радянському, а потім і пострадянському просторі можна навести відомий «баскетбольний регіон», який створений в країнах Прибалтики, яскравим і успішним представником якого в останні роки є Литовська Республіка.

Збереження практики, коли пріоритетні для областей види визначають чиновники Міністерства молоді та спорту України, виходячи з формальних причин, наприклад, з їх «медалеємності», є не лише помилковим, але й шкідливим. Тож за результатами досліджень варто забезпечити обґрунтування вибору керівництвом областей перспективних видів на черговий олімпійський цикл. І з олімпійського циклу 2024-2028 рр., відповідальність за визначення цих видів покласти на органи місцевої влади в областях і місті Києві.

Але для усвідомлення їхньої повної відповідальності за такий вибір потрібно змінити рейтинг визначення кращих з розвитку олімпійських видів спорту для областей серед дорослих. І після Олімпійських ігор у Парижі-2024 враховувати лише отримані нагороди на чемпіонатах України, Європи, світу і Олімпійських іграх (як виключення - участь у півфіналах змагань, наприклад, з тенісу). Іншим шляхом спонукати керівництво областей до розвитку спорту з використанням існуючих в регіонах і потрібних ресурсів (різнопрофільних закладів вищої освіти, медичних установ тощо) не

вдасться. Лише через покладання на них відповідальності за вибір і усіляку підтримку розвитку перспективних саме тут видів спорту! Цей підхід цілковито погоджується з тим фактом, що завдяки політиці децентралізації місцеві бюджети отримують зараз значні кошти. Крім того, в кожній з областей вже існують ті організації і фахівці, які потрібні для якісної і сучасної спортивної підготовки атлетів.

Отже, вперше в науковій практиці в результаті проведеного наукового обґрунтування виконані визначення дефініції «спортивний регіон» та наукові розробки реформи спорту в Україні від окремих територій і до рівня ОТГ. Це спонукатиме, по-перше, подальшому розгортанню досліджень в області спортивного менеджменту за заявленою проблемою. І, по-друге, сприятиме на практиці поступу українського спорту. Існує чітка інверсія між дослідженням, спрямованим на визначення «спортивних регіонів» щодо різних видів спорту в Україні і перспективою покращення розвитку спорту вищих досягнень. Адже, з одного боку, становлення цих регіонів як територій для раціонального розвитку видів спорту об'єктивно сприятиме необхідній підтримці їх поступу за рахунок зусиль органів місцевої влади. Тоді як з іншого, надійна і достатня підтримка в областях і місті Києві через створення сучасних умов підготовки спортсменів, сприятиме успіхам наших кращих атлетів на міжнародній арені.

Це важливо ще й тому, що організаційно-управлінське, матеріально-технічне, науково-методичне, медичне, фінансове та кадрове забезпечення спортивної підготовки на місцях, а не лише в збірних України, в умовах децентралізації має вийти на перший план. Звідси виникає необхідність у створенні державної політики розвитку спорту вищих досягнень у країні, яка чітко визначає роль і відповідальність органів влади в областях і громадах. Адже ми знаємо, що ухвалені важливі законодавчі і нормативно-правові документи поки що вкрай слабо виконуються. А система організаційного, фінансового й кадрового забезпечення спорту поки що не є ефективною.

Існує також очевидна інверсія між науковими дослідженнями з вказаної проблеми, визначенням політики в області розвитку спорту в Україні і здобутими спортивними успіхами. Звідси зусилля науковців не можна пускати на самоплив, потрібна участь Міністерства молоді та спорту України і НОК України як у визначенні тем пріоритетних досліджень на олімпійський цикл, так і в підтримці виконавців досліджень і в оперативному впровадженні результатів наукових розробок у практику спорту. Лише в такий спосіб спортивна наука виконає свою роль того «двигуна прогресу», котрий реально та ефективно по впливає на розвиток сфери і медальні здобутки наших атлетів.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що для створення в нашій країні ефективної системи олімпійської підготовки, починаючи з регіонів України, слід досягти удосконалення організаційно-управлінського, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, соціального, науково-методичного та медичного забезпечення. Адже вони перебувають поза системою власне навчально-тренувального процесу і змагань і віднесені до ресурсів, пов'язаних з підготовкою у спорті, яка є чимсь супутнім [2].

Відтак, формування сучасної політики в області спорту вищих досягнень в Україні немислиме, по-перше, без участі науковців. Мова про тих, які зосередили зусилля на питаннях підвищення якості управління і реформуванні системи підготовки спортсменів. По-друге, результати досліджень, спрямовані на важливих для сфери спорту темах, сприятимуть періодичному уточненню політики в області спорту вищих досягнень, підвищенню її ефективності. Нарешті, по-третє, це і стане відмовою від екстенсивного способу розвитку спорту, притаманного СРСР, а тепер і «путінській» Росії, коли медальні успіхи забезпечуються збільшенням різноманітних ресурсів на олімпійські види спорту. Очевидно, що у понівеченій війною Україні цей шлях є категорично неприйнятним.

Натомість він має бути втіленням у спорті України способу його інтенсивного, наукоємного і розумного розвитку.

Список використаної літератури

1. Боксери Донеччини тріумфували на чемпіонаті України серед чоловіків до 22 років у Маріуполі. URL : <https://noc-dn.org.ua/boksery-donechchyny-triumfuvaly-na-chempionati-krainy-sered-cholovikiv-do-22-rokiv-u-mariupoli/>
2. Борисова О., Петрушевський Є. Організація і управління гандболом у Німеччині. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2019. № 4. С. 15-20.
3. Кувалдіна О.В., Дрюков В.О. Виступ збірної команди України з фехтування на іграх XXXII Олімпіади та перспективи її виступу на наступних Олімпійських іграх. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2021. Вип. 11 (143). С. 84-87.
4. Павленко Ю., Дрюков О., Дрюков В., Будь В., Глебов В., Поліщук Н. Аналіз виступу збірних команд України у пріоритетних видах спорту на чемпіонатах світу та Європи у 2017 р. та основні напрями вдосконалення олімпійської підготовки українських спортсменів. *Актуальні проблеми фізичної культури та спорту*. 2017. № 38 (1). С. 3-12.
5. Приходько В. В. Исследование путей повышения эффективности деятельности комитетов по физической культуре и спорту в условиях малых и средних городов.: дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04. Киев, 1979. 285 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ БАСКЕТБОЛЬНИХ АРБІТРІВ

Тисленко С.В. здобувач освіти II магістерського рівня

Бричук М. С. кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання

***Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ,
Україна)***

***Анотація.** У статті проведено узагальнення та систематизацію сучасних тенденцій та підходів щодо фізичної підготовки баскетбольних арбітрів. Автори аналізують наявні методики та розробляють рекомендації щодо вдосконалення процесу підготовки арбітрів.*

***Ключові слова:** фізична підготовка, баскетбол, арбітри, ФІБА, оцінка фізичної підготовленості.*

Вступ. Незважаючи на важливу роль арбітражу у баскетболі на сьогодні відносно мало досліджень проведено у напрямі встановлення фізичних вимог до суддівства у даному виді спорту [3]. Арбітри витримують значні за обсягом та інтенсивністю фізичні навантаження під час матчів та змагального сезону в цілому: виконують навантаження помірної інтенсивності, працюючи на рівні 60-85% від максимальної частоти серцевих скорочень; метаболістичні процеси їх організму під час суддівства напряму залежать від змішаного анаеробно-аеробного механізму енергозабезпечення; за одну гру долають відстань до 6 км через 90 % всіх видів рухових переміщень [5]. Саме результати даних досліджень обумовлюють необхідність детального вивчення специфіки процесу фізичної підготовки арбітрів у баскетболі задля встановлення критеріїв і розробки відповідних моделей для практики їх професійної діяльності. Отже, актуальними питаннями є фізична підготовка як одного з ключових факторів, що

впливають на якість суддівства у баскетболі. Сучасні баскетбольні матчі характеризуються високою динамічністю та інтенсивністю, що виставляє підвищені вимоги до фізичної підготовки арбітрів. Результати дослідження можуть бути використані для розробки та впровадження нових програм та методик фізичної підготовки арбітрів у баскетболі.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – визначити наукові підходи у питанні сучасного огляду фізичної підготовки арбітрів у баскетболі. Відповідно до мети дослідження сформовані наступні завдання:

1. Узагальнити та систематизувати сучасні наукові підходи до фізичної підготовки арбітрів у баскетболі.
2. Визначити ключові фактори, що впливають на їх фізичну підготовку.
3. Окреслити перспективи подальших досліджень у цій галузі.

Методи дослідження: аналіз спеціальної науково-методичної літератури, моніторинг інформаційних джерел мережі Інтернет, метод системного аналізу.

Результати досліджень та їх обговорення. Аналіз результатів останніх наукових досліджень показав підвищення уваги до представленого нами питання. Вітчизняний погляд на проблематику його вивчення започаткували С. Дусь, С. Кулібаба (2015), які встановили, що на відміну від представників інших видів спорту арбітри з баскетболу на перше місце за значущістю ставлять психологічну підготовку, на друге – фізичну, третю сходинку займає практична підготовка, на останній сходинці знаходиться теоретична складова. Отримані дані автори пояснили тим, що теоретична та практична види підготовки баскетбольних арбітрів є основою всіх навчальних заходів Федерації баскетболу України, тоді як фізична підготовка залишається пріоритетом виключно самостійної роботи над собою за відсутності методичних рекомендацій та організованих занять, значно ускладнює даний процес [1].

У подальших своїх дослідженнях С. Дусь (2017) зазначив, що успішність проведення баскетбольних матчів значною мірою залежить від рухової активності арбітрів і виставляє високі вимоги до їх фізичної підготовленості та вмілого використання окремих видів переміщення під час арбітражу матчів різного рівня. Автор підкреслив важливість розробки та впровадження додаткових критеріїв оцінки фізичної підготовленості арбітрів першочергово спрямованих на прояв швидкісних якостей [2]

Колективом авторів Собко І.М., Дугінова Г.С., Золотухін О.О. (2020) встановлено, що для суддівської діяльності в баскетболі характерний різноманітний набір і специфічний характер робочих дій і операцій, який вимагає різнобічної інтегральної підготовленості арбітрів. Фахівці рекомендували активне використання засобів всіх видів підготовленості арбітра, які відповідають специфічним вимогам суддівської діяльності, особливо у передігровий період [4]

Тенденцію сьогодення за даним питанням підкреслили Suarez-Iglesias, D., Rodriguez-Fernandez, A., Vaquera, A., Villa-Vicente, J.G., Rodriguez-Marroyo, J.A. (2024) зазначивши вагомість розробки та впровадження навчальних програм для баскетбольних арбітрів з метою підвищення ефективності їх професійної діяльності. При цьому автори зауважили існування бар'єрів, які заважають арбітрам досягати та підтримувати оптимальну фізичну форму, зокрема відсутність спеціальних режимів тренувань через щільний робочий графік, недостатній контроль за тренувальними програмами, самостійне управління власною фізичною підготовкою та знижена відповідальність за її якість [5].

Багаторічний досвід теорії і практики підготовки арбітрів у баскетболі сьогодні втілено у систему практичних рекомендацій, в тому числі з фізичної підготовки, що розроблено фахівцями суддівського відділу Міжнародної федерації баскетболу (ФІБА) й удосконалено Алехандро Вакьера, глобальним координатором з фізичної підготовки суддів ФІБА.

Для того, щоб якнайкраще підготувати арбітрів, ФІБА кожен рік аналізує основні змагання, для узгодження ігрових вимог з конкретними планами щодо фізичної підготовки арбітрів.

Європейський досвід практики фізичної підготовки баскетбольних арбітрів показав використання ними під час підготовчого та змагального періодів, а також у міжсезонні, саме систему рекомендацій ФІБА. Рівень національних чемпіонатів найсильніших баскетбольних країн (Литва, Греція, Франція, Іспанія, Сербія, Італія та інші) диктує високі вимоги до фізичної підготовленості власних суддів. Абсолютна більшість арбітрів ФІБА дотримується вимог посібника з фізичної підготовки суддів (Physical Training Manual for Basketball Referees), а також щомісячних планів тренувань (FIBA Europe Referees' Training Plan) [3, 5].

Однак слід зазначити, що змагання топ рівня (як правило, найвищий Дивізіон – Серія А, Суперліга, Ліга А і т.п.) обслуговуються не лише суддями ФІБА, а також найбільш досвідченими та підготовленими суддями національної категорії. Саме завдяки високим вимогам до фізичної підготовленості, а також враховуючи силову та швидкісну складову ігор, всім суддям, які обслуговують дані ігри, вкрай важливо систематично виконувати інструкції ФІБА з фізичної підготовки.

Важливо зазначити, що впровадження фізичної підготовки суддів має бути комплексним та системним. Це означає, що всі зацікавлені сторони (суддівські колегії, спортивні федерації, органи державної влади) мають співпрацювати для того, щоб дана програма була розроблена та впроваджена на практиці максимально ефективною.

Програма має бути побудована на основі сучасних тенденцій та вимог щодо фізичної підготовленості суддів, з урахуванням специфіки ігрових навантажень, віку суддів, статі та рівня фізичної підготовки. Також вона має містити як теоретичну, так і практичну частини. Теоретична частина має знайомити суддів з основами фізичної підготовки, анатомії, фізіології,

спортивної медицини. Також вона передбачатиме вивчення сучасних програм, рекомендацій, планів тренувань, які були розроблені та впроваджені спеціалістами напрямку фізичної підготовки суддів ФІБА. Практична частина – різноманітні вправи (анаеробні, силові, кардіо та інші) та тести для розвитку фізичних якостей суддів (витривалості, сили, швидкості, гнучкості). Важливим є проведення регулярних тренувань, контролю за допомогою спеціальних тестів для коригування програм фізичної підготовки суддів (інтенсивності, тривалості, складності) для оптимальної індивідуальної адаптації суддів до цих програм.

Висновки з даного дослідження. Визначені нами наукові підходи щодо огляду питання фізичної підготовки арбітрів у баскетболі показали, що на сьогодні існують встановлені критерії фізичної підготовки, викладені у рекомендаціях Міжнародної федерації баскетболу. При цьому представлені ФІБА щомісячні плани роботи з фізичної підготовки можуть розглядатись як окремі моделі даного процесу. Але відсутність постійного контролю та складність в управлінні процесом підготовки створюють значні перешкоди на шляху підвищення рівня адаптованості і фізичної підготовленості баскетбольних арбітрів. Саме це обумовлює необхідність розробки, апробації та впровадження окремих моделей фізичної підготовки суддів у баскетболі з урахуванням рівня їх кваліфікації, що створить можливість раціонального розподілу навантаження, включення елементів етапного та поточного контролю, профілактики травматизму і перевтоми.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку спрямовані на дослідження впливу фізичної підготовки суддів на швидкість прийняття рішень, концентрацію уваги, координацію рухів та інші фактори, що впливають на якість суддівства.

Список використаної літератури

1. Дусь С., Кулібаба С. Розробка технології підготовки арбітрів з баскетболу. *Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції «Фізична культура, спорт та здоров'я»*. Харків, 2015. С. 24-26. Режим доступу: https://journals.uran.ua/ksapc_conference/article/view/57379
2. Дусь С. Рухова діяльність і фізична підготовленість баскетбольних арбітрів. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. праць*, 2017. № 4. С. 40–44. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/26264>
3. Помещикова І.П., Тихонов А.І, Чуча Н.І. Підготовка суддів в баскетболі. Харків: ХДАФК, 2019. 150 с.
4. Собко І.М., Дугінова Г.С., Золотухін О.О. Особливості інтегральної підготовки молодих суддів з баскетболу перед ігровим сезоном. *Спортивні ігри*, 2020. № 1(15). С. 34-43. DOI:10.15391/si/2020.1.04
5. Suarez-Iglesias, D.; Rodriguez-Fernandez, A.; Vaquera, A.; Villa-Vicente, J.G.; Rodriguez-Marroyo, J.A. Comparative Effects of Two High-Intensity Intermittent Training Programs on Sub-Elite Male Basketball Referees' Fitness Levels. / *Sports*. 2024. № 12. – P. 51. DOI:10.3390/sports12020051

УДК 796.332.06 – 053.67 (477)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Фурман Д. О., аспірант

Мічуда Ю. П., доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Національний університет фізичного виховання і спорту України

(Київ, Україна)

***Анотація.** Досліджуються проблеми організаційно-управлінського характеру, які стримують розвиток молодіжного футболу в Україні, обґрунтовуються шляхи вирішення цих проблем.*

***Ключові слова:** молодіжний футбол, дитячо-юнацький футбол, дівочий футбол, проблеми розвитку футболу, управління розвитком футболу.*

Вступ. Загальновідомо, що футбол починається не з професійних футболістів, а з молоді, що займається цим видом спорту. Успішний розвиток футболу будь-якої країни залежить, перш за все, від ефективного функціонування системи виховання кадрового резерву. Питанням спортивної підготовки юних футболістів присвячено низку досліджень вітчизняних науковців, у яких аналізуються проблеми багаторічної підготовки футболістів, шляхи вдосконалення їх фізичної і технічної підготовленості, нестача кваліфікованих тренерських кадрів та інші аспекти виховання спортивного резерву у футболі. Водночас молодіжний футбол сьогодні знаходиться також під дією факторів організаційно-управлінського, а віднедавна ще й воєнного характеру, вплив яких на його розвиток недостатньо вивчений і потребує поглибленого аналізу.

Мета дослідження – обґрунтувати шляхи вирішення проблем організаційно-управлінського характеру, які притаманні сучасному етапу розвитку молодіжного футболу в Україні.

Завдання дослідження: 1) встановити та охарактеризувати фактори, що стримують розвиток молодіжного футболу в Україні в сучасних умовах; 2) визначити організаційно-управлінські заходи щодо подолання негативних тенденцій у розвитку вітчизняного молодіжного футболу.

Матеріал і методи дослідження: аналіз офіційних документів, наукової літератури та інтернет-публікацій, порівняння і співставлення, системний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Український футбол у воєнних умовах перебуває в стані турбулентності. Крім зупинення і наступного відновлення змагань з футболу без глядачів, ускладнило ситуацію також рішення ФІФА, яке дозволило іноземним футболістам достроково розривати контракти з українськими футбольними клубами без виплати клубам жодних компенсацій [6, с. 93], що спричинило відтік легіонерів, негативно вплинувши на якість українського футболу. Спостерігається виїзд з України юних футболістів і футболісток на тренування за кордон, що також негативно відображається на розвитку молодіжного футболу країни і процесі формування резерву гравців для їх подальшого переходу у професійний футбол.

В умовах, що склалися, необхідність розвитку молодіжного футболу набуває ще більшої актуальності. В Україні наразі відсутня єдина система розвитку дитячого, юнацького та дівочого футболу, яка б функціонувала за однаковою програмою і з уніфікованими стандартами якості підготовки юних гравців. Дитячо-юнацькі спортивні заклади (ДЮСЗ) включають заклади спеціалізованої шкільної освіти спортивного профілю (спортивні ліцеї і коледжі, що мають відділення футболу) та заклади спеціалізованої позашкільної освіти (дитячо-юнацькі спортивні школи з відділеннями футболу, футбольні школи і академії тощо). Кожен із цих закладів має свої програми і стандарти футбольної підготовки, які здебільшого залежать від рівня кваліфікації і досвіду тренерів. Футбольні команди, які складаються з

вихованців цих закладів, змагаються між собою у міських та обласних чемпіонатах з футболу, що організовують відповідні міські та обласні федерації футболу під егідою Української асоціації футболу (УАФ). Але на цьому спортивний розвиток молодих гравців для більшості юнаків і дівчат зазвичай і завершується, небагато хто з них продовжує футбольну підготовку в академіях професіональних футбольних клубів і переходить у професійний футбол.

Існує ціла низка причин, які не дозволяють молодим талантам реалізувати себе у футболі і тим самим зміцнити кадровий резерв українських футбольних клубів. Так, хронічне недофінансування і недостатні власні доходи ДЮСЗ не дають їм можливості залучити найбільш кваліфіковані тренерські кадри, що у поєднанні з відсутністю єдиної програми і однакових стандартів якості відображається на рівні підготовки їх вихованців. Як наслідок, професіональні футбольні клуби не зацікавлені у здійсненні довготривалого селекційного відбору серед вихованців ДЮСЗ для їх подальшого тренування у власних футбольних академіях, оскільки через низький рівень підготовки доводиться здійснювати відбір серед великої кількості претендентів, залишаючи при цьому для подальшого тренування у власній футбольній академії одиниці. Відповідно, для компенсації селекційних витрат футбольні клуби зазвичай здійснюють відбір до своїх академій на платній основі, внаслідок чого молоді українські таланти, які ще не розкрились, не мають можливості реалізувати свої здібності у футболі, втрачаючи свій шанс [1].

Також процес розвитку юних футболістів і футболісток спочатку у системі ДЮСЗ, а потім у системі клубних футбольних академій є довготривалим і трудомістким, а його результат негарантованим. Тому до недавнього часу футбольним клубам було куди простіше підшукати досвідченого гравця на трансферному ринку, від якого можна відразу ж очікувати певний результат. Але в умовах воєнного стану ситуація на

трансферному ринку для України суттєво змінилася, залучення іноземних гравців до лав українських клубів стало доволі проблематичним і з багатьма додатковими умовами щодо гарантій безпеки. Тому підготовка власного спортивного резерву стала вельми актуальним, до того ж це хоч і триваліше, але значно дешевше, ніж залучення гравців посередництвом трансферного ринку.

Регламентом УАФ зі статусу і трансферу футболістів встановлено право кожного ДЮСЗ на отримання компенсації за підготовку футболіста у віці від 12-ти до 23-х років, який перейшов у професійний футбол, у розмірі від 15 до 20 тис. грн. за кожен рік такої підготовки залежно від віку футболіста, а також частки виплати за механізмом солідарності в розмірі від 0,25 до 0,5% від суми трансферної компенсації залежно від віку футболіста, в якому здійснювалася його підготовка, і кількості років підготовки [4]. Така система компенсації покликана стимулювати ДЮСЗ у якісній підготовці юних футболістів, але відносно невеликі розміри компенсаційних виплат і доволі нечасті переходи вихованців цих закладів у професійний футбол не сприяють досягненню бажаного результату.

Система атестації УАФ професіональних футбольних клубів України для участі у змаганнях Української Прем'єр-Ліги та Професіональної футбольної ліги України (Перша і Друга ліги) передбачають цілий комплекс заходів, які мають бути вжиті клубами для розвитку молодіжного футболу, як то: наявність програми розвитку дитячо-юнацького та дівочого футболу, сформовані дитячо-юнацькі команди клубу певних вікових категорій і щонайменше одна дівоча команда тощо [3, 2]. Але критерії атестації не містять уніфікованих вимог щодо підготовки юних футболістів і футболісток, у зв'язку із чим кожен клуб самостійно розробляє і запроваджує власні програми і стандарти якості підготовки, які здебільшого не ґрунтуються на методиках, ефективність яких науково доведена, що не у повній мірі сприяє успішному розвитку молодіжного футболу.

В Україні організацією, що здійснює розвиток футболу на національному рівні, є Українська асоціація футболу. Серед чималої кількості цілей, завдань і напрямів діяльності, що закріплені в її статуті, найбільш ваговими в контексті розвитку молодіжного футболу є наступні: удосконалення гри у футбол, особливо через молодіжні та дитячо-юнацькі програми розвитку, науково-методичне забезпечення процесу навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації і атестації тренерських кадрів дитячо-юнацького футболу, розробка планів і програм їх навчання, удосконалення системи підготовки футболістів, розроблення та забезпечення реалізації довгострокових програм розвитку футболу [5].

Враховуючи викладене, вирішення проблем розвитку молодіжного футболу в Україні, на нашу думку, може бути здійснене шляхом вжиття наступних організаційно-управлінських заходів на рівні УАФ:

- створення єдиної бази даних юних футболістів і футболісток, які в умовах воєнного стану в Україні виїхали тренуватися за кордон, розроблення системи стимулюючих заходів, спрямованих на їх поступове повернення в Україну з урахуванням безпекової ситуації;
- перегляд системи компенсації витрат ДЮСЗ на підготовку футбольного резерву за механізмом солідарності;
- створення на базі УАФ спеціалізованої академії поглибленої підготовки і перепідготовки тренерських кадрів дитячо-юнацького та дівочого футболу;
- запровадження єдиної програми підготовки юних футболістів і футболісток різних вікових категорій, введення уніфікованих стандартів якості їх підготовки;
- налагодження системи взаємодії між ДЮСЗ і футбольними клубами для здійснення відбору вихованців цих закладів у футбольні академії клубів на безоплатній основі з компенсацією витрат клубів на такий відбір, зокрема, через механізм солідарності.

Висновки. Ідентифіковані наступні проблеми, що стримують розвиток молодіжного футболу в Україні в сучасних умовах: відтік молодих талантів за кордон, неефективність системи компенсації витрат ДЮСЗ на підготовку футбольного резерву за механізмом солідарності УАФ, недостатність у системі ДЮСЗ кваліфікованих тренерських кадрів дитячо-юнацького та дівочого футболу, відсутність єдиної програми і однакових стандартів якості підготовки юних гравців, нерозвинута система відбору молодих футболістів для їх подальшої підготовки у футбольних академіях клубів. Враховуючи наявність низки ідентифікованих проблем, які стримують розвиток молодіжного футболу в Україні, доречним є вжиття викладених у цій статті організаційно-управлінських заходів на рівні УАФ.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні науково обґрунтованого механізму реалізації запропонованих заходів, який би містив план дій з конкретними завданнями та етапами їх реалізації, а також очікуваними результатами виконання кожного із завдань.

Список використаної літератури

1. Забіяко Ю. Актуальні проблеми футболу в сучасних умовах. *InterConf*. 2023. № 31(147). С. 621–627. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.03.2023.065> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Регламент з атестації футбольних клубів Професіональної футбольної ліги України. 2021. *Офіційний сайт Української асоціації футболу*. URL: <https://fcl.uaf.ua/files/documents/reglament-uaf-z-atestatsii-futbolnih-klubiv-pfl-vidannya-2021.pdf> (дата звернення: 25.03.2024).
3. Регламент з атестації футбольних клубів Української Прем'єр-Ліги. 2023. *Офіційний сайт Української асоціації футболу*. URL: <https://fcl.uaf.ua/files/documents/reglament-uaf-z-atestatsii-futbolnih-klubiv-upl-vidannya-2023.pdf> (дата звернення: 25.03.2024).

4. Регламент Української асоціації футболу зі статусу і трансферу футболістів. 2021. *Офіційний сайт Української асоціації футболу*. URL: <https://uaf.ua/files/2021%20УАФ%20Регламент%20зі%20статусу%20і%20трансферу%20футболіств.pdf> (дата звернення: 25.03.2024).
5. Статут Громадської спілки «Українська асоціація футболу». 2019. *Офіційний сайт Української асоціації футболу*. URL: <https://uaf.ua/files/biblioteka/Статут-УАФ.pdf> (дата звернення: 25.03.2024).
6. Regulations on the status and transfer of players. March 2022 edition. *FIFA Digital Assets Hub*. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1b47c74a7d44a9b5/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2022.pdf> (date of access: 25.03.2024).

ВПЛИВ СХІДНИХ ЄДИНОБОРСТВ НА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ У КИТАЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Чень Дундун, аспірант

Бондар А.С. професор, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, завідувач кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

Анотація. У статті визначено ціннісні орієнтації студентів Китаю, які займаються східними єдиноборствами; встановлено, що заняття східними єдиноборствами сприяють формуванню системи цінностей у студентів, сприятливо впливаючи на їх гармонійний розвиток. Виявилося, що у студентів, які займаються східними єдиноборствами, переважають цінності, спрямовані на особисте зростання та життєву мудрість. Ці спортсмени-студенти дбають про власне здоров'я, для них важливі вихованість, відповідальність, сильна воля та дружба, що свідчать про бажання до фізичного, інтелектуального та морально-етичного росту.

Ключові слова: студенти, заклади вищої освіти, східні єдиноборства, ціннісні орієнтації, гармонійний розвиток.

Вступ. На університетському етапі студенти отримують не лише знання, а й цінний досвід, який допомагає їм легше вписатися у суспільство. Однак також важливо надавати можливості для розвитку особистості та дослідження потенційних здібностей студентів. Доцільно підтримувати підвищення рухової активності, залучаючи студентів до спортивних заходів, тренувань та змагань, а також створюючи умови для самостійних занять поза навчальним процесом. При цьому важливо збагачувати різноманітність фізичних занять, включаючи популярні серед молоді види спорту, у тому числі східні єдиноборства.

Заняття східними єдиноборствами для студентів є обґрунтованими, оскільки вони сприяють оптимізації роботи серцево-судинної та дихальної систем, підвищенню рівня загальної фізичної підготовки, розвитку сили, швидкості, спритності, координації рухів та витривалості у студентів [4; 6; 12].

Для більшості видів єдиноборств важливими складовими специфічної фізичної підготовки є витривалість, швидко-силові навички, швидкість, гнучкість, координація та техніка рухів. Різні види бойових мистецтв можуть мати свої власні особливості в залежності від їх унікальних характеристик [5].

Введення до системи фізичного виховання студентів програм зі східних єдиноборств може значно підвищити їх фізичну, психологічну та інтелектуальну готовність, а також сприяти їх моральному розвитку [10; 12]. Заняття східними єдиноборствами сприяють не лише розвитку фізичних якостей та підвищенню функціональної підготовленості, але також сприяють формуванню рис особистості, таких як зміцнення позитивних психологічних якостей, включаючи волю, рішучість, витримку, здатність діяти та встояти за себе, своїх друзів та переконання [1; 2].

Мета дослідження – визначити ціннісні орієнтації студентів, які займаються східними єдиноборствами.

Матеріал і методи дослідження. У дослідженні використано комплекс теоретичних і практичних методів, серед яких аналіз, синтез, порівняння, соціологічне опитування, методику «Ціннісні орієнтації» (М. Рокича) [3]. У соціологічному опитуванні взяло участь 150 студентів Економічного університету Хайкоу (м. Хайкоу, Провінція Хайнань), у тестуванні за методикою «Ціннісні орієнтації» взяло участь 52 студенти Економічного університету Хайкоу (м. Хайкоу, Провінція Хайнань).

Результати дослідження та їх обговорення. Серед студентської молоді стає дедалі популярнішими східні єдиноборства, до яких належать

дзюдо, ушу (кунг-фу), карате, тайський бокс, тхеквондо, айкідо, джиу-джитсу, сумо [1; 4; 9]. У КНР найбільш популярним видом єдиноборств є ушу (кунг-фу), у тому числі тайцзицюань [7; 11], які входять до переліку китайських національних традиційних видів спорту. Рухи і техніки, які використовуються в єдиноборствах, становлять важливу складову частину танців дракона та лева, які є важливою складовою в спортивній культурі Китаю. Ці єдиноборства також широко використовуються в програмах фізичного виховання для студентів закладів вищої освіти [9].

З 1961 року, бойові мистецтва включені в національну програму фізичного виховання навчальних закладів у Китаї. Навчальні плани закладів вищої освіти включають окремий предмет для вивчення національних традиційних видів спорту та бойових мистецтв, розроблені вимоги до опанування основних навичок в цих дисциплінах та введено стандарти для володіння рухами та їх комбінаціями [8; 12]. Поза обов'язковими заняттями з східними єдиноборствами в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти, студентам надається можливість відвідувати спортивні секції та брати участь у додаткових програмах з різних видів спорту, включаючи єдиноборства та національні традиційні види спорту. Також студенти мають можливість брати участь у спортивних фестивалях та змаганнях різного рівня [9].

За результатами опитування серед китайських студентів, усі вони висловили позитивне ставлення до занять єдиноборствами. За їхньою думкою, такі заняття сприяють гармонійному розвитку особистості (86,7%), зміцненню основних м'язових груп (10%) та формуванню правильної та гарної постави (3,3%). Більшість студентів (53,3%) вважають єдиноборства популярними в Китаї, проте 36,7% опитаних підкреслили, що їх слід активно розвивати серед населення, тоді як 10% респондентів вважають, що додатковий розвиток цих видів спорту не є необхідним.

Під час опитування китайських студентів виявилось, що лише 43,3% опитаних займаються єдиноборствами у вільний від навчання час, тоді як 49,3% віддають перевагу іншим видам спорту, і 7,4% не займаються додатково жодним видом спорту під час вільного від навчання часу. В той же час, більшість студентів нараховують рухову активність в середньому не менше 50 хвилин щоденно. Ці результати соціологічного опитування свідчать про високий рівень рухової активності китайських студентів та їх зацікавленість у заняттях єдиноборствами.

Вчені підтверджують, що з етичного погляду, заняття єдиноборствами сприяють формуванню цінних аспектів особистості, таких як спілкування, дружність, самостійність, тяга до творчості, вміння співпереживати, співчуття, доброта, чесність та інші. З точки зору інтелектуального розвитку, заняття єдиноборствами відкривають широкі можливості для розвитку творчих навичок у виконанні техніки, тактики, управління, гнучкості мислення та пізнавальної активності.

Для визначення ціннісних орієнтацій китайських студентів, що займаються спортивними єдиноборствами, учасникам було запропоновано розмістити термінальні (цільові) та інструментальні (практичні) цінності у порядку їх важливості в житті, як принципи, якими вони керуються.

Першочерговими для студентів є питання здоров'я (фізичного й психічного) (загальний ранг 2,83), на другому місці стоїть розвиток (працювати над самим собою, постійна фізична й духовна самовдосконалення) (7,05), на третьому – продуктивне життя (максимальне використання своїх можливостей, сил і талантів) (7,5). Отримані результати, на нашу думку, свідчать про те, що студенти в Китаї, що займаються східними єдиноборствами, пильнують за своїм здоров'ям, мають чіткий план щодо власного розвитку та досягнення продуктивного життя.

Китайські студенти поставили активне життя на четверте місце (8,07), упевненість у собі на п'яте місце (8,5), наявність хороших і вірних друзів на

шосте місце (8,64), пізнання (можливості розширення своєї освіти, кругозору, загальної культури, інтелектуальний розвиток) на сьоме місце (9,02), любов на восьме місце (9,21), щасливе сімейне життя на дев'яте місце (9,53) та цікаву роботу на десяте місце (9,62). Отримані результати показують, що для студентів активне життя, упевненість у собі, наявність хороших друзів і пізнання мають ключове значення наразі. Деякі інші аспекти, такі як розвиток та поглиблення знань, любов, задоволення від сімейного життя та цікава робота, менше важливі для них, що може пояснитися молодістю опитаних (середній вік 20 років).

На одинадцятому місці в пріоритетах студентів з Китаю – воля (9,73), на дванадцятому – життєва мудрість (9,81), на тринадцятому – матеріальне забезпечення життя (10,02), на чотирнадцятому – краса природи та мистецтва (12,38), на п'ятнадцятому – суспільне визнання (12,64). На нашу думку, такі результати можуть відображати вплив суспільних та культурних чинників у Китаї, де молоді люди надають перевагу прагматичним цінностям, таким як самодисципліна, кар'єрні можливості та освіта. Крім того, ці результати можуть свідчити про прагнення до скромності та віддалення від матеріальних цінностей.

Найнижчі рейтинги серед термінальних цінностей посідають творчість (можливості творчої діяльності) (13,35), щастя інших людей (добробут, розвиток інших людей, всього народу, людства в цілому) (13) та розваги (13,7). Ці результати можуть бути зумовлені соціокультурними аспектами і стадією життя, на якій знаходяться студенти. Наразі їхні основні пріоритети можуть бути визначені особистим розвитком, соціальними взаєминами та здоров'ям. Слід також зазначити, що певні аспекти, такі як творчість, щастя інших людей та розваги, можуть не бути на стільки актуальними на етапах освіти, коли студенти акцентують увагу на навчанні та установленні своєї професійної кар'єри.

Інструментальні (практичні) цінності китайські студенти розподілили наступним чином: самоконтроль у їх рейтингу займає перше місце (6,32 – узагальнений рейтинг), на другому місці – відповідальність (6,68), на третьому – тверда воля (7,12). Це може вказувати на культурні цінності та особисті пріоритети, які притаманні їх країні.

В кінці списку інструментальних цінностей студентів Китаю розташована чуйність (10,8) на шістнадцятому місці, непримиримість до недоліків у собі та інших (10,92) на сімнадцятому, терпимість (13,8) на вісімнадцятому місці. Це відображає традиційні цінності, що закладені в основу китайського суспільства, де виразні прояви емоцій або непримиримість можуть бути менш активно підтримувані.

Отримані інструментальні та термінальні цінності об'єднуються в смислові категорії, які включають:

- 1) цінності особистісної самореалізації, включаючи особисті, суспільні та професійні;
- 2) загальнолюдські цінності, такі як самостійність, міжособистісні відносини та справедливість;
- 3) цінності соціальної взаємодії. Розподіл рейтингу за категоріями представлений на рис.1.

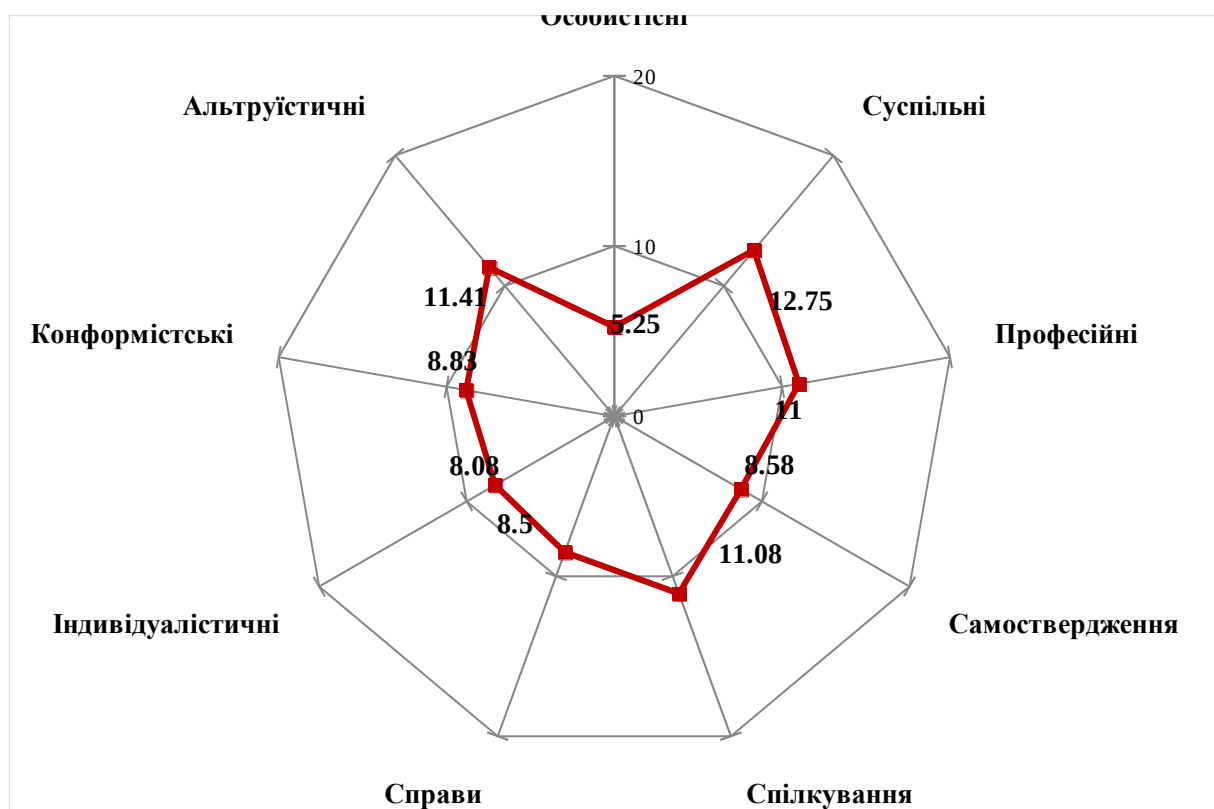

Рис. 1. Узагальнений рейтинг цінностей студентів КНР (n=52)

На рис. 1 видно, що у студентів Китаю переважають особистісні цінності (7,26), на другому місці розташовані цінності самостійності (8,74), третю позицію посідають індивідуалістичні цінності (8,79). Серед них переважають загальнолюдські цінності особистісного індивідуального існування і особистого щастя, такі як життєва мудрість, здоров'я, розвиток, віра в себе, любов, щасливе родинне життя, вихованість, чесність, відповідальність, акуратність і т.д.

На четвертому місці рейтингу у студентів – акуратність (7,15), на п'ятому – вихованість (7,27), на шостому – життєрадісність (7,5). Ці показники можуть вказувати на важливість дотримання соціальних норм, культурних традицій та загальних моральних цінностей в китайському суспільстві. Також це може свідчити про те, що для китайських студентів важливо бути організованими, вихованими та цінувати життя в позитивному ключі.

У студентів, які займаються східними єдиноборствами яскраво виражені особистісні цінності – вони займають першу позицію серед усіх груп цінностей (5,25), на другому місці – індивідуалістичні цінності (8,08), на третьому місці конформістські цінності (8,83). Студенти підкреслили вагомість особистісних цінностей, що може свідчити про їхню унікальність та турботу про власний самовизначення.

Останні три позиції посіли показники альтруїстичних цінностей (10,41), цінностей спілкування (11,08) та суспільних цінностей (12,75). Такі результати свідчать про те, що студенти-спортсмени, які займаються єдиноборствами, на даному етапі свого розвитку не проявляють бажання допомагати іншим, бути співчутливими, не прагнуть утримувати та розвивати соціальні відносини та відповідати соціальним стандартам.

Висновки: Заняття східними єдиноборствами сприяють формуванню системи цінностей у студентів, сприятливо впливаючи на їх гармонійний розвиток. Виявилося, що у студентів, які займаються східними єдиноборствами, переважають цінності, спрямовані на особисте зростання та життєву мудрість. Ці спортсмени-студенти дбають про власне здоров'я, для них важливі вихованість, відповідальність, сильна воля та дружба, що свідчать про бажання до фізичного, інтелектуального та морально-етичного росту.

Результати дослідження дають можливість рекомендувати заняття східними єдиноборствами в закладах вищої освіти з метою покращення фізичного стану студентів, досягнення високих спортивних результатів та формування системи життєвих цінностей.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у визначенні впливу занять східними єдиноборствами на формування життєвих цінностей у студентів різних країн світу з урахуванням етнічно-культурних особливостей і національних традицій їх країн.

References

1. Bairamov R.Kh. & Bondar A.S. (2019) Tsinnisni oriiientatsii sportsmeniv sumo [Value orientations of sumo athletes]. Visnyk Prykarpatskoho universytetu [Bulletin of the Carpathian University. Series: Physical culture.]. Seriiia: Fizychna kultura, 32. 3-9. DOI:<https://doi.org/10.15330/fcult.32.3-9>
2. Horbenko O. V. (2018) Vykhovannia tsinnisnykh oriiientatsii studentskoi molodi zasobamy skhidnykh yedynoborstv [Education of value orientations of student youth by means of oriental martial arts]: dys. na zdobuttia nauk. stup. kand. ped. nauk :13.00.07 Kharkiv. 279 c. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2461>
3. Metodyka «Tsinnisni oriiientatsii» (M. Rokycha). (2015) Psykholohis: Entsyklopediia praktychnoi psykholohii. URL : http://psychologis.com.ua/metodika_cennostnye_orientacii_rokicha.htm
4. Saienko V.H. (2014) Biomekhanichne vdoskonalennia udarnoi tekhniky u studentiv universytetiv, yaki spetsializuiutsia zi skhidnykh yedynoborstv. [Biomechanical improvement of striking technique in university students specializing in oriental martial arts] Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. [Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University named after T.G. Shevchenko], 118. IV. 185-188. URL : https://www.researchgate.net/publication/282733708_Biomehanicne_vdoskonalen_na_udarnoi_tehniki_u_studentiv_universitetiv_aki_spetsializuutsia_zi_shidnih_edin_oborstv
5. Tropin Yu.M., Romanenko V.V., Myroshnychenko Ye.S., Dzherelii V.V. & other (2023). Osoblyvosti fizychnoi pidhotovky v riznykh vydakh yedynoborstv (systematychnyi ohliad). [Peculiarities of physical training in various types of martial arts (systematic review)] Yedynoborstva. [Martial arts], 3(29), 98-117 DOI:10.15391/ed.2023-3.09
6. Shapar K.O., Kolomieitseva O.M., Dovhopol E.P. & Hordynskiy Yu.S. (2022) Vplyv zaniat yedynoborstvamy na fizychnyi rozvytok studentiv, yikh

sylovi zdibnosti, vytryvalist ta shvydkist v umovakh sportyvnoho klubu ZVO [The influence of martial arts classes on the physical development of students, their strength abilities, endurance and speed in the conditions of the sports club of the Higher Education Institution]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova* [Scientific journal of M. P. Drahomanov NPU], 3 (148). 124-131. DOI10.31392/NPU-nc.series15.2022.3(148).27

7. Bao LM. (2022). Research on the development of Wudang martial arts under the background of healthy China. *Wushu Research*, 7(10). 8-10. DOI: 10.1051/e3sconf/202129203047

8. Chang Z., Li Y. (2018) Study on the Influence and Promotion of Chinese Traditional Martial Arts in Different Groups. *Proceedings of the 8th International Conference on Education, Management, Information and Management Society: «Advances in Social Science, Education and Humanities Research»*. 250. 22-26. DOI: 10.2991/emim-18.2018.6

9. Chen D., Bondar A. (2022) Popularization of chinese national traditional kinds of sports. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University Series 15 Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*. Issue 6 (151) 2022. 9-13. DOI 10.31392/NPU-nc.series15.6(151).01

10. Iermakov, S., Podrigalo, L., Romanenko, V., Tropin, Y. & other. (2016) Psycho-physiological features of sportsmen in impact and throwing martial arts. *Journal of Physical Education and Sport*. 16(2), Art 67, 433-441. DOI:10.7752/jpes.2016.02067

11. John C. Cox (1993). Traditional asian martial arts training: a review. *Quest*, 3(45). DOI: 10.1080/00336297.1993.10484094

12. Zhang T., Lim B. H., Zhang C., Li Ch. (2023) The Impact of Wushu Education on the Social Adaptability of Chinese University Students. *07th Asia-Pacific International Conference on Quality of Life Wina Holiday Villa, Kuta, Bali, Indonesia, 30 Sep – 02 Oct 2023*. 161-166. DOI:10.21834/e-bpj.v8i26.4954

УДК 796.011:371.3(045)

ПРОВІДНІ НАПРЯМИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ СПОРТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Шевчук О.К. аспірантка

Когут І.О. доктор з фізичного виховання та спорту, професор

Маринич В.Л. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

***Національний університет фізичного виховання і спорту України
(Київ, Україна)***

***Анотація.** У роботі визначено провідні напрями покращення спортивного досвіду, серед яких вдосконалення інклюзивної спортивної політики, розподілу ресурсів, фізичного доступу та можливостей, навчання та професійний розвиток фахівців та волонтерів, взаємодія моніторинг та оцінка.*

***Ключові слова:** інклюзивність, спорт, організаційні засади, напрями.*

Вступ. В останні роки в академічних колах та в міжнародній політиці зросла увага до важливості спорту як інструменту соціальної інклюзії, що підкріплено численними дослідженнями та політичними ініціативами. Водночас, визнається, що нетерпимість і виключення можуть проявлятися і в спорті, і тим сильніше, чим більшою є соціальна нерівність, етнічні, релігійні, вікові, гендерні стереотипи, упередження щодо інвалідності та сексуальної орієнтації в суспільстві. Це вказує на складність та неоднозначність ролі спорту у соціальній інклюзії та вимагає подальшого дослідження та розробки стратегій подолання наявних викликів.

Мета та завдання дослідження – аналіз організаційних засад імплементації інклюзивності в спорті шляхом визначення провідних напрямів покращення спортивного досвіду людей різних ідентичностей, незалежно від їх особливостей та відмінностей.

Матеріал і методи дослідження: аналіз, синтез та узагальнення, методи індукції та дедукції, системного та логічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Створення інклюзивної спортивної культури спрямоване на досягнення важливих цілей, що сприяють розширенню доступності та відкритості спорту для всіх учасників, незалежно від їхніх фізичних можливостей, віку, статі, раси, соціального статусу чи інших факторів. Враховуючи різні детермінанти, які як обмежують, так і фасилітують залучення та участь у спортивній діяльності, науковці визначають різноманітні напрями покращення спортивного досвіду.

Правова база може стати законодавчим підґрунтям для сприяння інклюзивної участі у спорті. Але спортивні організації мають долучитися до розробки та впровадження інституційної політики, яка сприяє інклюзивності на всіх рівнях — від залучення різних груп населення до занять спортом, участі в навчально-тренувальному процесі до змагань та лідерства, від набору персоналу та волонтерів до інклюзивності серед тренерського складу та адміністрації. Активне залучення представників спільноти до процесу планування та прийняття рішень є важливим для ефективного управління та розвитку місцевих ініціатив, забезпечуючи, що ці рішення враховують різноманітність потреб всіх членів спільноти [1; 3].

Розподіл ресурсів є іншим перспективним напрямом, спрямованим на рівність можливостей для всіх учасників. Програми цільового фінансування, стипендій та фінансової допомоги можуть бути спрямовані на підтримку малопредставлених груп або маргіналізованих спільнот, що стикаються з більшими бар'єрами для участі в спорті. Це може включати гранти на спортивні програми для людей з інвалідністю, етнічних меншин, або забезпечення доступу до спорту для людей із низьким доходом, покриваючи вартість організаційних внесків, спорядження та витрат на змагання для тих, хто може мати фінансові труднощі, тощо [1; 3].

Адаптивне спортивне обладнання та доступна інфраструктура може значно знизити фізичні бар'єри для участі у різних заходах фізкультурно-спортивної спрямованості. Це включає створення безбар'єрних спортивних об'єктів та наявність спеціалізованого устаткування для спортсменів з інвалідністю. Забезпечення, що всі потенційні учасники мають рівний доступ до високоякісних тренувань, кваліфікованих тренерів та можливостей змагатися, є ключовим для розвитку талантів і сприяння рівності та справедливості. Це може також включати розробку та реалізацію спортивних навчальних програм, що забезпечують навчально-тренувальний процес та підтримку для спортсменів із різними відмінностями [1; 4].

Навчання та професійний розвиток тренерів є одним з ключових аспектів у створенні інклюзивної спортивної культури. Тренери відіграють вирішальну роль у формуванні досвіду спортсменів, не лише вдосконалюючи фізичні якості, навчаючи технічним навичкам, а й розвиваючи у своїх вихованців важливі життєві компетенції, такі як командна робота, лідерство та повага до різноманітності. Створення навчальних можливостей для тренерів, спортсменів, адміністраторів та громадськості про важливість інклюзивності в спорті та сприяння соціальній інтеграції через спорт є важливим напрямом. Це також включає навички комунікації зі спортсменами з різними ідентичностями, основи адаптивного тренування, знання та навички з протидії дискримінації, вирішення конфліктів та психологічної підтримки, а також підвищення обізнаності про переваги інклюзивного спорту для всіх учасників [1; 2].

Співпраця з місцевими організаціями, а також між різними секторами суспільства, включаючи державні установи, приватний сектор, неприбуткові організації та академічні кола, може сприяти вирішенню комплексних соціальних викликів, залучити додаткові ресурси, такі як фінансування, волонтерська підтримка, доступ до спеціалізованих знань та технологій. Така синергія дозволяє об'єднати зусилля для розробки та впровадження

інноваційних рішень, які враховують різноманітні перспективи та інтереси, і розширити вплив ініціатив, сприяючи їхньому поширенню на більш широку аудиторію [1; 4].

Висновки. Наукове співтовариство визнає, що інклюзія не обмежується лише ліквідацією фізичних бар'єрів або забезпеченням доступності. Вона охоплює ширший спектр дій, спрямованих на формування справедливих умов для участі кожної особи у спортивних заходах, незалежно від її віку, статі, етнічної приналежності, релігійних переконань, стану здоров'я або соціального статусу. Це включає розробку і впровадження провідних напрямів, що сприяють інклюзії, забезпечення доступу до спорту для всіх, а також створення простору для діалогу та взаємної підтримки. Навчання та професійний розвиток є одним з ключових напрямів у формуванні інклюзивної спортивної культури, де тренери, управлінці та інші учасники отримують знання та навички для підтримки різноманітності та інклюзії. Залучення громадськості, співпраця з іншими організаціями дозволяє об'єднати зусилля для розробки та впровадження інноваційних рішень, які враховують різноманітні перспективи та інтереси. Однак успіх формування інклюзивної спортивної культури залежить від зобов'язання всіх учасників спортивної спільноти визнати та цінувати різноманіття, активно працювати над видаленням бар'єрів та створенням рівних умов, де кожен може відчувати себе залученим та цінним. Це не тільки покращує досвід учасників, але й збагачує сам спорт, відкриваючи нові горизонти можливостей та інновацій. Очікуваним результатом створення інклюзивної спортивної культури є фізична та програмова доступність для всіх учасників, а також соціальна інклюзія, яка сприяє залученості різних представників нашої спільноти, взаємодії та рівності у суспільстві.

Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі сучасного стану сформованості методичного забезпечення інклюзивної спортивної

культури з урахуванням визначених організаційних засад імплементації інклюзивності у спорті.

Список використаної літератури

1. Шевчук О., Когут І., Маринич В. Організаційні засади реалізації інклюзивності у спорті. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2023. № 3. С. 86–95. URL: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.3.86-95>.
2. Infusing disability into coach education and development: a critical review and agenda for change / R. C. Townsend et al. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2021. P. 1–14. URL: <https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1873932>.
3. National approaches to promote sports and physical activity in adults with disabilities: examples from the Netherlands and Canada / F. Hoekstra et al. *Disability and Rehabilitation*. 2018. Vol. 41, no. 10. P. 1217–1226. URL: <https://doi.org/10.1080/09638288.2017.1423402>.
4. Shields N., Synnot A. J. An exploratory study of how sports and recreation industry personnel perceive the barriers and facilitators of physical activity in children with disability. *Disability and Rehabilitation*. 2014. Vol. 36, no. 24. P. 2080–2084. URL: <https://doi.org/10.3109/09638288.2014.892637>.

ФІЛОСОФСЬКІ, ІСТОРИЧНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

УДК 165:796.011

ІГРОВА ПРИРОДА СПОРТУ У СУСПІЛЬСТВІ ПОСТСПОЖИВАННЯ

Бейлін М.В. доктор філософських наук, кандидат технічних наук, професор,

Желтобородов О.М. кандидат історичних наук, доцент

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

***Анотація.** Обґрунтована ідея трансформації ігрової природи спорту в інформаційному суспільстві постспоживання. Відзначається вирішальна роль мас-медіа та Інтернету, які успішно забезпечують функціонування культури «розваг». Вказується на виняткову популярність спортивних телепередач у записі, що викликає ефект «подвоєння реальності» (М. Луман) і на відміну від гри за правилами, спортивна передача виключає постійний «контроль межі».*

***Ключові слова:** спорт як ресурс, спортивна гра, шоу-бізнес, рекламний бренд, віртуалізація сфери дозвілля, розважальні проекти.*

Вступ. Масштаби та динаміка наростання інформаційної потужності сучасного соціального світу включають у свій простір багатовимірний континуум спорту. Спорт перетворився на соціально значущий вид діяльності та сформував власне соціокультурне середовище і нормативно-ціннісні пріоритети. Суттєві зміни у сфері сучасного спорту детерміновані низкою факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру. Соціодинаміка культури і спортивної галузі ускладнила проблемне поле феномену спорту. Останні десятиліття відзначені тим, що процеси глобалізації та високі темпи поширення інформаційних потоків, по суті, кидають виклик традиційній сутності спорту, який зазнає низки негативних змін. З культурної універсалії, видовищного явища та способу самовдосконалення людини спорт

перетворюється на владно-інформаційний ресурс: стає товаром, рекламним брендом, засобом віртуалізації сфери дозвілля та іншими формами, які «вриваються» у сферу особистісного буття і дуже неоднозначно впливають на людський світ. Тенденції дегуманізації культури та життя, з одного боку, і зростання частки електронно-опосередкованих форм комунікації у житті людей, з іншого, знаходять свій емпіричний прояв і у сфері спорту. В наявності помітне зміщення пріоритетів у ціннісному просторі сучасного спорту: його аксіологічний вектор значно меншою мірою спрямований на духовно-моральні сторони фізичної культури, ніж на ринково-комерційні. Менеджмент і спонсорство все частіше визначають контури та перебіг спортивних змагань на шкоду гуманістичним установкам на масовий розвиток фізичної культури як однієї з умов гармонізації в індивідуальному бутті цінностей життя та цінностей культури. Ігрова природа спорту також зазнає певних деформацій, пов'язаних з постмодернізмом у суспільстві постспоживання, для якого характерні етичний релятивізм, естетичний плюралізм і самодостатній принцип переоцінки цінностей [1]. Все частіше видове розмаїття спорту використовується у форматі шоу-бізнесу, у численних естрадно-розважальних проектах, у «гламурній» сфері споживання, яка не може не позначитися на характері глядацького сприйняття спортивної гри. Таким чином, у процесі стрімкої зміни сучасного суспільства у зміні соціокультурного пріоритету проблемний простір ігрової діяльності та спорту, їх сутності, форм та можливостей розвитку набувають нових граней. У зв'язку з цим зростає потреба в соціально-філософському аналізі ігрової діяльності та спорту в інформаційному суспільстві, результати якого мають важливе науково-теоретичне та практичне значення для утвердження гуманістичних життєвих орієнтирів.

Мета дослідження та завдання дослідження. Виявити місце спорту у життєдіяльності суспільства постспоживання та провести аналіз причинно-

наслідкових аспектів трансформації цього багатогранного та динамічного явища.

Матеріал і методи дослідження. Ігрологія як система наукового знання нерозривно пов'язана з розвитком теорії гри та ігрової діяльності людини у працях Аристотеля, Е. Берна, К. Гросса, Г. Карра, Е. Клапареда, М. Лацаруса, Д. Патрика, С. Холла, Г. Спенсера, Е. Финка, З. Фрейда, Ф. Шиллера. У дослідженні Й. Хейзінга гра постає як необхідний спосіб соціального життя, те, що підтримує ідеал, який у свою чергу є визначальним для духовної культури епохи. Як культурологічний феномен гри у сукупності її модальностей виступає стилеутворюючим чинником сучасної культури у «постіндустріальному суспільстві» та його особливостей (Д. Белл, О. Тоффлер, Ж. Фурастьє, А. Турен, С. Хантінгтон).

Результати дослідження та їх обговорення. Спорт як соціально-культурне явище, схильне до трансформацій статусного та функціонального характеру, розкривається через категорії: «діяльність», «праця», «навчання», «гра» та «комунікація». Як вид спорт діяльності охоплює власне змагальну діяльність, спеціальну підготовку до неї, а також специфічні відносини та норми поведінки, що складаються на основі цієї діяльності. Для розкриття соціокультурної цінності спортивної діяльності важлива думка про те, що діяльність реалізує себе у вельми специфічній формі – у спілкуванні чи комунікації. Специфічною рисою спорту як виду ігрової діяльності є те, що він виступає ефективним способом емоційного та вольового регулювання особистості. Для спортсмена самоконтроль та саморегуляція є базовим станом. Оптимальне поєднання всіх компонентів регуляції допомагає у розвитку фізичних якостей індивіда, закріпленні та вдосконаленні рухових навичок та адекватності вегетативних реакцій його організму, а також у процесі особистісного становлення спортсмена [4]. Для досягнення успіху у спортивній діяльності спортсмену необхідно активізувати механізми, що регулюють стан його організму. Процеси регуляції неминуче приводять

спортсмена у стан психічного напруження – процесуального (за умов тренування) і результативного (у ході змагань). Психічне напруження може впливати на результати діяльності позитивно (активація всіх функцій і систем організму, висока продуктивність діяльності) і негативно (перенавантаження, страх перед взяттям «висоти», недостатня мотивація, невпевненість у собі). Спорт як вид ігрової діяльності має низку особливостей. У звичайній грі людину цікавить не стільки сам результат, скільки ті емоції, які вона викликає, задоволення, яке людина отримує від заняття цією діяльністю. Мотив ігрової дії лежить не у результаті дії, а у самому процесі, тому гра носить не утилітарний, а символічний характер. Спортивні змагання є особливий простір комунікації, де відбувається встановлення різноманітних контактів між індивідуальними і колективними суб'єктами. Спортивна комунікація проявляється у різних сферах: у реальному часі спортивного змагання, у масмедійних текстах та трансляції спортивних змагань. У динаміці сучасного спорту чітко виділяються дві тенденції: поширення загальнодоступного (масового) спорту і розвиток спорту вищих досягнень («чемпіонського»). Інформаційне суспільство вносить суттєві зміни у сутність та організацію спорту. Посилюється його професіоналізація та комерціалізація, потреба у видовищності спортивних змагань.

Сьогодні спорт як специфічний тип змагально-ігрової діяльності з її гуманістичним потенціалом знаходить прояв не лише у сфері дозвілля, а й у політиці, економіці, управлінні, підприємстві, освіті, повсякденному житті. Соціально-культурна сутність спорту виявляє себе у різних видах актуалізації ігрового початку. Ігрова природа спорту розкривається через низку важливих характеристик: змагальність, екзистенційну напруженість, соціально-психологічний стан та комунікативність. Європейські філософська думка XX століття вбачає джерело культури у здібності людини до ігрової діяльності. Г.-Г. Гадамер аналізує історію та культуру як своєрідну гру у

стихії мови та описує спосіб буття гри як «саморепрезентацію» індивіда. Й. Хейзінга розмірковує про те, що гра завжди «розігрується»: якимось зіграна, вона відразу ж закріплюється як культурна форма, залишається в пам'яті як духовна цінність, передається через покоління і відтворюється в будь-який час, навіть після тривалої перерви. Е. Фінк вказує на «функціональне задоволення» від гри, яке виникає від особливого змішення реальності та нереальності [2]. Гра перманентно перетворюється на серйозне, а серйозне – на гру. Спортивна передача як розвага не передбачає жодної взаємної додатковості у поведінці партнерів та жодних попередньо узгоджених правил. Привабливим для глядача є те, що він може сприймати чи не сприймати ці правила. Сектор реальності, в якому конституюється світ глядача, отримує оптичне та акустичне маркування у вигляді екрану телевізора вдома або, наприклад, у спеціальному кафе для футбольних уболівальників. Відбувається своєрідне перетинання кордонів реального та фіктивного часу: глядач здатний спостерігати початок і кінець гри, що виключається в його справжньому повсякденному житті; він ніби автоматично виокремлює час розваг зі свого власного часу. При цьому сама розвага глядача не є чимось нереальним. Вона передбачає очевидні самопороджені двосторонні об'єкти, які й уможливають перехід із повсякденної реальності в ілюзорну [3].

Ігрова природа спорту, як і раніше, залишається виразною у своїй святковості, напруженості, свободі дій та творчості. Проте спостерігається і трансформація спорту, все ширше використовуються новітні технології, організатори спортивних заходів намагаються задовольнити потребу людей у розвагах, можливості створення позитивного настрою, відчуття відпочинку у складному ритмі сучасного інформаційного суспільства. Спорт як вид ігрової діяльності має багаторівневий та суперечливий характер. Історично склалося так, що властивий грі дух змагальності та суперництва незмінно «гаситься», локалізується у межах суворо встановлених правил. Спорт як «змагальність»

і як «гра за правилами» має різні полюси напруженості: змагальність передбачає свободу, правила – нормативність; змагальність уособлює святковість, правила – серйозність; змагальність пов'язана з емоційно-вольовим підйомом, гра за правилами вимагає «стереотипного» примусу. Інакше кажучи, на одному полюсі – поетичність і ілюзія просторової «вихованості» гри з повсякденного життя, на іншому – логічність, необхідність підпорядкування, перебування у практичній сфері з її прагматичними установками [5]. У суспільстві спостерігається комерціалізація спорту: «великий бізнес» дедалі частіше вторгається у традиційний хід спортивних змагань, трансформує колишні цінності. Практично у всіх видах змагань останніми роками триває жорстка боротьба за глядачів. Видовищність як особливість спортивних ігор завжди була фактором їх популяризації, а в даний час стала основою комерціалізації спортивної сфери в цілому. Підставою для такого твердження є дві нові тенденції: підвищується рівень заформалізованості у сфері організації спорту та втрачається функція спорту як інтегруючої сили всіх інших форм культури. У гонитві за видовищністю спортивних ігор та з метою розширення кола глядачів організатори змагань намагаються модифікувати правила спортивних ігор. Реалії інформаційного суспільства вносять корективи до традиційного розуміння спорту як ігрової діяльності. Тонка грань співвідношень «свобода – нормативність», «святковість – примус», властива спортивним змаганням, специфічним чином віддзеркалюється в управлінській сфері. В умовах суспільства широких комунікаційних можливостей пріоритетним механізмом влади стає не використання панування та примусу, що заперечує можливість вибору, а упорядкування соціальних ситуацій, комунікація, діалог та відкритість альтернативним діям.

Висновки. В інформаційному суспільстві постспоживання ігрова природа спорту перетворюється на різновид владно-політичної гри, що передбачає маневрування, створення ситуативних союзів, закулісні

домовленості, угоди та задуми, приховані за фасадом зовнішньо бездоганних суспільних відносин. Влада як диспозитивне поняття трактується як смислове ядро потенційних можливостей та дій індивіда або групи, як асиметричність соціальних відносин; як децентрована мережа реальних конфронтацій; як гра, що шляхом зіткнень трансформує та посилює множинність відносин; як поле гри, що відбувається відповідно до закономірностей та правил, сформульованих у її просторі; як мережна та міжмережева взаємодія та складне переплетення форм формальної та неформальної взаємодії. Реаліями інформаційного суспільства стали ігри, які з розваги та інструменту для саморозвитку перетворилися на справжню спортивну індустрію.

Перспективи подальших досліджень. Вивчення соціодинамічного аспекту фізичної культури, змінюване співвідношення конструктивного і деструктивного початків у її реальному стані заслуговує на глибоке вивчення з метою вироблення проєктивного підходу до феномену спорту в цілому.

Список використаної літератури

1. Газнюк Л.М., Бейлін М.В. Трансформація бажання в суспільстві «постспоживання». *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*. 2020. Випуск (63), С. 59–70. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2020-63-7>.
2. Ібрагімов М.М. Філософія спорту в генезі історико-культурологічних студій та вітчизняних перспектив. *Філософська думка*. 2014. №1. С. 97–110.
3. Лютий Т.В. Маргінальність у людському бутті. Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного : кол. монографія / ред. Євген Андрос. К. : Наукова думка, 2010. С. 217–233.
4. Осипов А.О. Тілесність та символічний характер духовності. *Мультиверсум. Філософський альманах*. К., 2012. Вип. 9 (117). С. 15–26.
5. Савостьянова М.В. Нові цінності постіндустріального суспільства. *Вісник Житомирського національного університету*. 2011. Вип. 59. С. 9–13.

СПОРТ ЯК ЗОНА СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ МОЛОДІ

Газнюк Л.М. доктор філософських наук, професор

Орленко О.М. кандидат історичних наук, доцент

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

***Анотація.** Спорт розглядається як механізм виникнення соціальної мобільності та можливість доступу соціальних ресурсів через наявність спортивних досягнень. Спорт аналізується з позицій соціального контролю, самоідентифікації та попередження девіантного поведінки.*

***Ключові слова:** цінності, ідентифікаційні стратегії, життєва позиція, соціальна дезінтеграція, фанати, соціальна мобільність, девіантна поведінка.*

Вступ. Сучасна молодь опинилась у коловороті проблем соціального самовизначення, пошуку роботи, завоювання стабільних соціальних позицій, отримання якісної освіти. Перед кожною молодою людиною виникає проблема соціальної інтеграції, входження в ту чи іншу професійну сферу, визначення її статусної позиції та ідентифікаційної стратегії. Ризики безробіття, погіршення здоров'я, невизначеності майбутнього негативно впливають на соціальне самопочуття молоді, наслідком чого є виключення із суспільства стратегії, відхилення базових норм і цінностей, поширення соціальних відхилень. Сьогодні молоді люди перебувають під подвійним впливом постмодерністських і демодерністських тенденцій: пролонгованості навчання, негарантованості соціального статусу та скорочення можливостей вертикальної соціальної мобільності, масової бідності та повернення до споконвічних солідарностей. Молодь відноситься до «покоління реформ», найбільш адаптованої і символічної групи, і одночасно відзначається її матеріальне недоспоживання, несамостійність життєвих позицій, внутрішня і зовнішня міграція [3]. Таким чином, в аналізі та оцінці перспектив молоді не

вдається уникнути контрастів, які відображають соціальну невідповідність молоді та невизначеність в умовах соціальної дезінтеграції та демодернізації суспільства. Перехід молоді до дорослого стану, її соціальні переміщення залежать від влаштованості до суспільних структур, а також від формування позитивної ідентифікації з ними. Криза традиційних соціальних інститутів інтеграції, яка виражається в соціальній аномії, неефективності офіційних інтеграційних моделей викликає дослідницький інтерес до альтернативних механізмів спорту, сфери дозвілля та молодіжної субкультури. У сучасному суспільстві спорт постає як сфера діяльності, образ життя, соціальний інститут з функціональними, організаційними, суб'єктивно ідентифікованими параметрами. Разом з тим, спорт стає і зоною ризику, діяльністю неформальних груп, агресії, масового насильства та ненависті [2]. Молодь або активно займається одним із видів спорту, або є пасивними споживачами, спортивними вболівальниками. Активні позиції відзначаються тільки у спортивних фанатів, особливої страти молоді з спрямованістю на спорт, як на спосіб насилля і групової переваги.

Мета дослідження та завдання дослідження. Визначити роль спортивних практик у виборі ідентифікаційних стратегій молоді, виявити місце спорту у ціннісній ієрархії молоді та описати соціальні ідентичності спортивних фанатів, як сконструйованої соціальної спільноти.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження зарубіжних соціологів П. Бурдье, Э. Гідденса, Н. Бауерса, Л. Бердона стосовно ідентифікаційних позицій, у яких спортивні досягнення або невдачі визначають не тільки ставлення до спорту, але й до суспільства, дорослого населення та своїх однолітків. Соціологічна традиція дослідження спорту П. Сорокіним, Т. Парсонсом, Р. Парком, в контексті якої виявляється диференціююча роль спорту, як специфічної соціально-професійної діяльності та стратегії входження в інтегративну підсистему суспільства.

Результати дослідження та їх обговорення. Інтеграція молодого покоління з суспільством успішно проходить в товариствах «футбольної культури», незважаючи на дефіцит можливостей отримання освіти молоді та добре оплачуваної роботи. Західні суспільства демонструють домінування постматеріалістичних цінностей, до яких входять і спортивні досягнення, як критерії соціалізації особистості. Престижними становляться не тільки статусні або професійні досягнення, особисті успіхи в спорті посіли місце в шкалі індивідуального самопочуття. Спорт посилює відчуття «онтологічної безпеки» (Е. Гідденс), солідарності з іншими людьми (Е. Еріксон), знижує невизначеність і суперечливість ідентифікаційних моделей. Серед молодих людей, залучених до сфери спорту у два рази більше «конформістів», які володіють традиційними громадянськими ідентичностями. Витіснення спорту на периферію суспільного життя в спільноті негативним чином впливає на перспективи соціального, громадянського та професійного самовизначення молоді, призводить до групового ескейпізму, втрати громадянства, індиферентності громадянської позиції спортсменів. Існування індивідуальної відповідальності складається в пріоритетних кількостях, спрямованих на затвердження колективної ідентичності, у таких колективних видах спорту, як футбол, хокей, баскетбол, волейбол, гандбол. Друге, не менш важливе питання полягає в потенціалі соціалізації спорту, ослаблення його впливу на перевизначення ідентичності молоді і, як наслідок, її участі у соціально активному житті, на фоні власних цінностей молоді, які у своїй основі негативні. Прибічники структурно-функціонального підходу вважають, що особистісні досягнення, домінуючі в спорті, підвищують можливості адаптації до зовнішнього соціального середовища. Виклики глобалізації, ситуативні ризики перевизначають ставлення до спорту в епоху «високої сучасності» (Е. Гідденс). Теорія «ризиків» (У.Бек, З. Бауман) описує спорт, як механізм «елімінування» або «локалізації ризиків», і як механізм демократичного,

комунікативного дискурсу. Адаптивність відповідальності спорту до нової «рефлексивної сучасності» виявляється в критеріях «соціальної відповідальності» та «перерозподілу ризиків». Аналіз спорту в «групових диспозиціях» дозволяє відрізнити об'єктивну групу «спортсменів-любителів» і спорт, як соціальний корпус, що володіє ідентичністю, загальними інтересами, соціальним спорідненням і соціальною номінацією, як системою соціальних взаємодій [4].

«Діахронне» бачення спорту відображає можливість «соціального виклику», незалежного від соціальної позиції, тобто підтримує його автономність і «перенос» ідентичності [1]. Процеси, що проходять у сфері спорту, істотно впливають на життєві долі молодого покоління та соціальне самопочуття.

Спорт впливає на соціальну стратифікацію суспільства, тому що заняття такими видами спорту, як теніс, гольф, крикет стали соціальним маркером, показником соціокультурної дистанції. Масові види спорту сприяють або соціальній мобільності низів, або формують культуру переваги чи агресії. Співвідношення соціальних позицій зі спортивними практиками залежить від соціальної ідентичності, належності до соціальної системи цінностей і норм.

Конструктивна модель спорту дає можливість зв'язати поведінку соціальних акторів у контексті спортивної практики з певними соціальними позиціями. Варіативність ідентифікаційних моделей молоді залежить від включеності до сфери професійної діяльності, освіти, досвіду, а соціальні практики спорту забезпечують альтернативні або компенсаційні ідентифікаційні стратегії при включенні у професійну сферу. Спорт є сферою наочного впливу, що має за мету ієрархію соціальних рангів та вертикальну інтеграцію з практичним використанням ресурсів примусовості. Горизонтальні відносини обмежені мікросоціальним рівнем, як то спортивні секції, прийняття рішення закріплено за організаційно-управлінськими структурами спорту.

Конструктивістська модель спорту інтерпретує спорт, як простір спорту, в якому соціальна дистанція переводиться в логіку спорту, тобто соціальні інтереси, переваги впливають на вибір у спорті. Успіхи в спорті розглядаються, як підтримка існуючих на рівні соціальних практик відмінностей, і спортивні практики, у свою чергу, формують певний інституційний порядок, хоча з масовізацією спорту нівелюються структурні відмінності, посилюється значення соціальних переміщень, практичних потреб спорту [5].

У сучасному соціумі спорт виконує як інтегруючу, так і диференціюючу і функцію, що пов'язано з закріпленням за спортом статусу соціального фільтра (клубний, елітний спорт). Спорт, як масове видовище та форма дозвілля, формує традиціоналізм у сприйнятті цінностей, почуття колективізму та волю до перемоги. Соціальні відмінності відтворюються демонстрацією видів спорту з високими матеріальними витратами і перенесенням соціальної фрустрації неадаптованих спільнот у тілесно-контактних видах спорту, де розкріпачення, відчуття рівності пов'язані з фізичним насильством і відчуженою позицією до офіційних норм [6]. Соціальні стратегії сучасної молоді є нестабільними, перебувають у стані невизначеності, що впливає на формування та підтримання ідентичності молоді соціальними практиками спорту. Однак вплив спортивних практик на ідентифікаційні моделі молоді обмежений конкуренцією з боку сфери дозвілля та ослабленням ідентифікаційного потенціалу спорту, що пов'язано з поширеністю неформальних спортивних практик. Диверсифікація спортивних практик, звуження соціальної сфери спорту в процесі професіоналізації блокують включення ідентифікаційних стратегій молоді до символічного простору спорту. У системі соціальних цінностей молоді цінності спорту визнаються поряд з цінностями освіти та професійної кар'єри. Молодь позитивно оцінює гідність, особливий успіх, змагальність, мужність, а також колективізм, самопожертвування, які асоціюються з

традиційними цінностями спорту. Цінність спорту прагматична, оскільки зв'язується з необхідністю підтримки високого життєвого тону та високою самооцінкою. Таким чином, спорт переходить до категорії інструментальних особистих цінностей, таких як особистий успіх, здоров'я та можливість самореалізації у спортивній сфері.

Спортивні фанати складають групу молоді, як сконструйовану соціальну спільноту з девіантною ідентифікацією. Вихідці з соціально неблагополучних районів, міських «гетто», прибічники силової форми вирішення проблемних ситуацій у стані культурного конфлікту стають групою «викиду агресії» і повернення до архаїки, поділу на «свої-чужі». У середовищі спортивних фанатів формується система залучення представників адаптованих прошарків, демонструючи віддаленість від офіційних ідентифікаційних символів і негативну солідарність.

Висновки. Молодь часто орієнтується на ризиковані соціальні стратегії, пов'язані з невизначеністю життєвого старту, загрозою життя і здоров'ям, деструктивністю можливої самоорганізації. Спорт містить кваліфіковані ризики, проте не обіцяє миттєвого успіху в силу вбудованих соціальних фільтрів і роздільних бар'єрів. Соціально-побутова дискримінація, нехтування нормами у неспортивних сферах вважаються більш привабливими, ніж включення до системи соціальних відмінностей і відповідного соціального споживання.

Перспективи подальших досліджень полягають у теоретико-практичному осмисленні спорту, як інституту соціалізації та ідентифікації сучасної молоді. Потребують більш глибокого дослідження можливості самовизначення в спорті в умовах неповної інтеграції до соціально-професійної структури, при цьому спортивні практики постають як альтернативні або компенсаторні ідентифікаційні стратегії, здатні сформуватися, як серійні колективні ідентичності.

Список використаної літератури

1. Газнюк Л.М. Філософські етюди екзистенціально-соматичного буття. Монографія К.: ПАРАПАН, 2008. 368 с.
2. Ібрагімов М.М. Спорт як експлікація «людино(без)мірності» у життєтворчому процесі. *Практична філософія*. 2013. № 1. С. 229-234.
3. Кириленко О. Інституціональні трансформації сучасного спорту. Рівне, 2011. 522 с.
4. Лактіонова А. В. «Людиномірність» в ракурсі практичної філософії. *Практична філософія*. 2012. № 3. С. 170-174.
5. Лукашук В. І. Спорт як індикатор якості життя. *Парадигми здорового способу життя : духовні та фізичні компоненти*. К., 2010. 238 с.
6. Hoberman J. Mortal Engines. The Science of Performance and the Dehumanization of Sport. New York: Free Press, 1992. 221 p.

РЕЛІГІЙНО-МІФОЛОГІЧНІ СЮЖЕТИ У СТРУКТУРІ СПОРТУ

Гончаров Г.М. кандидат філософських наук, доцент

Салтан Н.М. кандидат історичних наук, доцент

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

***Анотація.** Спорт розглядається як соціоцентрична неорелігія, наповнена смислами й міфологічними сюжетами, яка не виходить із наявності трансцендентного начала, але передбачає сакралізацію, фетишизацію об'єкта поклоніння, що виник усередині суспільства, наділяє цей об'єкт надприродними якостями, і реалізується через гру як спортивну подію.*

***Ключові слова:** спорт як подія, повсякденність, спортивні практики, міфологічні сюжети, нерелігійні смисли, агон, ритуалізовані дії.*

Вступ. Людина занурена у повсякденний світ соціального буття, яке пригнічує та усереднює її життєві інтенції. Повсякденне життя розпадається на безліч незалежних одна від одної подій, у яких проявляється небезпека втрати життєвого сенсу. Сенси, надані людині ззовні, із соціального світу, не проживаються, як життєві, вони цілком розуміються, як нав'язані і ворожі індивідуальності. Дана ситуація духовної відчуженості пригнічує людину, наганяє тугу, але, незважаючи на численні життєво-повсякденні протиріччя, як зуміє людина подолати ціннісну кризу всередині себе і зовнішнього світу, знайти та актуалізувати особистісний сенс у житті? У житті сучасної людини таким феноменом виступає спорт, як соціальне явище, яке набуло свого широкого поширення завдяки смисловим особливостям спортивної події.

Мета дослідження та завдання дослідження. З'ясувати смислові характеристики спортивної події, як соціокультурного явища, яке наповнене релігійними сенсами і міфологічними сюжетами, що визначають повсякденне життя сучасної людини.

Матеріал і методи дослідження. Соціально-філософські концепції, що розглядають соціальну реальність та її утворення, як цілісне явище, що визначило спосіб розуміння та осмислення спорту, як феномена життєдіяльності людини. Через концепцію З. Фрейда (свідоме - несвідоме, «Я», «Воно» і «Над-Я», інстинкт смерті та інстинкт життя) визначаються символічні ролі учасників футбольного матчу, виявляється сублімативна реальність футболу, як ігри, що символічно відтворює несвідомі бажання та інтенції індивіда. У термінах психоаналізу К.-Г.Юнга футбол тлумачиться як факт відтворення колективним несвідомим архетипу стародавньої агональної боротьби, в якій змагаються кращі чоловіки своїх племен за право володіння чимось безумовно цінним. Теорія психоаналізу А. Адлера показує, що футбол важливий як символічне задоволення і компенсація безпосереднього почуття неповноцінності і зміцнення почуття своєї переваги.

Результати дослідження та їх обговорення. Сучасний спорт сформований європейськими цінностями, що увібрали до себе досвід ігрових практик архаїчного часу. Становлення та розвиток професійного спорту в межах ігрових практик від архаїчного часу до сучасності знаходиться у прямій залежності від конкретно-історичних умов, визначається соціальними цінностями, нормами та настановами конкретних історичних епох. Буття гри аналізується як соціокультурна подія античного суспільства. Сама гра іманентна людській природі, це основний екзистенційний феномен індивіда, що пронизує все життя. Для людини гра не залишається просто безпосереднім проявом життя, вона переживає її як змагання, у формі прагнення проявити силу, волю, інтелект, навіть якщо гра є розвагою, де потрібна чітка організація ролей і точне дотримання правил. Ритуал, як один із засобів регулювання соціального життя, завжди існував як особлива, священна гра, яка нічого спільного не має з повсякденним життям, але здатна впливати на нього [5]. Практично жоден обряд посвяти та освячення не обходиться без створення штучних положень відокремленості та

винятковості для виконавців. Більше того, у ритуальній практиці немає поділу учасник дійства / глядач. Всі без винятку включені в єдиний простір, всі знаходяться тут і зараз і беруть участь у дійстві. В античному світі культурне життя будувалося на відтворенні минулого досвіду та усталеної традиції. Це відтворення здійснювалося за допомогою обряду, який і був формою буття традиції. У давньогрецькій культурі розвивається агон, ритуальність якого виходила з того, що він був змаганням богів, а не людей. За людину вирішують боги, а їй залишається лише повторити у змаганні те, що було вже колись зроблено одним з богів-героїв. Це було повторення, відтворення змагання, того, що відбувалося, дотримання заповіді, вираженої в «Іліаді» - сміливо битися завжди, переважати в битві над усіма. У Олімпійських іграх, як ритуалізований події спочатку існувало певне внутрішнє протиріччя, бо ритуал є точним відтворенням певного дійства, дотримання зразка, що виключає ідею змагальності. Олімпійські ігри Еллади задавали форму ритуалу, сенс Ігор був в участі заради перемоги, а тому ігрова практика набувала рис спортивної, коли цінувався не сенс перемоги, а факт перемоги, коли ритуал перетворювався на видовище [2]. Процес професіоналізації спортивної події постав сублімативною практикою самореалізації людини в суспільстві, можливість реалізації її внутрішнього світу, виявлення якого у соціальному житті було нереальним. Спортивне змагання реалізує одну з найбільш архаїчних потреб людини, а саме потребу у боротьбі, в активному та безпосередньому суперництві, в якому завжди має визначатись переможець. Суперництво і навіть окремі форми насильства учасників по відношенню один до одного на спортивних аренах, мають характер заміщення певної руйнівної енергії в людині. Спорт, як приклад соціально дозволеного насильства, скоєного у межах заздалегідь обумовлених правил, коли змагання перетворюється на легітимну форму сублімативно-ритуалістичної боротьби.

Міфологія у спорті постає як засіб опису та інтерпретації спортивної події, як релігійної, оскільки часто звертається до емоційних переживання людини. При цьому сама спортивна міфологія, як будь-яка сучасна міфологія, виникала не стихійно, але строго раціоналізовано, як певна картина світу для життєдіяльності суспільства і людини в ньому. Релігійний характер сучасного спорту проявляється через певні форми інституціоналізації, окреслюючи зв'язок людини і людства з безумовним початком і осередком всього існуючого. Тим самим релігія означає прагнення людини до занурення в реальну повноту буття, в такий стан, де вона не буде відчувати ніяких негативних переживань [1]. Дана спрямованість іманентно існує в соціальності, як сукупний вираз релігійних устремлінь. До системи, що оформлює та інституціоналізує сакралізацію масового шанування соціального об'єкта, включається спеціальна ідеологія, яка закріплюється ієрархізованою організацією та підтримується регламентованими обрядами, культами та системою символів [3]. Релігійний характер спорту визначається, як на рівні індивіда, так і на рівні суспільства. Інституціональні структури спорту мають сувору ієрархію організації, що у певній мірі дозволяє порівняти їх із такою релігійною ієрархією, як церква. З іншого боку, люди відвідують храми, якими можна вважати стадіони, де відбуваються змагання, як своєрідні культові практики, і де людина найбільше наближена до відчуття повноти буття, безпосередньо здійснюючи її створення. Спортивні свята складаються, як регламентовані обряди, що здійснюються за певними правилами, де кожен знає, що робити. Завершальним аспектом сакралізації виступає система символів, яка пов'язує у щось цілісне сприйняття та переживання реальності спорту у вигляді футбольної гри індивідом і соціальною групою. У спорті символізація знаходить своє вираження у тих, хто безпосередньо творить спортивну подію, тобто у спортсменах. Їхня поведінка, почуття, емоції, їхнє вбрання та образ - все, що для віруючого виражає «невимовне». Якщо ідеологія, як мета,

до якої має прагнути і якій має присвячувати себе віруючий, то міф, міфологічні практики актуалізують і показують, як це має відбуватися. Тим самим міфи вказують засоби досягнення поставленої мети. Міф розглядається як конститутивний світогляд, що містить у собі онтологічну модель тлумачення. Він має свою раціональність, виявляючи структуру, подібну до структури звичайного повсякденного досвіду, при цьому міфи в типізованій, чуттєво доступній формі встановлюють нормативні зразки реальності та сенсу. Якщо міф – це первинна реальність, що існує незалежно від її усвідомлення людиною, то міфологія – це інтерпретація міфу у певних цілях, наприклад, для розкриття міфічного сюжету. Спортивний міф втілюється в структурованих ситуаціях-прикладках, як то олімпійські ігри, народні ігри тощо і зображується через ефектні постановки рольової динаміки в образах поведінки спортсменів та глядачів та конфронтаційних структур свій/чужий. Міфічна сфера спорту актуалізує прагнення до абстрактних ідеально-типових зразків дії, зокрема, поведінка, орієнтована виключно для досягнення успіху, і є засобом прилучення до останнього. Міфологія професійного спорту також має сублімативний характер. Дійсно, адже особливість формування сучасного міфічного сюжету полягає в тому, що воно відбувається зовсім не природним чином, а штучно та раціонально. Онтологія спорту, як сучасного міфу відкриває людині засоби пояснення та прояснення її власного світу, вона постає як системність, зв'язковість, загальність. Враховуючи, що все задіяне у спортивній події має свої міфи – спортсмени зі своїми результатами, їх образи-іміджі, участь глядачів формують міфологію спорту як систему індивідуальних проєкцій, необхідним чином перетворюючись на систему колективних проєкцій. Її визначальною ланкою виступає міфічний герой, чиї дії і задають динаміку взаємовідносин між зазначеними міфічними елементами, при цьому, сучасна міфічна модель переінакшує традиційний міфічний сюжет – сьогодні міфи, в тому числі спортивні, вже не створюються під міфічних героїв, навпаки, міф

виникає до героїв. Слід враховувати, що сам по собі герой-спортсмен не має значення, він - явище соціальне, а отже повинен і зобов'язаний жити відповідно до потреб глядачів, які бажають бачити в ньому величний образ з надприродними можливостями. Міфічний характер спорту перетворюється на релігійний, формує і завдає мети людської життєдіяльності. Герой актуалізує усвідомлення людиною власної національної ідентичності, зміст міфів часто змінюється, але залишаються постійними сюжети спортивної міфології, у яких відбувається зміна сенсів. Ці сюжети, маючи онтологічний статус, відповідають фундаментальним проблемам, які доводиться вирішувати все своє життя, і дозволяють йому виходити за рамки повсякденності. Дії людей, що належать до фан-руху і перебувають у просторі стадіону, гранично автоматичні і неусвідомлювані, коли в їхньому мисленні панують найпростіші стереотипні асоціації та кліше, що задаються через використання конкретних образів. Напрямок дій фанатських мас, що стверджують свою ідею, або заздалегідь запланований, або спонтанний, але залежний від подій на футбольному полі, як-то безчинства на стадіоні [4]. Символічна реальність футболу як гри, як для учасника, так і для глядача виявляє можливість для втілення прихованої несвідомої реальності людини, прихованої архетипічної реальності, яка закладена в неї спочатку з народження. На рівні окремої особистості спорт, як сублімативна практика, постає як можливість втілення, матеріалізації в самій спортивній події певної внутрішньої реальності людини. Це означає, що для неї немає виходу у повсякденному житті людини, а спорт дозволяє це робити (наприклад, агресія, насильство). Однак на прикладі сучасного футболу розкривається інша ситуація. Символічна реальність футболу як гри, як для учасника, так і для глядача, виявляє можливість для втілення прихованої несвідомої реальності людини, прихованої архетипічної реальності, яка закладена в неї спочатку з народження.

Висновки. Сучасний спорт, як і неорелігійна форма свідомості сублімує прагнення людини до набуття повноти буття. Неорелігійний характер спортивної події задається інституційними формами сакралізації соціального об'єкта, включаючи ідеологію, ієрархізовану організацію, культ, систему символів. Міфологія спортивної події постає, як засіб розкриття неорелігійного характеру спорту. Міфологічна форма свідомості у спорті задається на основі міфологічних сюжетів, як результат взаємодії спортсменів та глядачів, індивіда та соціальної групи. Релігійно-міфологічна структура спорту виявляє неорелігійну природу спортивної події у вигляді фетишизації соціального об'єкта, де міфологія виступає засобом закріплення та утвердження цієї природи. Показано, що ця структура задається як система індивідуальних та соціальних проекцій.

Перспективи подальших досліджень Сучасний спорт можна розглядати, як сублімований вираз індивідуального та соціального буття людини, в межах якого, як для індивіда, так і для соціальної групи, можлива смислова реалізація та матеріальне втілення певних соціально заборонених інтенцій. Сучасну спортивну подію доцільно інтерпретувати, як легітимну форму соціально дозволеного насильства та реалізацію прагнення владної переваги.

Список використаної літератури

1. Газнюк Л. М., Гончаров Г. М. Антропологічний вимір тіла і плоті в християнській традиції. *Практична філософія*. 2008. № 1. С. 155-160.
2. Ібрагімов М.М. Теософія спорту: «правильна аскеза» в концепті самозбереження людини. *Вісник Черкаського ун-ту: зб.наук праць*. Черкаси, 2014. Вип. № 11(304). С.42-51.
3. Ashworth C.E. Sport as symbolic dialogue. *Sports: readings from a sociological perspective*/ed. by E.Dunning. Toronto, Buffalo: University of Toronto Press, 1972. P.40-46.

4. Dunning E., Elias N. Folk football in medieval and early modern Britain. *Sports: Readings from a sociological perspective* / ed. by E. Dunning. Toronto, Buffalo: University of Toronto Press, 1972. P. 116-132.
5. Guttmann A. From ritual to record: the nature of modern sports. N.Y.: Columbia University Press, 1978. 224 p.

СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА СПОРТСМЕНІВ ДО КОНКРЕТНОГО ЗМАГАННЯ

Джерелій В.В. кандидат юридичних наук

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків,
Україна)*

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі спеціальної психологічної підготовки спортсменів до конкретного змагання. В ній розглядаються основні аспекти психологічної підготовки спортсменів, такі як ментальна тренування, стратегії підвищення мотивації, управління стресом та емоціями під час змагань. Автор також розглядає практичні методи та техніки, які можуть допомогти спортсменам підготуватися психологічно до важливих змагань.*

***Ключові слова:** спеціальна психологічна підготовка, спортсмен, змагання, ментальна тренування, мотивація, стрес, емоції, психологічна підготовка спортсменів.*

Вступ. Спортивні змагання вимагають не лише фізичної підготовки, але й міцної психологічної стійкості та концентрації. Спеціальна психологічна підготовка стає важливим елементом успішного виступу спортсменів на великих змаганнях. У цій статті ми розглянемо ключові аспекти спеціальної психологічної підготовки спортсмена до конкретного змагання. Від ментального тренування до стратегій управління стресом та емоціями – ми дослідимо, які практичні методи та техніки допомагають спортсменам досягати психологічної готовності для досягнення великих спортивних результатів.

Мета дослідження: даної статті полягає в дослідженні та огляді основних аспектів спеціальної психологічної підготовки спортсменів до конкретного змагання. Ця стаття спрямована на виявлення та пояснення ключових психологічних факторів, які впливають на успішність виступу

спортсменів під час важливих спортивних подій. Мета також полягає у визначенні практичних методів та стратегій, які допомагають спортсменам досягати оптимального психологічного стану для досягнення високих результатів у спорті.

Завдання дослідження:

1. Розглянути основні принципи та підходи до спеціальної психологічної підготовки спортсменів до змагань.
2. Дослідити методи ментального тренування, що допомагають підвищити концентрацію та самоконтроль у спортсменів під час змагань.
3. Вивчити стратегії та практичні методи підвищення мотивації спортсменів перед важливими змаганнями.
4. Проаналізувати методики управління стресом та емоціями під час спортивних змагань.
5. Представити приклади практичного застосування психологічних підходів у підготовці спортсменів до важливих змагань.
6. Зробити висновки щодо ефективності різних психологічних методів у досягненні успіху спортсменів на змаганнях.

Матеріал і методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, педагогічні спостереження, синтез, узагальнення

Результати дослідження та їх обговорення. Спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання є ключовим елементом успішності його виступу. Досягнення високих результатів у спорті вимагає не лише відмінних фізичних здібностей, але й міцного психологічного фундаменту, що дозволяє керувати емоціями, стресом, утримувати високий рівень мотивації та концентрації у вирішальні моменти змагання.

Одним із ключових аспектів спеціальної психологічної підготовки є ментальне тренування. Це включає в себе вправи з уявлення, візуалізації та позитивного мислення, що спрямовані на підвищення впевненості в собі та віри у свої можливості. Ментальне тренування допомагає спортсменові

створити власне «внутрішнє зображення» успішного виступу, що мотивує його до досягнення найкращих результатів.

Також важливою складовою є стратегії підвищення мотивації перед змаганням. Це може включати в себе постановку цілей, розробку планів дій, використання позитивних афірмацій та взаємодію з тренером чи психологом для підтримки мотивації та психологічної готовності.

Управління стресом є ще однією важливою складовою спеціальної психологічної підготовки. Спортсмени стикаються з різними стресовими ситуаціями під час змагань, і вміння контролювати свої емоції та стрес допомагає зберегти ясність мислення та продовжувати діяти ефективно навіть у найважчих умовах.

Отже, спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання включає комплексний підхід до розвитку ментальної міцності, мотивації та управління стресом. Ці аспекти сприяють досягненню високих спортивних результатів та підтримці психологічного комфорту під час важливих спортивних випробувань.

Крім вищезгаданих аспектів, спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання також включає розробку індивідуальних стратегій для кожного спортсмена. Кожен спортсмен має свої унікальні характеристики, які варто враховувати під час психологічної підготовки. Наприклад, одному спортсмену може бути корисною вправа з концентрації уваги перед виступом, тоді як іншому важливо регулярно працювати над підвищенням рівня впевненості в собі.

Також важливо звертати увагу на психологічний клімат у команді чи серед спортивного колективу. Сприятлива атмосфера, підтримка від тренерів та співзмагаючих може значно покращити психологічний стан спортсмена перед виступом.

Наголос на розвитку психологічної міцності та гнучкості допомагає спортсмену адаптуватися до різних ситуацій під час змагань. Успішна

психологічна підготовка дозволяє спортсмену залишатися в «зоні комфорту», де він може максимально розкрити свій потенціал та досягти високих результатів.

Враховуючи всі ці аспекти, можна зробити висновок, що спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання є складним і багатогранним процесом, який вимагає індивідуального підходу, систематичності та вміння працювати з різними психологічними аспектами, що впливають на успішність виступу.

Додатковим аспектом спеціальної психологічної підготовки є розробка плану дій на випадок стресових ситуацій під час змагання. Спортсмени, які мають чіткий план дій на випадок непередбачених обставин, краще вміють управляти своїми емоціями та приймати рішення в стресових ситуаціях. Це дозволяє зберегти рівновагу та продовжувати виступ на високому рівні навіть у складних умовах.

Також важливим є регулярний моніторинг психологічного стану спортсмена перед змаганням та під час них. Здатність розпізнавати сигнали стресу або падіння мотивації дозволяє швидко реагувати та вживати необхідні заходи для підтримки спортсмена.

Необхідно також враховувати індивідуальні особливості спортсмена, такі як особливості характеру, тип мотивації, ступінь впевненості в собі та інші психологічні аспекти. Кожен спортсмен унікальний, тому важливо створити підготовчі програми, які враховують його індивідуальні потреби та можливості.

Усі ці аспекти спеціальної психологічної підготовки спортсмена до конкретного змагання сприяють формуванню внутрішньої міцності та психологічної готовності до викликів, що постають перед ним на спортивному шляху. Це дозволяє досягати не лише високих результатів у спорті, але й розвивати особистість спортсмена як цілісну та збалансовану особу.

Спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання є важливим етапом у спортивній підготовці, оскільки успіх у сучасному спорті часто залежить не лише від фізичних навичок, але й від психологічної стійкості та готовності реагувати на стресові ситуації під час змагань.

Перш за все, психологічна саморегуляція вважається ключовим аспектом успішної підготовки до змагань. Спортсмени повинні навчитися контролювати свої емоції та реакції на стресові ситуації. Це може бути досягнуто через тренування методик релаксації, дихальних вправ, а також за допомогою позитивного мислення та внутрішньої мови. Регулярна практика цих технік дозволяє спортсменам зберігати спокійну та концентровану психічну стану під час важливих змагань.

Другим важливим аспектом є здатність спортсмена до зосередженості та збереження уваги на меті. Під час змагань спортсмени часто зіткнуться з різними відволікаючими факторами, такими як шум від глядачів, незручності фізичного характеру чи стресові ситуації. Це може вплинути на їхню концентрацію та виконання завдань на максимальному рівні. Через систематичну практику увагових вправ та концентраційних технік, спортсмени можуть підвищити свою здатність до збереження уваги на потрібних завданнях під час змагань.

Нарешті, підвищення мотивації є важливим аспектом успішної психологічної підготовки до змагань. Спортсмени повинні мати ясно сформульовані цілі та мотиви, що допоможе їм подолати труднощі та продовжувати працювати наполегливо навіть у складних ситуаціях. Психологи спорту використовують різні методики для підвищення мотивації, такі як використання позитивного підсилення, встановлення короткострокових та довгострокових цілей, а також робота зі зміцненням внутрішньої мотивації спортсмена.

Отже, спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання включає в себе ряд важливих аспектів, таких як психологічна саморегуляція, концентрація уваги та підвищення мотивації. Ці аспекти допомагають спортсменам досягати оптимальних результатів та подолати труднощі під час важливих змагань. Відповідна психологічна підготовка є невід'ємною складовою успіху в спорті сучасного світу.

Забезпечення успішної спеціальної психологічної підготовки спортсмена також передбачає індивідуальний підхід до кожного атлета. Кожен спортсмен має свої унікальні потреби, сильні та слабкі сторони, які потребують індивідуального підходу з боку психолога. Тому важливо проводити психологічну діагностику, щоб з'ясувати конкретні потреби та цілі спортсмена перед підготовкою до змагань.

Крім того, ефективна спеціальна психологічна підготовка передбачає співпрацю між спортсменом, тренером та психологом. Тренер може допомогти виявити конкретні ситуації, що викликають стрес для спортсмена під час змагань, та спільно з психологом розробити стратегії підготовки до таких ситуацій. Важливо, щоб усі члени команди сприяли психологічному комфорту спортсмена та сприяли його психологічній стійкості під час змагань. Не менш важливим аспектом є постматчева психологічна реабілітація, особливо у випадках, коли спортсмен зіткнувся з неуспіхом або стресовою ситуацією під час змагань.

Психолог може допомогти спортсменові проаналізувати події, зрозуміти причини невдачі та виявити шляхи покращення під час майбутніх змагань. Розвиток психологічної стійкості в обличчі невдач є ключовим для досягнення успіху в будь-якому виді спорту.

Отже, спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання є складним та багатоаспектним процесом, який вимагає індивідуального підходу, співпраці між спортсменом, тренером та психологом, а також постматчевої психологічної реабілітації. Ці аспекти

сприяють підвищенню психологічної стійкості та успішному виступу спортсменів на змаганнях у сучасному спортивному середовищі.

Зазначений процес психологічної підготовки також включає розробку стратегій психологічної адаптації до специфіки конкретного виду спорту та умов змагання. Наприклад, спортсмени, що займаються індивідуальними видами спорту, можуть зіткнутися з особливими психологічними викликами, такими як самотність та високий рівень відповідальності за власний успіх. У той час як для командних видів спорту, психологічна підготовка може включати роботу над комунікаційними навичками, співпрацею в групі та розвитком довіри між учасниками команди.

Крім того, спеціальна психологічна підготовка може включати імітацію умов змагань під час тренувань. Це може включати створення ситуацій, які можуть викликати стрес або вимагати швидкого прийняття рішень, щоб спортсмен міг звикнути до них та розвивати ефективні стратегії реакції.

Додатково, психолог може використовувати техніки позитивного програмування мислення, щоб підвищити віру у власні сили та підготувати спортсмена до досягнення високих результатів. Це включає в себе використання афірмацій, ментального тренування та візуалізації успіху.

Отже, спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання є комплексним процесом, який вимагає індивідуального підходу та співпраці між спортсменом, тренером та психологом. Цей процес допомагає спортсменові досягати оптимальних результатів у висококонкурентному середовищі змагань.

Крім зазначених аспектів, важливою складовою спеціальної психологічної підготовки є робота зі стресом та травматичними ситуаціями. Спортсмени часто зазнають стресу перед великими змаганнями або під час непередбачуваних ситуацій під час самого змагання. Психолог може

навчити спортсмена технікам зняття стресу, які допоможуть йому зберегти спокій та відповідати ефективно навіть у стресових ситуаціях.

Також важливою частиною психологічної підготовки є робота зі станом психічного потенціалу спортсмена. Це включає в себе розвиток самосвідомості, самовизначення та підвищення рівня внутрішньої мотивації. Спортсмен повинен розуміти свої сильні сторони та слабкі сторони, а також мати чітке уявлення про свої цілі та мрії. Психологічна підготовка може сприяти розвитку цих аспектів та підвищенню ефективності спортсмена.

Нарешті, важливою складовою є вивчення стратегій ментального тренування. Це може включати в себе використання ментального тренування для підвищення концентрації, покращення техніки та відчуття контролю над ситуацією. Імітація змагальних умов під час ментального тренування може допомогти спортсменові відчувати себе більш впевненим під час реальних змагань.

У підсумку, спеціальна психологічна підготовка спортсмена перед важливими змаганнями є складним та багатоаспектним процесом, який вимагає індивідуального підходу та співпраці між спортсменом, тренером та психологом. Правильно проведена підготовка допомагає спортсменові досягати оптимальних результатів та подолувати труднощі під час змагань.

Додатковою важливою складовою спеціальної психологічної підготовки є розробка плану дій на випадок непередбачених обставин під час змагань. Психолог може сприяти створенню стратегій адаптації та реагування на негативні ситуації, такі як травми, помилки або невдачі, що можуть виникнути під час змагання. Розробка таких стратегій допоможе спортсменові швидше відновитися після стресових ситуацій та продовжувати виступ на високому рівні.

Також важливою є робота над внутрішньою мовою спортсмена. Психолог може допомогти спортсмену переглянути його внутрішні думки

та переконання, зокрема ті, що можуть обмежувати його успіх. Розвиток позитивної внутрішньої мови та переконань може значно підвищити віру у власні сили та досягнення успіху.

У кінцевому підсумку, спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання вимагає комплексного підходу, який враховує індивідуальні особливості спортсмена, характер змагання та його поточний психологічний стан. Правильно проведена підготовка може допомогти спортсменові досягти високих результатів та виявити свій потенціал на повну міру під час змагань.

Зокрема, важливою є також роль психологічного супроводу під час змагань. Психолог може бути присутнім на змаганнях, щоб надати підтримку спортсмену у стресових ситуаціях, допомогти зняти напругу та зосередитися на завданні. Присутність психолога може надати спортсменові впевненості та сприяти його успіху під час змагання.

Крім того, важливим аспектом є підготовка до використання різноманітних психологічних технік під час змагань, таких як візуалізація, позитивне програмування мислення та релаксаційні методи. Ці техніки можуть бути корисними для зосередження, зняття стресу та підвищення мотивації під час змагань.

У підсумку, спеціальна психологічна підготовка спортсмена до конкретного змагання включає в себе не лише перед змагальну підготовку, але й активне психологічне супроводження під час самого змагання. Цей комплексний підхід допомагає спортсменові досягти найвищих результатів та проявити свій потенціал під час важливих спортивних випробувань.

Спеціальна психологічна підготовка (СПП) є невід'ємною частиною підготовки спортсмена до конкретного змагання. Її вплив на результат виступу може бути значним, адже вона дає можливість:

- ☐ Підвищити рівень мотивації та націленості на перемогу.
- ☐ Сформувати стійкість до стресу та збудження.

- ☐ Оптимізувати рівень самоконтролю та концентрації уваги.
- ☐ Підвищити впевненість у собі та своїх силах.
- ☐ Відпрацювати навички саморегуляції та мобілізації.
- ☐ Адаптувати спортсмена до специфічних умов змагання. СПП використовує широкий спектр методів, таких як: аутотренінг, візуалізація, нейролінгвістичне програмування (НЛП), психологічна корекція, мотиваційні тренінги.
- ☐ Ефективність СПП багато в чому залежить від:
- ☐ Кваліфікації спортивного психолога.
- ☐ Рівня мотивації та особистої відповідальності спортсмена.
- ☐ Систематичності та послідовності у роботі.

У даній статті детально розглянуто значення та важливість спеціальної психологічної підготовки спортсменів перед конкретними змаганнями. Автор звертає увагу на те, що успіх у спорті в значній мірі залежить від психологічного стану спортсмена під час змагань.

Підготовка спортсмена до конкретного заходу включає в себе ряд важливих аспектів, таких як розвиток психологічної стійкості, управління стресом, відновлення віри у власні сили та формування позитивного ментального настрою. Крім того, автор висвітлює роль психологічного тренера у цьому процесі, який має надати спортсменові необхідні інструменти для досягнення психологічної готовності до змагань.

Зазначається, що належна підготовка спортсмена не лише фізично, а й психологічно, забезпечує йому перевагу на полі бою та сприяє досягненню високих результатів у спортивних досягненнях. Таким чином, відповідна спеціальна психологічна підготовка є необхідною складовою успішної кар'єри в будь-якому виді спорту.

Загальна мета спеціальної психологічної підготовки полягає в тому, щоб забезпечити спортсменові оптимальні умови для досягнення його потенційних можливостей під час змагань. Важливо враховувати

індивідуальні особливості кожного спортсмена, адаптувати психологічні методи та техніки до його потреб і внутрішньої мотивації. Психологічна підготовка допомагає спортсменові керувати емоціями, зберігати концентрацію, відновлюватися після невдач та зберігати віру у власні сили навіть у найскладніших ситуаціях.

Висновки.

У цій статті підкреслюється, що спортивні досягнення залежать не лише від фізичних здібностей, але й від ментальної міцності спортсмена. Тому важливо враховувати психологічний аспект у підготовці до спортивних змагань нарівні з фізичними та технічними аспектами. Відповідна психологічна підготовка стає ключовим фактором у досягненні високих результатів та успіху в спорті.

Список використаних джерел

1. Гогун Є.М., Мартянов Б.І. Психологія фізичного виховання і спорту: Учеб. посібник для студ. вищ. пед. навчань, закладів. М.: Видавничий центр «Академія», 2000. 288 с.
2. Костюкевич В. М. «Теорія і методика спортивної підготовки» (на прикладі командних ігрових видів спорту). Навчальний посібник. Вінниця: Планер, 2014, 616 с. Психологія спорту. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_405853_tema-psihologichna-pidgotovka-v-sport.html
3. Уейнберг Р.С., Гоулд Д. Основи психології спорту і фізичної культури. Київ: Олімпійська література, 1998. 335 с.
4. Шаповалов Б. Б., Бажанюк В. С., Камишин В. В. Психологічні особливості роботи з спортивно обдарованими дітьми : монографія. К.: Інститут обдарованої дитини. 2014. 230с. ISBN 978-966-2633-47-4

УДК 796.41. 796.03: 94 (477)

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ У КОНЦЕНТРАЦІЙНИХ ТАБОРАХ 1940-1944 РОКІВ

Лях-Породько О.О. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Щербашин Я.С. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України

(Київ, Україна)

***Анотація.** У статті здійснено аналіз особливостей організації та проведення змагань у часи Другої світової війни у концентраційних таборах. Виявлено, що у 1940 та 1944 роках було проведено два спортивні заходи, які мали безпосереднє відношення до Олімпійських ігор. Коли війна завадила проведенню міжнародних Ігор Олімпіад, то полонені таборів змогли організувати Олімпійські ігри.*

***Ключові слова:** Олімпійські ігри, війна, змагання.*

Вступ. Всім хто цікавиться Олімпійськими іграми сучасності відомо, що у 1940 та 1944 роках Ігри Олімпіад та зимові Олімпійські ігри не відбулись. Причина? Друга світова війна [2].

Однак маловідомим є факт про те, що олімпійські традиції у цих роках не були забуті. І мова зараз не про те, що у нейтральній Швейцарії у 1944 році Міжнародний олімпійський комітет «відсвяткував» своє 50-річчя. А насамперед про те, що у концентраційних таборах, у час війни, під обухом смерті, за колючим дротом люди не зламалися, не скорилися, а боролись за своє життя й за олімпійські традиції.

Олімпійські історії у час Другої світової війни мають весь спектр емоцій та фактів: сум та радість, сльози та сміх, перемоги та поразки тощо. Ці життєві історії не залишають осторонь суспільство вже десятки років. Олімпійські події у часі війни надихають знімати фільми, писати книжки та статті. Адже у цих історіях зберігається пам'ять про нескореність, про

жертвність, про сміливість, про витримку, про лідерство, про єднання про боротьбу всупереч тиранії й окупації.

Мета дослідження та завдання дослідження – здійснити аналіз та виявити особливості організації та проведення олімпійських змагань у концентраційних таборах у роки Другої світової війни.

Матеріал і методи дослідження. аналіз науково-методичної літератури та мережі Інтернет, хронологічний та описовий методи.

Результати дослідження та їх обговорення. У червні 1980 року відбулася прем'єра художнього фільму Анджея Котковського «Олімпіада 40». Котковського надихнула справжня історія, яка відбулась у одному із нацистських концентраційних таборів у Лангвассері. Група активістів (солдати, спортсмени, митці) з Польщі, Франції, Бельгії та Норвегії організували конспіративну, звісно не офіційну, Олімпіаду. Таким чином вони намагалися зберегти олімпійські традиції всупереч того, що Ігри Олімпіад та Зимові Олімпійські ігри цього року не відбулись.

Цікаво, що Музей спорту та туризму у Варшаві має у своїх фондах рідкісні артефакти цих Ігор (прапор, плакат, паперова медаль, вірші). Зокрема, прапор, який передав до Музею учасник змагань Теодор Невядомський.

Головним героєм наступної олімпійської історії є Зигмунд Вайс [4]. Виявляється Вайс був одним із ініціаторів проведення Олімпійських ігор у таборі Гросс-Борн у 1944 році. Водночас олімпійські традиції цього року були підтримані й в іншому таборі – Вальденберзі.

Рух Опору на всіх окупованих нацистами територіях з кожним роком ставав все сильнішим, масштабним й продуктивним. Полонені у таборах також намагалися чинити опір. Рух Опору й непокори й незламності, олімпійський рік, пам'ять про загиблих спортсменів – все це сприяло рішучим діям, хоча й не безпечним.

Отже, табірний комітет Опору, генератором якого був Вайс, вирішив організувати спортивні ігри. Навіть було «випущено» на клаптиках паперу «поштові марки».

У часопису «советский спорт» у статті «Олімпіада під шибеницею» ці події були описані з неприхованою радянською пропагандою. Цитую уривок: «Спочатку «олімпіада» мала проходити нелегально. Але, скориставшись успіхами радянської армії (в оригіналі автор статті – В. Каштанов, написав з великої літери Р та А), яка вже наближалася до табору, полонені вирішили кинути відкритий виклик своїм катам» [1, с. 4].

Щодо такого твердження В. Каштанова маємо інші версії особливостей організації цієї Олімпіади. Наприклад, у Wikipedia [5]. Або ж у статті: «The Olympic Idea transcending war» автор Iwona Grys [3].

У цих матеріалах говориться, що все ж таки табірне керівництво надало згоду й подекуди сприяння у проведенні змагань. Програма була доволі насичена: футбол, гандбол, волейбол, баскетбол, легка атлетика, бокс, шахи. Повернуся до окремих епізодів організації. У день відкриття Олімпіади всі в'язні табору вийшли на плац. Зигмунд Вайс із саморобним смолоскипом у руці оголосив табірну Олімпіаду на честь загиблих спортсменів й олімпійського року відкритою.

У таборі Вальденберг вирішено було організувати конкурс олімпійської поезії. Журі конкурсу очолили відомі польські літератори Стефан Флюковський та Анджей Новицький. Нагородою переможцю слугував намальований на папері диплом.

Переможцем було названо Яна Кноте (поляк, який народився у Вінниці). Він писав таке: Я хочу перемоги для того, Щоб смерті лихий наперекір Безсмертя людське ствердити навіки. Друге місце посів – Едвард Фіскер «Пісня про трамплін». Третє – Стефан Флюковський «Лучниця».

Висновки. У часі коли міжнародні Ігри Олімпіад та зимові Олімпійські ігри не можливо було організувати, бо світова війна завадила цьому.

Виявляється з'явилася можливість, навіть у найтяжчих умовах, провести змагання які символізували олімпійські традиції. Проведення олімпійських змагань у концентраційних таборах у 1940 та 1944 роках символізувало всьому світу незламність та силу людей до волі у часи окупації та геноциду.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у детальнішому аналізі та виявленню нових фактів, джерел та інформації щодо олімпійських змагань у часі Другої світової війни.

Список використаної літератури

1. Каштанов В. Олімпіада під шибеницею. советський спорт. 1965. № 32. С. 4.
2. Лях-Породько Олексій, Шуневич Альона. Ігри Олімпіад 1940 та 1944 років: підготовка та причини не проведення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 47. – С. 438 – 441.
3. Iwona Gryś. The Olympic Idea transcending war. Olympic Review. V. XXVI № 8. 1996. P. 68 – 69.
4. Rafał Tymiński. Odnalezienie skarby «PS». PRZEGLĄD SPORTOWY. 2022.
Режим доступу: <https://przegladsportowy.onet.pl/inne-sporty/odnalezienie-skarby-ps-to-dla-nas-wielki-moment/bqqsg8k>
5. 1944 Summer Olympics. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/1944_Summer_Olympics

СПОРТ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНА ФОРМА ДОЗВІЛЛЯ

Семенова Ю.А. кандидат філософських наук, доцент

Червона С.П. старший викладач

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

***Анотація.** Спорт, як форма дозвілля має соціокультурну спрямованість, дозволяє точніше уявити механізми соціалізації та саморозвитку особистості, освоєння нею сучасних ціннісних орієнтирів і духовних принципів.*

***Ключові слова:** дворовий спорт, змагальність, ігровий початок, рекреативність, компенсаторність, комунікативність, соціалізація.*

Вступ. За багатовікову історію людства спорт ще ніколи не був таким популярним, як нині. У процесі свого розвитку він набуває поширення в багатьох сферах життя суспільства і в різних складових індивідуального способу життя, що обумовлює виникнення тих чи інших напрямів спорту в залежності від особливостей конкретної галузі життєдіяльності [4]. Особливого значення реалізація в життя елементів фізичної культури набуває в період становлення та вдосконалення систем та функцій організму, коли закладається фундамент фізичної культури особистості та моторного потенціалу людини. У ситуації, що склалася, поряд з розвитком інших напрямів спорту, для цього вікового контингенту, затребуваний розвиток такого напрямку, як дворовий спорт. Це одна з форм спортивної та життєвої практики, де дитина, з одного боку, орієнтуючись на існуючі в галузі фізичної культури та спорту норми освоєння спортивних умінь та навичок, може оволодіти ними у доступній для неї формі, а з іншого - може актуалізувати особистісні потенції свідомого та автономного існування, вільного у виборі власного типу зв'язку з простором соціуму і спорту. У цьому контексті сам дворовий спорт можна визначити, як певний спосіб

динамічної й збалансованої взаємодії системних, тобто раціональних і нормативно зумовлених основ соціокультурного життя людей, спонтанних, неформальних і емоційно обумовлених.

Мета дослідження та завдання дослідження. Дослідити дворовий спорт як особливий вид дозвілля і соціокультурної діяльності, визначити його роль та місце у формуванні тілесності підлітка, що має ознаки маргінальності у освоєнні цінностей традиційної фізичної культури.

Матеріал і методи дослідження. Сучасні теорії про соціокультурну роль, місце та значення фізичної культури та спорту в цивілізації XX століття відображені в роботах Т.Адорно, Т.Веблена, Дж.Дьюї, Х. Ленка, Х.Ортега-і-Гассета, А.Тойнбі, І.Хейзінга, О.Шпенглера, Ж.Елюля, К.Ясперса. Для обґрунтування основних тез дослідження використана методика «соціального картографування» Е. Берджес в організації фізкультурно-дозвільної діяльності.

Результати дослідження та їх обговорення. Спорт, як форма дозвілля є одним із напрямів спортивної практики, що займає певний соціокультурний простір, виконує свої функції та задовольняє потреби у фізичній самореалізації відповідного кола осіб. Однією з форм дозвілля є дворовий спорт, що містить у собі атрибути спорту, як соціокультурного явища: змагальність, ігровий початок, рекреативність, компенсаторність, комунікативність, соціалізацію. Дворовий спорт, як форма дозвілля має особливості, обумовлені екзистенціальним смислом поняття «двір» як особливого соціокультурного простору [2]. Стрімкі темпи урбанізації сприяють орієнтації сучасного будівництва на багатоповерхові багатоквартирні житлові будинки, що передбачає високу щільність забудови та заселення. Враховуючи також неоднорідність городян за такими критеріями, як склад сім'ї, рівень освіти, професійна диференціація, рівень доходів, соціальний статус, переваги у сфері споживання, структура контактів та спілкування, використання сфери послуг, наявність умов для

відпочинку, розваг, занять фізичною культурою та спортом, різний розподіл робочого та вільного часу, слід констатувати існування своєрідного соціокультурного простору, що складається в рамках сучасного двору житлового будинку. Секції слід розглядати, як структуровані простори з кодифікацією кордонів, а дворовий спорт виступає прерогативою спортивних маргіналів, для яких цей напрямок спортивної практики є одним із небагатьох засобів фізичної самореалізації. Основний контингент дворового спорту складають підлітки, для яких це одна з улюблених форм дозвілля. Через свій спортивно-маргінальний статус підлітки, які не мають можливості або не хочуть кодифікувати межі свого буття у сфері «офіційного» спорту, не бажають обмежувати себе рамками вимог якоїсь спортивної секції. При виборі форм спортивної активності вони ставлять своє бажання, свій емоційний стан на даний момент часу на чільне місце. Саме тому спостерігається аморфність, плинність та непостійність форм спортивної активності підлітків та складу учасників дворових команд.

У процесі свого багатовікового розвитку спорт став поліфункціональним явищем, і, залежно від наданих їм можливостей та умов його культивування, в різних соціальних галузях задовольняє різноаспектні потреби людей у фізичному розвитку та вдосконаленні, відповідно видозмінюючись стосовно тієї чи іншої сфери життя суспільства: освіти та виховання, трудової діяльності, відпочинку, розваг та охорони здоров'я [3]. Значна кількість людей, що належать до різних соціальних і вікових груп, не в змозі визначити своє місце в просторі системи фізичної культури і спорту. Тим часом, потреба зберегти чи набути основних елементів фізичної та спортивної культури не зникає, але в окремих соціально-демографічних групах навіть зростає. У ситуації, що склалася, збільшується соціальна затребуваність у розвитку такого напряму фізичної самодіяльності, як дворовий спорт. Дворовий спорт слід розглядати, як одну з форм спортивної та повсякденно-життєвої практики, що займає особливий соціокультурний

простір та виконує конкретні фізіологічні та духовно-моральні функції, задовольняючи потреби у фізичній самореалізації індивіда. Будучи поняттям для позначення діяльності переважно фізичного плану, дворовий спорт за своєю сутністю включає такі атрибути, як змагальність, ігровий початок, рекреативність, компенсаторність, комунікативність та соціалізацію.

Найбільш значущим атрибутом дворового спорту є ігровий початок, оскільки такі характеристики гри, як насолода, задоволення, прояв надлишку життєвих сил, моделювання, що допомагає виявляти, зміцнювати та розвивати схильності, встановлення таких форм організації поведінки, які найбільше рельєфно демонструють функціональне призначення цього напряму фізкультурно-спортивної активності та визначають його соціокультурний простір [1]. Інші атрибути дворового спорту однаково пов'язані з ігровим початком. Так, змагальність у ньому представлена у модифікованій ігровій діяльності, що організується на самодіяльних засадах. Рекреативність передбачає зняття переважно ігровими засобами дворового спорту негативного впливу трудової чи навчальної діяльності, подолання конфліктів у спілкуванні, досягнення задоволеності життям [5]. Компенсаторність, як атрибут дворового спорту реалізується як складова механізму замінних дій. Комунікативність і соціалізація в умовах простору дворового спорту характеризують напрями формування та розвитку особистості емоційно насиченого спілкування.

Як показує практика, багато підлітків не мають можливості регулярно займатися спортом в організованих соціальних закладах фізкультурно-спортивного профілю. Причини, з яких підліток не може реалізувати спосіб організації занять спортом, побудований на соціальній формалізації, можуть бути різними: віддаленість будинку від спортивно-культурних центрів, фінансові труднощі в сім'ї, відсутність належних фізичних даних, що дозволяють тренуватися в секції з того чи іншого виду спорту, конфлікти з тренером та інші. Тому за збереження в підлітка потреби у спортивної

активності однією з перспективних напрямів такої фізичної самореалізації є дворовий спорт. Можливостями дворового спорту користуються переважно підлітки, яких можна назвати спортивними маргіналами. Під спортивною маргінальністю мається на увазі проміжний стан індивіда або групи людей, які не мають можливості займатися спортом в організаційних формах, відповідних принципам соціальної формалізації, і змушених шукати шляхи виходу із соціально-фізкультурного вакууму. Дворовий спорт є однією з перспективних форм самоорганізації соціокультурного життя спортивних маргіналів щодо формування та розвитку власної тілесності [6]. Теоретична модель дворового спорту виглядає неповною без урахування тих уявлень про нього, які існують у свідомості пересічних мешканців двору, як особливого соціокультурного довкілля. Їхні суб'єктивні думки, симпатії, оцінки дозволяють виділити загальні показники сприйняття соціокультурної підструктури дворового спорту. Одним із елементів змістовних характеристик дворового спорту є змагальність: регулярне проведення субспортивних змагань; наявність дворових команд з різних видів спорту; існування «інституту» суддів, тренерів, організаторів, вболівальників; наявність ритуалів при відкритті та завершенні дворових матчів та інші. Ігровий початок та рекреативність: при долученні до занять дворовим спортом визначаються через такі мотиви, як «отримати задоволення», «поліпшити настрій», «провести з користю для себе вільний час», «розвинути силу характеру, сміливість, впевненість у собі, вольові якості». Компенсаторність проявляється у виявленні бажання досягти вражаючих результатів у спорті найвищих досягнень, у професійному спорті або в екстремальному спорті. Комунікативність та соціалізація відображена в основних причинах, що спонукають займатися спортом у дворі - спілкування з друзями, набуття витривалості, витримки, завзяття у досягненні мети; прагнення досягти кращих результатів у порівнянні з іншими; бажання не відставати від інших.

Висновки Таким чином, заняття дворовим спортом для переважної більшості підлітків є видом дозвілля й спортивної активності, що виступає невід'ємною складовою їхнього соціального самопочуття. У підлітковому середовищі є всі мотиваційні передумови до сприйняття інформації про можливості дворового спорту в межах здоров'язберігаючої поведінки та зацікавленості у такій соціокультурній формі дозвілля і впровадженні спортивного стилю життя.

Перспективи подальших досліджень Дослідження напрямів розвитку сучасного спорту, у тому числі дворового спорту, пов'язане з теоретичним осмисленням проблем людської тілесності та міжкультурної взаємодії і комунікації. Їхнє вивчення в соціокультурному аспекті свідчить про те, що можливості сучасної цивілізації зумовлюють різного роду трансформації природного тіла людини, коли під впливом техніко-технологічних, медичних та соціальних впливів воно постає як «медикалізоване», «технологізоване», «споживче». Відбувається підпорядкування природного тілесного простору натиску цивілізації, прагнення вписатися у стандарти сучасних, часом штучних вимог до людського тіла, що нерідко призводить до невизначеності у констатації рамок особистісної тілесності різних соціальних груп.

Список використаної літератури

1. Газнюк Л.М, Семенова Ю.А. Спорт як соціально-філософський феномен. *Практична філософія*. 2007. №4. С. 87-94.
2. Ібрагімов М.М. «Філософія спорту» в екзистенційно-онтологічній проблематиці фізкультурно-спортивного наукознавства. *Вісник Чернігівського державного пед. університету*. 2011. Вип. 91, т.1. С. 177-182.
3. Малинський І.Й. Формування фізичної культури особистості в умовах гуманізації освіти: філософсько-педагогічний аспект. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./VChdpu/ped/2012_97/Malyn.pdf

4. Luschen G. The Interdependence of Sport and Culture. *Sport in the Sociocultural Process*. Wm. C. Brown Company Publishers, Dubuque, Iowa, 1981. P. 92-106.
5. Philosophy and the Sciences of Exercise, Health and Sport. *Critical perspectives on research methods/* ed. by Mike McNamee. London; New York, 2005. 253 p.
6. Featherstoune M., Hepworth M. & Turner B. The Body: social process and cultural theory. London: Sage, 1991.

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Букарев В.Д. здобувач вищої освіти 4 курсу заочної форми навчання,
кафедра менеджменту фізичної культури

Попов О.Є. професор, доктор економічних наук, професор кафедри
менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

***Анотація.** У статті наведені результати проведеного аналізу показників фінансування сфери фізичної культури і спорту. Розкрито організаційні аспекти фінансування сфери фізичної культури і спорту. Проведено аналіз статистичних показників всіх видів видатків в сфері фізичної культури і спорт 2020-2022 років.*

***Ключові слова:** фінансування, фізична культура і спорт, економіка.*

Вступ. При вивченні проблеми фінансування фізичної культури та спорту в Україні необхідно враховувати, що однією з визначальних протиріч сучасного етапу економічного розвитку є гостра невідповідність між спробою держави утвердити провідну роль у забезпеченні життєдіяльності ця галузь та її обмежені ресурсні можливості [2].

Обсяг фінансування галузі багато в чому залежить від політики розвитку держави, соціально-економічного стану держави, а також окремих територіально-адміністративних одиниць та бюджетного процесу. У зв'язку з тим, що фінансування фізичної культури та спорту відбувається переважно за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів підприємств та організацій, механізми державного регулювання процесів створення, прогнозування та формування видаткової частини бюджетів усіх рівнів за контент, важливий для галузі [1, 4].

Мета дослідження – визначити організаційні аспекти фінансування сфери фізичної культури і спорту.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, аналіз документів, аналіз статистичних даних, порівняльний аналіз, системний аналіз, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Порівняно з багатьма іншими країнами фінансування фізичної культури та спорту в Україні є нижчим, але, як і раніше, багато в чому визначається державними витратами, приватним спонсорством та міжнародною підтримкою.

Зменшення фінансування може також вплинути на програми підтримки спортсменів та спортивних команд, таких як стипендії, гранти, програми підготовки до змагань тощо. У цілому, зменшення видатків на 50% може суттєво вплинути на розвиток та функціонування сфери фізичної культури і спорту, і вимагатиме перегляду пріоритетів та ефективного використання доступних ресурсів (рис.1).

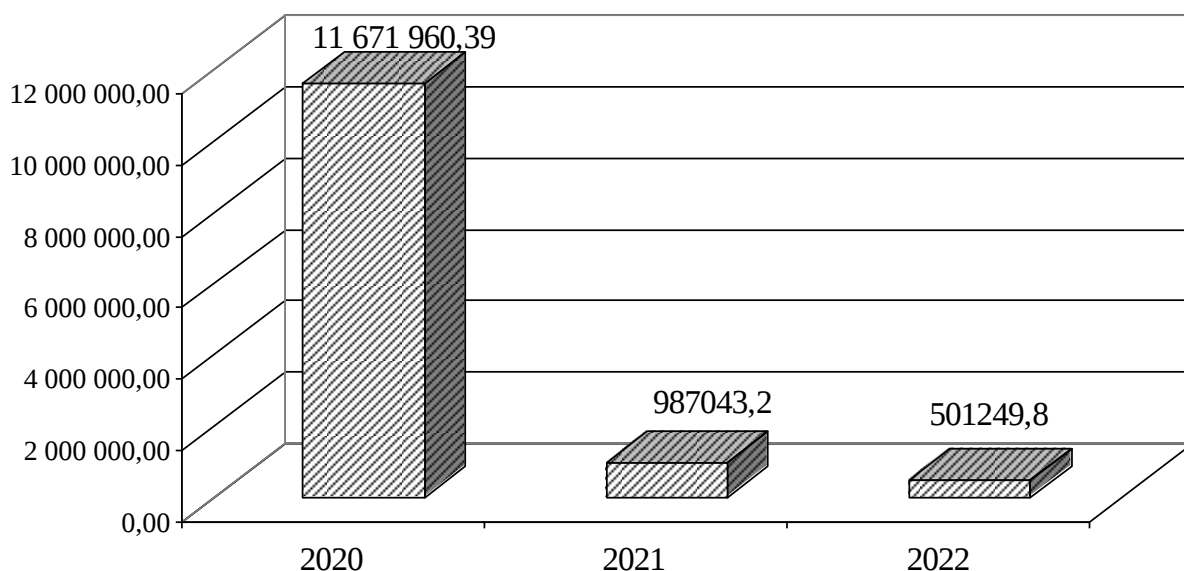

Рис. 1. Загальні обсяги фінансування сфери фізичної культури і спорту (усі види видатків тис.грн.)

Отже, як видно за діаграмою, сума видатків зменшилась майже на 50 % в 2022 році порівняно з 2021 роком. Таке різке зменшення обсягів видатків може мати причини які наведено далі. Зменшення фінансування може призвести до скорочення кількості спортивних заходів, турнірів і змагань. Це може вплинути на масовість участі та розвиток спортивних талантів.

Зменшення фінансування може також вплинути на програми підтримки спортсменів та спортивних команд, таких як стипендії, гранти, програми підготовки до змагань тощо. У цілому, зменшення видатків на 50% може суттєво вплинути на розвиток та функціонування сфери фізичної культури і спорту, і вимагатиме перегляду пріоритетів та ефективного використання доступних ресурсів (рис.2).

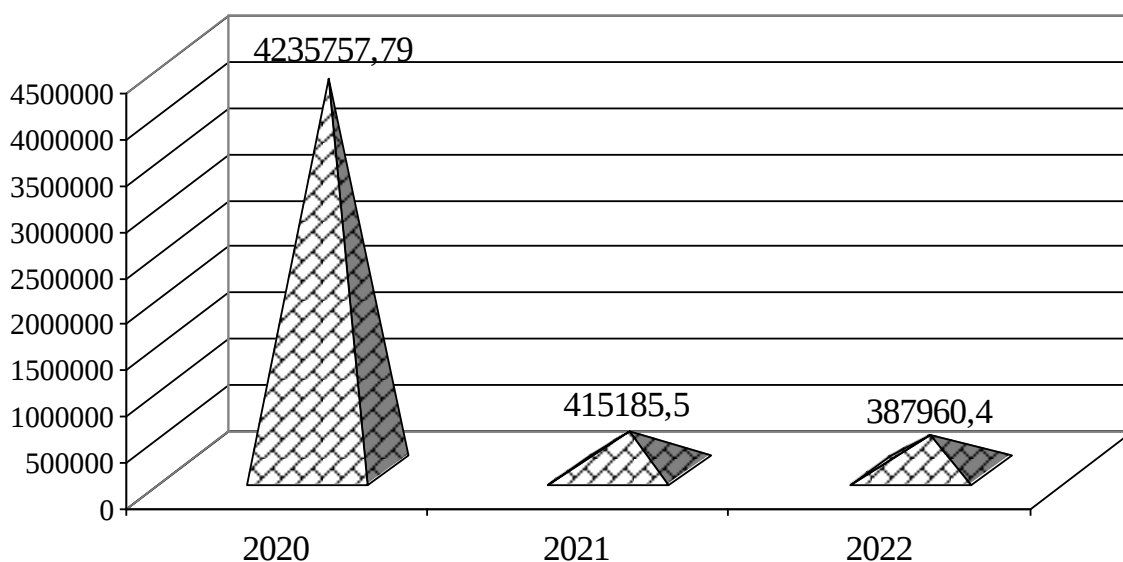

Рис. 2. Витрати на оплату праці працівникам сфери фізичної культури і спорту (тис. грн.)

Зміни в оплаті праці в цій галузі можуть варіюватися в залежності від багатьох факторів, таких як економічна ситуація країни, політика уряду, рівень інфляції, а також демографічні та соціокультурні тенденції. Зазвичай, зміни в оплаті праці можуть бути пов'язані зі зростанням мінімальної зарплати, колективними угодами між роботодавцями та профспілками, а

також іншими факторами. Якщо вам потрібні конкретні дані щодо зарплат у сфері фізичної культури і спорту за певні роки, вам може знадобитися звернутися до статистичних джерел або спеціалізованих досліджень в цій галузі.

Загальна економічна ситуація в країні може вплинути на ціни на електроенергію та комунальні послуги. Умови підвищення або зниження цін можуть бути різними в різні роки в залежності від інфляції, рівня доходів населення та інших економічних факторів (рис. 3).

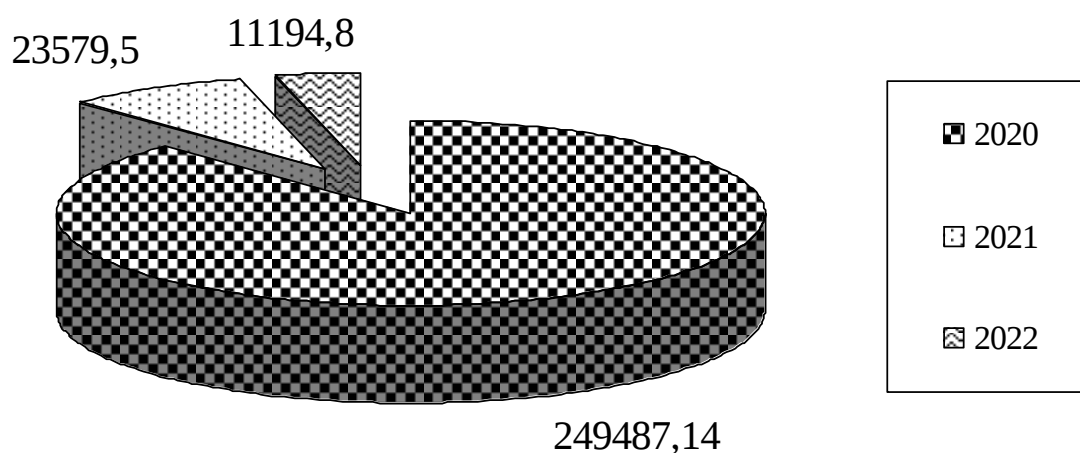

Рис. 3. Витрати на соціальне забезпечення стипендії, грошові винагороди спортсменам, тренерам у сфері фізичної культури і спорту (тис. грн.)

Зазначимо деякі фактори, які можуть призвести до такого зменшення. Бюджетні обмеження: уряд може зменшувати видатки на соціальне забезпечення внаслідок бюджетних обмежень або нестачі фінансових ресурсів. Це може бути пов'язано зі змінами в економічній ситуації країни, зменшенням доходів або збільшенням інших пріоритетних витрат.

Політичні рішення та зміни у рівнях фінансування можуть також бути результатом політичних рішень або змін урядової політики щодо підтримки

спорту та спортивних програм. Необхідність ефективнішого використання ресурсів:

Керівництво може переглядати свою стратегію фінансування та визначати пріоритети для ефективнішого використання обмежених ресурсів. Це може призвести до скорочення видатків на деякі програми соціального забезпечення.

Існує можливість, що уряд оцінив ефективність попередніх програм соціального забезпечення та вирішив зменшити фінансування через низьку ефективність або необхідність реорганізації.

Зміни у фінансуванні можуть також бути пов'язані з економічними наслідками пандемії COVID-19 та після повномасштабного вторгнення. В результаті впливу зазначених чинників зовнішнього середовища може бути змушений скоротити витрати на різні сектори, включаючи спорт, через втрату доходів або необхідність реагування на кризу.

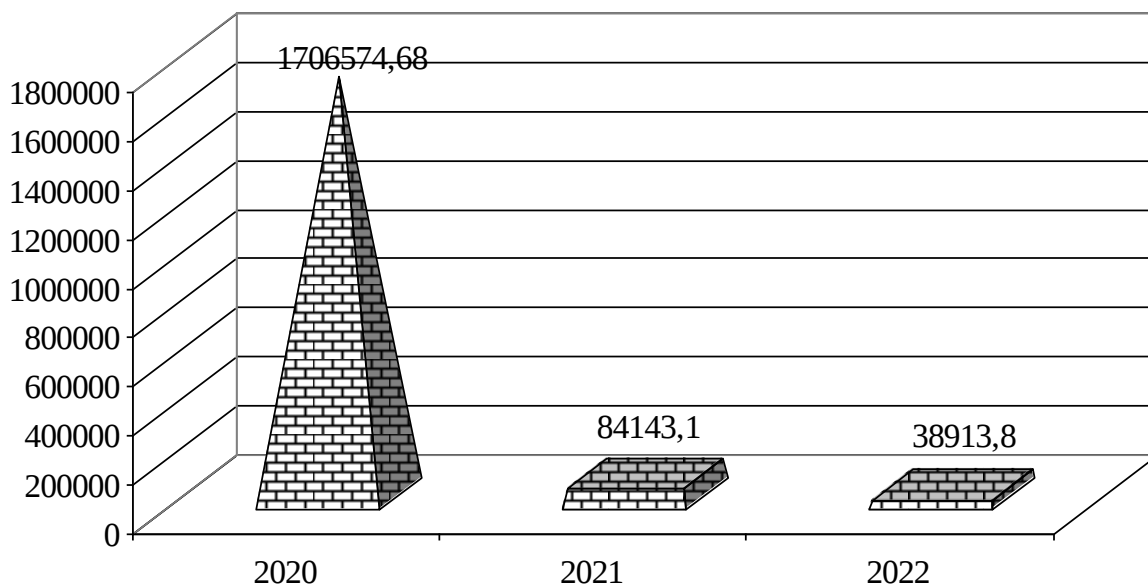

Рис. 4. Видатки на проведення спортивних заходів, фізкультурно-оздоровчої та навчально-тренувальної роботи в сфері фізичної культури і спорту (тис.грн.)

Зменшення видатків на проведення спортивних заходів, фізкультурно-оздоровчої та навчально-тренувальної роботи на більш як 50% у 2022 році порівняно з 2021 роком може бути зумовлене декількома факторами.

Економічна ситуація у країні або регіоні може змінитися протягом року, що може призвести до нестачі фінансових ресурсів для видатків на спорт. Уряди можуть бути змушені зменшувати видатки у багатьох секторах, включаючи спорт, через економічні труднощі.

Пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення призвело до зменшення фінансування спортивних заходів та програм у зв'язку з обмеженнями на громадські заходи, змінами в графіках та обмеженнями на подорожі. Бюджетні кошти можуть бути пере направлені на інші сфери, які потребують негайного фінансування в зв'язку з пандемією.

Політичні зміни або зміни в урядовій політиці щодо спорту можуть призвести до змін у фінансуванні спортивних програм і заходів. Новий уряд може мати інші пріоритети або стратегії щодо спорту. Спортивні організації можуть переглядати свою стратегію та ефективність розподілу ресурсів, що може призвести до зменшення видатків на деякі програми або заходи.

Політичні та соціальні фактори, зміни урядової політики або соціально-економічні фактори можуть вплинути на рішення щодо фінансування фізичної культури та спорту, включаючи придбання спортивного обладнання.

Потреби та пріоритети у 2022 році були інші пріоритети у використанні бюджетних коштів, і фінансування спортивного обладнання та інвентарю отримало менше уваги через інші потреби або виклики.

Ефективне використання ресурсів внаслідок аналізу ефективності попередніх витрат у 2021 році, уряд або спортивні організації прийняли рішення про скорочення витрат на придбання спортивного обладнання.

Висновки. За результатами проведеного дослідження визначено, що зіткнувшись з обмеженими бюджетними ресурсами в через різні причини,

такі як зміни в економічній ситуації, зменшення доходів або збільшення витрат на інші сфери, які вважаються більш пріоритетними. Після аналізу витрат у попередньому році може виявитися, що деякі програми або проекти були менш ефективними, ніж очіувалося, і ресурси можуть бути перенаправлені на більш ефективні напрямки.

Зміна політичних чи соціальних пріоритетів може призвести до перегляду розподілу бюджетних коштів, і спорт може втратити при цьому пріоритетність у порівнянні з іншими сферами. Негативний вплив пандемії COVID-19 та повномасштабне вторгнення. Хоча пандемія COVID-19 може бути причиною збільшення видатків у 2021 році, у 2022 році, коли ситуація може трохи поліпшитися, уряд може вирішити зменшити видатки на спорт через зменшення необхідності у додатковому фінансуванні у зв'язку з пандемією та повномасштабним вторгненням.

Список використаної літератури

1. Гасюк І. Л. Механізми фінансування галузі «Фізична культура і спорт». *Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2010. Вип. 4 (31). С. 264–270.*
2. Гасюк І. Л. Механізм державного управління фізичною культурою і спортом в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з державного управління: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління». Київ, 2013. 36 с.
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Верховна рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=36> (дата звернення: 4.05.2023).
4. Москальов А. А. Сучасний стан фінансування сфери фізичної культури і спорту в Україні *Вісник Чернівець. торг.-екон. ін-ту. Серія “Екон. науки”. 2013. Вип. 1. С. 282–287.*
5. Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Інформаційне повідомлення

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту»

Шановні колеги!

Запрошуємо Вас взяти участь у роботі науково-практичної Інтернет-конференції «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту». До участі у конференції запрошуються науковці, аспіранти, здобувачі освіти, викладачі ЗВО, керівники та тренери спортивних шкіл, практичні фахівці сфери фізичної культури і спорту.

Мета конференції – обговорення проблем та перспектив стратегічного управління розвитком галузі «Фізична культура і спорт».

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. Менеджмент та маркетинг у сфері фізичної культури та спорту.
2. Інноваційно-педагогічні технології управління професійною освітою у сфері фізичної культури і спорту.
3. Промоутерська та агентська діяльність у сфері спорту.
4. Проблеми та перспективи управління олімпійським, паралімпійським, неолімпійським та професійним спортом.
5. Філософські, історичні, психологічні та нормативно-правові аспекти фізичної культури і спорту.
6. Економіка, підприємництво та підприємницька діяльність у сфері фізичної культури та спорту.

**ДО ДРУКУ ПРИЙМАЮТЬСЯ СТАТТІ ОБСЯГОМ 5-6 СТОРІНОК
УКРАЇНСЬКОЮ, АБО АНГЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ.**

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ СТРУКТУРА:

НАПРЯМ КОНФЕРЕНЦІЇ:

ПРІЗВИЩА, ІНІЦІАЛИ АВТОРІВ із зазначенням учених ступенів і вчених звань.

Місце роботи або навчання (назва установи чи організації, місто). Назва країни (для іноземних авторів).

Прізвище, ініціали, вчене звання, науковий ступень наукового керівника.

Назва статті.

Анотація (мовою статті). 2–3 рядки.

Ключові слова: 5–6 слів.

Вступ. Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Мета дослідження. Завдання дослідження.

Матеріали і методи дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Результати досліджень з обов'язковою статистичною обробкою даних необхідно представляти у вигляді таблиць, графіків, різних діаграм. Дані, які представляються в таблицях, мають

бути суттєвими, повними, порівнянними, достовірними. Заголовок таблиці, назва графіка або діаграми повинні відповідати їх змісту. Переказувати словами дані приведені в таблицях і графіках неприпустимо. Отримані результати дослідження мають бути обов'язково проаналізовані.

Висновки з даного дослідження.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Список використаної літератури (до 5 літературних джерел).

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ:

Об'єм – 5-6 сторінок. Шрифт – Times New Roman 14, текст таблиць – Times New Roman 12. **Поля сторінки:** справа, зліва, зверху та знизу 20 мм, орієнтація сторінки – книжкова, міжрядковий інтервал – 1,5.

Формули, таблиці, ілюстрації, посилання на них та на використані літературні джерела необхідно надавати і оформлювати відповідно до вимог державних стандартів. Формули повинні бути набраними в редакторі формул MS Equation.

Рисунки та графіки повинні бути виконані в форматі jpeg, якісно, з можливістю їх редагування. Для всіх об'єктів повинно бути встановлено розміщення «в тексті».

Автори відповідають за точність викладених фактів, цитат, статистичних даних, географічних назв, власних імен.

Адреса організаційного комітету Інтернет-конференції

Кафедра менеджменту фізичної культури ХДАФК

Україна, 61058, м. Харків, вул. Клочківська, 99, аудиторія 206.

Тел. для довідок:

Бондар Анастасія Сергіївна – 067-775-72-78

Оргкомітет бажає творчих успіхів!

The background of the image is white, featuring abstract geometric shapes in blue and yellow. On the left side, there is a large, irregular shape composed of many small triangles in various shades of blue. On the right side, there is a similar shape composed of many small triangles in various shades of yellow and orange. The text "PEACE FOR UKRAINE" is centered in the white space between these two shapes.

**PEACE FOR
UKRAINE**